

ΕΡ
98

Ἑνωσις Λυχγραφέων Λχοριῶν Βιβρίων
- Ο ΕΡΜΗΣ -

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΑΞΕΩΣ Ε'

ΕΚΔΟΣΙΣ: ΔΙΟΝ. & ΒΑΣ. ΛΟΥΚΟΠΟΥΛΟΥ ΑΘΗΝΑΙ
ΣΤΑΔΙΟΥ 38 (Στοά Νικολούδη 10)

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Γ. ΚΑΦΕΝΤΖΗ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΔΙΑ ΤΗΝ Ε' ΤΑΞΙΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

ή

διὰ τὴν Ε' καὶ ΣΤ', διὰ τάξεις συνδιδασκομένας

*Ἐγκριθεῖσα διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 85.435/1952 ἀποφάσεως
τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας*

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ
Π. ΖΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΥ
ΤΣΙΜΙΣΚΗ 25 - ΤΗΛΕΦ. 77.272
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΕΚΔΟΣΙΣ

ΔΙΟΝ. & ΒΑΣ. ΛΟΥΚΟΠΟΥΛΟΥ
ΣΤΑΔΙΟΥ 38 — (ΣΤΟΑ ΝΙΚΟΛΟΥΔΗ 10)

ΑΘΗΝΑΙ

Πᾶν γνήσιον ἀντίτυπον φέρει τὴν ἰδιόχειρον ὑπογραφή τοῦ
συγγραφέως.

Γ. Διαμαντῆς

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τί είναι Ἑκκλησιαστική Ἱστορία. Ἑκκλησιαστική Ἱστορία λέγεται ἡ Ἱστορία τῆς Ἑκκλησίας. Ὅπως κάθε ἄνθρωπος ἔχει τὴν Ἱστορίαν του, ὅπως κάθε λαὸς καὶ κάθε ἔθνος ἔχει τὴν Ἱστορίαν του, οὕτω καὶ ἡ μεγάλη Ἑκκλησία τοῦ Χριστοῦ ἔχει τὴν Ἱστορίαν της.

Τί διδάσκει ἡ Ἑκκλησιαστική Ἱστορία. Ἡ Ἑκκλησιαστική Ἱστορία μᾶς διδάσκει πῶς ἵδρυσε τὴν Ἑκκλησίαν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὅταν ἔζησε ἐπὶ τῆς γῆς μεταξύ τῶν ἀνθρώπων εἰς τὴν Παλαιστίνην. Πῶς διέδωσαν αὐτὴν εἰς τὸν Κόσμον οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ οἱ διάδοχοι αὐτῶν καὶ γενικῶς ὅλα τὰ περιστατικὰ καὶ τὰ γεγονότα, τὰ ὁποῖα σχετίζονται μὲ τὴν Χριστιανικὴν Ἑκκλησίαν, ἀπὸ τῆς γεννήσεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μέχρι σήμερον.

Τί εἶναι Ἑκκλησία. Ἑκκλησία σημαίνει συνάθροισιν. Εἶναι μία λέξις τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσης, τὴν ὁποίαν μετεχειρίζοντο οἱ Ἀθηναῖοι διὰ νὰ ὀνομάσουν τὴν συνάθροισιν τοῦ λαοῦ τῶν Ἀθηνῶν, τὴν ὁποίαν ἔλεγον ἐκκλησίαν τοῦ Δήμου. Τὴν ἰδίαν λέξιν μετεχειρίσθη καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὅταν εἶπεν εἰς τὸν Πέτρον: «Σὺ εἰ Πέτρος καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ ἐγὼ οἰκοδομήσω μοι τὴν Ἑκκλησίαν καὶ πύλαι Ἄδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς» (Ματθ. ΙΣΤ 18). Εἶναι λοιπὸν ἡ Χριστιανικὴ Ἑκκλησία ἕνας παγκόσμιος σύλλογος ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι ἐπίστευσαν καὶ πιστεύουν εἰς τὸν Χριστόν.

Τῆς μεγάλης αὐτῆς ομάδος Κεφαλὴ εἶναι ὁ Χριστός, ὁδηγὸς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον καὶ μέλη ὅλοι οἱ Χριστιανοί. Οἱ Χριστιανοὶ ποὺ ἀνήκουν εἰς τὴν μεγάλην Ἑκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ συνδέονται μεταξύ των μὲ τὴν αὐτὴν πίστιν, μὲ τὴν ἰδίαν Διοίκησιν καὶ τὸν ἴδιον τρόπον λατρείας.

Πηγαὶ τῆς Ἑκκλησιαστικῆς Ἱστορίας. Ἡ Ἑκκλησιαστικὴ Ἱστορία παραλαμβάνει τὰς πληροφορίας της:

Ἀπὸ τὴν Καινὴν Διαθήκην, ὅπου ἐξιστοροῦνται ὁ βίος καὶ τὰ θαύματα τοῦ Κυρίου καὶ τῶν Ἀποστόλων.

Ἀπὸ τὰ διάφορα Χριστιανικὰ μνημεῖα. Ναοὺς, τάφους, ἐπιγραφάς, εἰκόνας κλπ.

Ἀπὸ τὰς Ἱστορίας ποὺ ἔγραψαν διὰ τὴν ἐποχὴν των διάφοροι συγγραφεῖς.

Ἀπὸ τὰ βιβλία ποὺ ἔγραψαν διάφοροι συγγραφεῖς περὶ τοῦ βίου μερικῶν κορυφαίων χριστιανῶν.

Καὶ τέλος ἀπὸ διάφορα ἔγγραφα καὶ ἀποφάσεις τῶν Συνόδων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν αὐτοκρατόρων.

Διαίρεσις τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας. Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία διαιρεῖται εἰς τέσσαρας περιόδους :

α) Ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τῆς πρώτης Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας μέχρι τοῦ αὐτοκράτορος Μεγάλου Κωνσταντίνου (325 μ. Χ.).

β) Ἀπὸ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου μέχρι τοῦ ὀριστικοῦ σχίσματος τῶν Ἐκκλησιῶν (1054 μ.Χ.).

γ) Ἀπὸ τοῦ σχίσματος μέχρι τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων (1453).

δ) Ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως μέχρι σήμερον.

Ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τῆς ἡ Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας μέχρι τοῦ ὀριστικοῦ σχίσματος ἦτο μία, ἀδιαίρετος καὶ ἡνωμένη. Ἀπὸ τοῦ σχίσματος τῶν Ἐκκλησιῶν, τὸ ὁποῖον ἤρχισεν ἐπὶ Πατριάρχου Φωτίου τὸ ἔτος 861 καὶ ἐγένεν ὀριστικὸν ἐπὶ Πατριάρχου Μιχαὴλ Κηρουλαρίου τὸ ἔτος 1054, ἡ Ἐκκλησία ἐχωρίσθη εἰς Ἀνατολικὴν καὶ Δυτικὴν. Ὁ χωρισμὸς αὐτὸς ὑπάρχει καὶ μέχρι σήμερα. Ἐνῶ ὅμως ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία παρέμεινεν ἀπὸ τότε, ὅπως καὶ πρὶν, πιστὴ εἰς τὴν διδασκαλίαν τῶν Ἀποστόλων καὶ τὰς ἀποφάσεις τῶν Συνόδων, ἡ Δυτικὴ ἐχωρίσθη καὶ πάλιν εἰς δύο καὶ ἀπετέλεσε τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Καθολικῶν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Διαμαρτυρομένων·

Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός. Ὅταν ἦλθεν ὁ καιρὸς ποὺ εἶχε προσδιορίσει ὁ Θεός, ἐγεννήθη εἰς Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός. Τὸ γεγονός τοῦτο συνέβη 750 ἔτη ἀπὸ τῆς κτίσεως τῆς Ρώμης. Τὸ ἔτος τοῦτο ὠνομάσθη κατόπιν ἀπὸ τοὺς Χριστιανοὺς πρῶτον καὶ ἀπὸ τότε ἀρχίζει ἡ ἀρίθμωσις τῶν ἐτῶν ποὺ ἔχουν διέλθῃ ἕως σήμερα μετὰ πρόσθεσιν τοῦ μ.Χ. Ἐνῶ διὰ τὰ ἔτη πρὶν γεννηθῇ, ὁ Χριστός, τὸ π.Χ.

Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὁλος ὁ κόσμος ἦτο εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Ρωμαίων. Τὸ μεγάλο Ρωμαϊκὸν κράτος ἠπλώνετο εἰς ὅλας τὰς χώρας ποὺ εἶναι γύρω ἀπὸ τὴν Μεσόγειον θάλασσαν. Καὶ εἰς ὅλας τὰς χώρας τοῦ Ρωμαϊκοῦ Κράτους οἱ ἄνθρωποι ἐγνώριζον τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν.

Ἀλλὰ ἡ θρησκευτικὴ καὶ ἠθικὴ κατάστασις τῶν ἀνθρώπων

Αὐτὴν τὴν ἐποχὴν ἐδιάλεξεν ὁ Θεὸς διὰ νὰ ἀποστείλῃ εἰς τὸν κόσμον τὸν Υἱὸν αὐτοῦ. Ὅταν ἔγινε 30 ἐτῶν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐβαπτίσθη ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου εἰς τὸν Ἰορδάνην καὶ ἤρχισε νὰ διδάσκῃ τοὺς ἀνθρώπους, διὰ νὰ ἀπολυτρωθοῦν ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν καὶ νὰ εἰσέλθουν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

Ὡς βοηθοὺς του ἐδιάλεξε 12 ἀπλοῖκοὺς ἀνθρώπους τοὺς ὁποίους εἶχε πάντοτε μαζί του, διὰ νὰ ἴδουν τὰ ἔργα του καὶ νὰ πιστεύσουν. Αὐτοὶ οἱ δώδεκα μαθηταὶ τοῦ Ἰησοῦ ὠνομάσθησαν Ἀπόστολοι, διότι ἀπεστάλησαν εἰς ὅλον τὸν κόσμον νὰ διαδώσουν τὸ Εὐαγγέλιον.

Οἱ Γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ἐμίσησαν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, διότι εἰς τὰς καρδίας των ἡ κακία εἶχε πλημυρίσει καὶ μὲ διαφόρους προφάσεις, ψευδομαρτυρίας καὶ τεχνάσματα τὸν κατεδίκασαν εἰς θάνατον καὶ τὸν ἐσταύρωσαν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου ἐπάνω εἰς τὸν Γολγοθᾶν.

Τρεῖς ἡμέρες μετὰ τὴν σταύρωσίν του καὶ τὴν ταφὴν ὁ Κύριος ἀνέστη ἐκ νεκρῶν. Τεσσαράκοντα ἡμέρας μετὰ τὴν ἀνάστασίν του ἀνελήφθη εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ ἐκάθισεν ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρός. Ἀπὸ ἐκεῖ δὲ προστατεύει τὴν Χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν, μέχρις ὅτου καὶ πάλιν ἔλθῃ εἰς τὸν κόσμον μετὰ δόξης, γιὰ νὰ κρίνῃ ζῶντας καὶ νεκροὺς καὶ νὰ ἰδρῦσῃ τὴν βασιλείαν του ἐπὶ τῆς γῆς ἡ ὁποία δὲν θὰ τελειώσῃ ποτέ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'
ΠΡΩΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ (33 μ.Χ.-325 μ.Χ.)

1. Ἡ ἐορτὴ τῆς Πεντηκοστῆς καὶ ἡ ἐπιφοίτησις
τοῦ Ἀγίου Πνεύματος

(Πράξ. Ἀποστ. Α'—Β')

Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὅταν εὐρίσκετο ἀκόμῃ με-
ταξὺ τῶν μαθητῶν του, ὑπεσχέθη εἰς αὐτούς, ὅτι θὰ τοὺς στεί-
λῃ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα διὰ νὰ τοὺς φωτίσῃ εἰς τὸ ἔργον τους.

Μετὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ Κυρίου, οἱ μαθηταὶ του φοβοῦμε-
νοι τὴν καταδίωξιν τῶν Ἰουδαίων, ἦσαν συγκεντρωμένοι εἰς
τὸ ὑπερῶον μιᾶς οἰκίας καὶ ἐκεῖ μὲ νηστείαν καὶ προσευχὴν
ἐπερίμεναν νὰ ἐκπληρωθῇ ἡ ὑπόσχεσις τοῦ Κυρίου. Εἰς ἀντι-
κατάστασιν τοῦ Ἰούδα εἶχον ἐκλέξει διὰ κλήρου ὡς δωδέκα-
τον Ἀπόστολον τὸν Ματθαίον.

Κατὰ τὰς ἡμέρας αὐτάς εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα εἶχον συγκεν-
τρωθῇ πολλαὶ χιλιάδες Ἰουδαίων, διότι ἐωρτάζετο μία ἀπὸ τὰς
μεγαλυτέρας ἐορτὰς τῶν Ἰουδαίων, ἡ Πεντηκοστή, εἰς ἀνάμνη-
σιν τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν Μωϋσέα ἐπὶ τοῦ ὄρους
Σινᾶ.

Τὴν ἡμέραν αὐτὴν τῆς Πεντηκοστῆς ἐδιάλεξεν ὁ Κύριος διὰ
νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ὑπόσχεσιν του πρὸς τοὺς μαθητάς του ὡς
ἐξῆς: Ἐνας δυνατὸς ἤχος ὡσάν βοὴ ὀρμητικοῦ ἀνέμου ἤκού-
σθῃ, ὁ ὁποῖος διηυθύνετο εἰς τὴν οἰκίαν ὅπου εὐρίσκοντο οἱ

Ἀπόστολοι καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ὥσάν γλῶσσα πυρός, ἐκάθησεν εἰς τὰς κεφαλὰς τῶν Ἀποστόλων. Ἀπὸ αὐτὴν τὴν στιγμὴν τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐφώτισε τὸν νοῦν τῶν Ἀποστόλων καὶ τοὺς ἔκαμεν σοφοὺς καὶ δυνατοὺς διὰ νὰ ὑμνοῦν τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ.

Ὅλον τὸ πλῆθος τῶν Ἰουδαίων καὶ τῶν ξένων, οἱ ὁποῖοι εὐρίσκοντο εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ ἤκουσαν τὴν περίεργον βοήν τοῦ ἀνέμου ἔσπευσαν πρὸς τὴν οἰκίαν, ὅπου ἦσαν συγκεντρωμένοι οἱ Ἀπόστολοι καὶ ἐκεῖ ἐκπληκτοὶ ἤκουσαν, ὅτι οἱ ἀγράμματοι καὶ ἀπλοῖκοι μαθηταὶ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὠμῖλουν ὅλας τὰς γλῶσσας.

Ἐνῷ δὲ ἄλλοι ἀποροῦσαν καὶ ἄλλοι ἐθαύμαζον καὶ δὲν ἤμποροῦσαν νὰ ἐξηγήσουν ὅσα ἔβλεπον, ὁ Ἀπόστολος Πέτρος ἤρχισεν νὰ ὁμιλῇ εἰς τὸ πλῆθος μὲ δυνατὴν καὶ καθαρὰν φωνὴν καὶ μὲ θείαν δύναμιν καὶ θάρρος.

— Μὴν ἀπορεῖτε, τοὺς εἶπε, δι' ὅσα βλέπετε καὶ ἀκούετε. Αὐτὸ τὸ ὅποιον ἔγινε τὸ εἶπε ὁ Θεός, διὰ τοῦ προφήτου Ἰωήλ. Θὰ στείλω, εἶπε ὁ Θεός, τὰς ἡμέρας αὐτὰς τὸ πνεῦμα μου εἰς τοὺς ἀνθρώπους μου. Σεῖς συνελάβετε τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν ὅποιον ἔστειλεν ὁ Θεός καὶ ὁ ὁποῖος ἔκαμε τόσα θαύματα καὶ τὸν ἐσταυρώσατε. Τοῦτον ἀνέστησεν ὁ Θεός ἐκ νεκρῶν καὶ ὅλοι ἡμεῖς εἶδομεν τὴν Ἀνάστασίν του. Μετὰ τὴν Ἀνάστασίν του ὁ Κύριος ἀνελήφθη εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἔστειλε πρὸς ἡμᾶς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τὸ ὅποιον σεῖς τώρα βλέπετε καὶ ἀκούετε. Ὁ Ἰησοῦς, τὸν ὅποιον σεῖς ἐσταυρώσατε, εὐρίσκεται τώρα εἰς τοὺς οὐρανοὺς εἰς τὰ δεξιὰ τοῦ Θεοῦ.

Ἡ ὁμιλία ἐκείνη τοῦ Πέτρου ἔκαμε πολὺ μεγάλην ἐντύπωσιν εἰς τοὺς Ἰουδαίους. Ἠσθάνθησαν λύπην εἰς τὴν καρδίαν των καὶ μεταμέλειαν, διότι ἔγιναν αἰτία νὰ σταυρωθῇ ὁ Χριστὸς καὶ ἠρώτησαν τοὺς Ἀποστόλους τί πρέπει νὰ πράξουν. Καὶ ἐκεῖνοι τοὺς προέτρεψαν νὰ βαπτισθοῦν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ νὰ λάβουν τὴν δωρεάν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Καὶ ἐβαπτίσθησαν τὴν ἡμέραν ἐκείνην τρεῖς χιλιάδες Ἰουδαῖοι, οἱ ὁποῖοι ἐπίστευσαν εἰς τοὺς λόγους τοῦ Πέτρου καὶ ἀπετέλεσαν τὴν πρώτην χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν.

Μὲ αὐτὸν τὸν θαυμαστὸν τρόπον τὸ ἔτος 33 μ.Χ. ἔγινεν εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ ἡ ἵδρυσις τῆς πρώτης Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας.

Τὴν ἐπιφοίτησιν τοῦ Ἀγίου Πνεύματος ἐορτάζει ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν πεντήκοντα ἡμέρας μετὰ τὸ Πάσχα, τὴν ἐορτὴν τῆς Πεντηκοστῆς, ἡ ὁποία ἔρχεται πάντοτε ἡμέραν Κυριακὴν καὶ κατὰ τὴν ὁποίαν ψάλλεται τὸ ἐξῆς ἀπολυτίκιον :

*Εὐλογητὸς εἰ, Χριστέ, ὁ Θεὸς ἡμῶν,
ὁ πανσόφους τοὺς ἀλιεῖς ἀναδείξας,
καταπέμψας αὐτοῖς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον
καὶ δι' αὐτῶν τὴν οἰκουμένην σαγηνεύσας,
Φιλάνθρωπε δόξα σοι.*

« Ἄς εἶσαι εὐλογημένος Χριστέ μας καὶ Θεέ. Εἰς ἐσὲ φιλάνθρωπε ἀνήκει δόξα, ὁ ὁποῖος ἀνέδειξες πανσόφους τοὺς ἀλιεῖς, διότι μὲ τὸ νὰ τοὺς ἀποστείλῃς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα κατέστησες αὐτοὺς ἱκανοὺς νὰ ἐνθουσιάσουν καὶ νὰ προσελκύσουν μὲ τὸ μέρος Σου ὅλον τὸν κόσμον ».

2. Ἐνίσχυσις τῆς πρώτης Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας διὰ δαυμάτων τῶν Ἀποστόλων

α) *Θεραπεία τοῦ χωλοῦ* (Πράξ. Ἀποστ. Γ'—Δ', 31)

Μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς ἐπιφοιτήσεως τοῦ Ἀγίου Πνεύματος οἱ Ἀπόστολοι ἐφοβοῦντο τοὺς Ἰουδαίους. Ἀπὸ τὴν ἡμέραν ὅμως τῆς Πεντηκοστῆς, ὅπου ὁ Κύριος ἔστειλε εἰς αὐτοὺς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ἀπέκτησαν ὃχι μόνον σοφίαν καὶ δύναμιν ἀλλὰ καὶ θάρρος καὶ ἤρχισαν νὰ διδάσκουν εἰς τὴν πόλιν τῆς Ἱερουσαλὴμ μὲ παρρησίαν. Κάθε ἡμέραν δὲ ἐπήγαιναν εἰς τὸν ἐσπερινὸν διὰ νὰ προσευχηθοῦν καὶ νὰ κηρύξουν.

Εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ Ναοῦ εἶχον τοποθετημένον οἱ συγγενεῖς του, ἕνα χωλὸν ἐκ γενετῆς διὰ νὰ ζητῇ ἐλεημοσύνην ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ εἰσῆρχοντο εἰς τὸν Ναόν. Ὁ χωλὸς εἶδε τὸν Πέτρον καὶ τὸν Ἰωάννην ποὺ ἐπήγαιναν διὰ νὰ εἰσέλθουν εἰς τὸν Ναόν καὶ ἤρχισε νὰ τοὺς ζητῇ ἐλεημοσύνην. Τότε ὁ Πέτρος εἶπεν εἰς αὐτόν :

« Βλέπε πρὸς ἡμᾶς »

Καὶ ἐκεῖνος τοὺς ἐβλεπε μετὰ προσοχῆς διὰ νὰ ἰδῇ τί θὰ τοῦ δώσουν. Ἀλλὰ ὁ Πέτρος τοῦ ἐπανέλαβε :

« Ἡμεῖς χρήματα δὲν ἔχομεν. Ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔχομεν ἀπὸ ἐκεῖνο σοῦ δίδομεν. Ἐν ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου σήκω καὶ περιπάτει ».

Καὶ ἀμέσως ἐστερεώθησαν τὰ πόδια τοῦ χωλοῦ, ἤρχισε νὰ βαδίζῃ ἐλεύθερα καὶ μαζὶ με τοὺς ἄλλους εἰσῆλθεν εἰς τὸν Ναόν.

Τότε οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι ποὺ ἦσαν ἐκεῖ καὶ εἶδαν τὸ θαῦμα περιεκύκλωσαν τοὺς Ἀποστόλους καὶ τὸν χωλὸν καὶ ἐρωτοῦσαν με ἀπορίαν πῶς ἐγινε αὐτό. Μαζὶ με τὸ πλῆθος ἦσαν καὶ οἱ ἱερεῖς τοῦ Ναοῦ καὶ μερικοὶ Σαδδουκαῖοι ποὺ δὲν ἐπίστευαν, ὅτι ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου ζῇ καὶ μετὰ θάνατον.

Εἰς αὐτοὺς εἶπεν ὁ Πέτρος :

«Τί θαυμάζετε δι' αὐτό; Μήπως ἡμεῖς ἐκάμαμεν αὐτὸ τὸ θαῦμα; Αὐτὸ τὸ θαῦμα τὸ ἔκαμεν ὁ Ἰησοῦς Χριστός, τὸν ὁποῖον σεῖς καὶ οἱ ἄρχοντές σας ἐσταυρώσατε καὶ τὸν ὁποῖον ὁ Θεὸς ἀνέστησεν ἐκ νεκρῶν. Ἀλλὰ μετανοήσετε καὶ θὰ συγχωρηθῆτε».

Πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ εἶδαν τὸ θαῦμα αὐτὸ καὶ ἤκουσαν τοὺς λόγους τοῦ Πέτρου, ἐπίστευσαν καὶ ἐβαπτίσθησαν καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν χριστιανῶν ἐγινε πέντε χιλιάδες.

Οἱ Σαδδουκαῖοι δυσηρεστήθησαν ποὺ οἱ Ἀπόστολοι ἔλεγον, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἀνεστήθη ἐκ νεκρῶν. Συνέλαβον τοὺς Ἀποστόλους καὶ τοὺς ἔβαλαν εἰς τὴν φυλακὴν διὰ νὰ τοὺς δικάσουν τὴν ἄλλην ἡμέραν. Τὴν ἐπομένην ἡμέραν παρουσίασαν τοὺς Ἀποστόλους εἰς τὸ Συνέδριον τῶν Ἰουδαίων διὰ νὰ τοὺς δικάσουν. Ἐκεῖ ὁ Ἀρχιερεὺς τοὺς ἠρώτησε ἐν ὀνόματι τίνος ἢ με ποῖαν δύναμιν ἐθεράπευσαν τὸν χωλόν. Τότε ὁ Πέτρος ἀπήντησε με θάρρος :

«Ἀρχοντες τοῦ λαοῦ καὶ πρεσβύτεροι, ἀφοῦ μᾶς ἐρωτᾶτε νὰ σᾶς εἴπωμεν με ποῖαν δύναμιν ἐθεραπεύσαμεν τὸν ἀσθενῆ αὐτὸν ἄνθρωπον, μάθετε ὅλοι σεῖς καὶ ὁ λαός, ὅτι τὸ θαῦμα αὐτὸ ἐγινε ἐν ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Ναζωραίου, τὸν ὁποῖον σεῖς ἐσταυρώσατε καὶ τὸν ὁποῖον ὁ Θεὸς ἀνέστησεν ἐκ νεκρῶν, διότι αὐτὸς εἶναι ὁ μόνος Σωτὴρ τῶν ἀνθρώπων».

Οἱ δικασταὶ ἐθαύμασαν διὰ τὸ θάρρος τοῦ Πέτρου καὶ δὲν ἠθέλησαν νὰ τοὺς τιμωρήσουν.

«Σᾶς ἀφήνομεν, τοὺς εἶπαν, ἐλευθέρους ἀλλὰ νὰ μὴ ὁμιλήσῃτε ἄλλην φορὰν εἰς τὸν λαὸν διὰ τὸν Ἰησοῦν Χριστόν».

Τότε ὁ Πέτρος καὶ ὁ Ἰωάννης ἀπήντησαν :

«Ἄν εἶναι δίκαιον νὰ ὑπακούωμεν εἰς σᾶς περισσότερον παρὰ εἰς τὸν Θεόν, σεῖς κρίνατε. Ἡμεῖς ὅμως δὲν δυνάμεθα νὰ μὴ κηρύττωμεν ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα εἶδομεν καὶ ἠκούσαμεν ἀπὸ τὸν Χριστόν».

Οἱ δικασταὶ τότε τοὺς ἑκάμαν αὐστηροτέραν σύστασιν καὶ τοὺς ἀφῆκαν ἐλευθέρους, διότι δὲν ἤξευραν πῶς νὰ δικαιολογηθοῦν εἰς τὸν λαόν, ὁ ὁποῖος εἶδε τὸ θαῦμα.

β) Οἱ Ἀπόστολοι ἐλευθερώνονται ἀπὸ τὴν φυλακὴν

(Πράξ. Ἀποστ. Ε' 5—24)

Οἱ Ἀπόστολοι ἐξηκολούθουν νὰ κηρύττουν εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ νὰ κάνουν θαύματα. Τόση δὲ ἦτο ἡ φήμη των, ὥστε ὅσοι εἶχαν ἀσθενεῖς, χωλούς, τυφλούς, παραλυτικούς, τοὺς ἔβαζαν εἰς τὰ φορεῖα καὶ τοὺς ἔφερναν εἰς τοὺς κεντρικοὺς δρόμους καὶ εἰς τὰς πλατείας καὶ εἰς κάθε μέρος, ἀπὸ τὸ ὁποῖον θὰ ἐπερνοῦσαν οἱ Ἀπόστολοι, διὰ νὰ τοὺς θεραπεύσουν. Ἡ φήμη ἔφθασε καὶ εἰς τὰ χωρία καὶ ἄρχισαν νὰ φέρουν καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἀσθενεῖς.

Τότε ὁ Ἀρχιερεὺς Καϊάφας καὶ οἱ Σαδδουκαῖοι ἔστειλαν καὶ συνέλαβον τοὺς Ἀποστόλους καὶ τοὺς ἔβαλαν εἰς τὴν φυλακὴν, διὰ νὰ τοὺς δικάσουν τὴν ἐπομένην, ἐπειδὴ δὲν ὑπήκουσαν εἰς τὴν διαταγὴν νὰ μὴ ὁμιλοῦν διὰ τὸν Χριστόν.

Τὴν ἐπομένην ἔστειλαν νὰ παραλάβουν τοὺς Ἀποστόλους ἀπὸ τὴν φυλακὴν διὰ νὰ τοὺς ὀδηγήσουν εἰς τὸ δικαστήριον, ἀλλ' ἐνῶ ἡ φυλακὴ ἦτο κλειστὴ καὶ οἱ φύλακες εἰς τὰς θύρας, οἱ Ἀπόστολοι ἔλλειπον. Ἄγγελος Κυρίου ὠδήγησεν αὐτοὺς τὴν νύκτα ἔξω τῆς φυλακῆς καὶ τοὺς διέταξε νὰ μεταβοῦν εἰς τὸν ναὸν νὰ κηρύξουν. Καὶ ἐνῶ οἱ δικασταὶ ἀποροῦσαν τί νὰ ἐγίναν οἱ Ἀπόστολοι, ἦλθε ἓνας ἄνθρωπος εἰς τὸ Συνέδριον καὶ εἶπεν :

«Οἱ ἄνθρωποι τοὺς ὁποίους ἐφυλακίσατε εἶναι τώρα εἰς τὸν Ναὸν καὶ διδάσκουν τὸν λαόν».

Ἔστειλαν τότε ἐκεῖ καὶ παρήγγειλαν εἰς αὐτοὺς νὰ παρουσιασθοῦν ἐνώπιον τοῦ Συνεδρίου. Ὄταν δὲ ἦλθον ἐνώπιόν των τοὺς ἠρώτησαν :

«Διατί δὲν ὑπακούσατε εἰς τὴν διαταγὴν μας, παρὰ ἑξακολουθεῖτε νὰ διδάσκετε περὶ τοῦ Χριστοῦ;»

Καὶ οἱ Ἀπόστολοι ἀπήντησαν :

«Διότι εἰς τὸν Θεὸν πρέπει νὰ πειθαρχοῦμε καὶ ὄχι εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Εἰς τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος ἀνέστησε τὸν Ἰησοῦν τὸν ὁποῖον σεῖς ἐσταυρώσατε».

Οἱ Ἰουδαῖοι τοῦ Συνεδρίου ἐθύμωσαν καὶ ἤθελαν νὰ θανάτωσουν τοὺς Ἀποστόλους, ἀλλ' ὁ σοφὸς νομοδιδάσκαλος Γαμαλιήλ, ὁ ὁποῖος ἦτο μέλος τοῦ Συνεδρίου, τοὺς συνεκράτησε μὲ τὰς συμβουλὰς του.

«Ἐάν, τοὺς εἶπε, εἶναι ἀπὸ ἀνθρώπους τὸ ἔργον αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων θὰ καταλυθῇ, ἐάν ὅμως εἶναι ἐκ Θεοῦ δὲν θὰ δυνηθῇτε νὰ τὸ σταματήσετε μὲ τὴν θανάτωσιν αὐτῶν, διότι δὲν ἔμπορεῖ κανεὶς νὰ μάχεται ἐναντίον τῆς θελήσεως τοῦ Θεοῦ».

Τότε οἱ Ἰουδαῖοι ἔδειραν τοὺς Ἀποστόλους καὶ ἀφοῦ τοὺς ἠπειλῆσαν τοὺς ἐξεδίωξαν ἀπὸ τὸ Συνέδριον. Οἱ Ἀπόστολοι ἔφυγαν εὐχαριστημένοι, διότι ἡξιώθησαν χάριν τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἰησοῦ νὰ κακοποιηθοῦν.

3. Ἡ ὀργάνωσις τῆς 1ης Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας

(Πράξ. Ἀποστ. Β' 43—47. Δ' 32—37, ΣΤ' 1—7)

Ὅσοι ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐπίστευσαν εἰς τοὺς λόγους τοῦ Πέτρου καὶ ἐβαπτίσθησαν τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς, ἀπετέλεσαν τὴν πρώτην Χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν. Ἡ Ἐκκλησία αὕτῃ διαρκῶς ἠῤῥξανε καὶ ἐπληθύνετο, διότι οἱ Ἀπόστολοι ἐξηκολούθουν νὰ κηρύττουν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ.

Ἀρχηγοὶ τῆς Ἐκκλησίας ἦσαν οἱ Ἀπόστολοι καὶ ἐλέγοντο *ἡγούμενοι*· μέλη δὲ τῆς Ἐκκλησίας ἦσαν οἱ Χριστιανοὶ οἱ ὁποῖοι ἐλέγοντο μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐθεωροῦντο ὡς ἀδελφοί.

Οἱ Χριστιανοὶ εἶχον μεταξύ των ἀδελφικὴν ἀγάπην καὶ ὁμόνοιαν, συνοιθρίζοντο δὲ τακτικὰ εἰς ὠρισμένας οἰκίας, αἱ ὁποῖαι ἐλέγοντο *εὐκτήριοι οἴκοι* καὶ ἐκεῖ προσήχοντο εἰς τὸν Θεόν, ἤκουον τὸ κήρυγμα τῶν Ἀποστόλων, ἔκαμνον τὸ μυστήριον τῆς Θείας εὐχαριστίας καὶ ἐκάθηντο εἰς κοινὸν συσσίτιον τὸ ὁποῖον ἐπληρῶνετο ἀπὸ τοῦ Ἀποστολικῶν ταμεῖον.

Ὅσοι ἐκ τῶν Χριστιανῶν εἶχον περιουσίαν τὴν ἐπώλουν καὶ παρέδιδον τὸ ἀντίτιμον εἰς τοὺς Ἀποστόλους, μὲ τὰς εἰσφοράς δὲ αὐτὰς τὸ Ἀποστολικὸν ταμεῖον, ἐβοήθει τοὺς πτωχοὺς, τὰς χήρας καὶ τὰ ὀρφανὰ καὶ ἐδαπάνα διὰ τὰ κοινὰ γεύματα τὰ ὁποῖα ἐλέγοντο *Ἀγάπαι*. Μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν οὐδεὶς ἐκ τῶν Χριστιανῶν ἐστερεῖτο τῶν ἀπαραιτήτων εἰδῶν.

Ἐπειδὴ ὅμως αἱ φροντίδες διὰ τὴν συλλογὴν τῶν χρημάτων, διὰ τὴν προμήθειαν καὶ διανομὴν τῶν βοηθημάτων καὶ διὰ

τὴν λειτουργίαν τῶν κοινῶν γευμάτων ἀπασχολοῦσαν πολὺ τοὺς Ἀποστόλους καὶ δὲν ἐπερίσσευεν εἰς αὐτοὺς ἀρκετὸς χρόνος διὰ τὸ κήρυγμα, ἀπεφασίσθη νὰ ἀνατεθῇ ἡ ἐργασία τῆς περιθάλψεως τῶν πτωχῶν καὶ ἡ μέριμνα διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς Ἐκκλησίας εἰς ἄλλα κατάλληλα πρόσωπα.

Πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν οἱ Χριστιανοὶ ἐξέλεξαν ἑπτὰ ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι ὠνομάσθησαν *Διάκονοι*. Τοὺς διακόνους τούτους ἐχειροτόνησαν οἱ Ἀπόστολοι καὶ διὰ τῆς χειροτονίας μετέδωκαν εἰς αὐτοὺς τὴν θείαν χάριν, διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τῆς διακονίας τῶν τραπεζῶν.

Οἱ πρῶτοι διάκονοι, οἱ ὅποιοι ἐξελέγησαν, ἦσαν: ὁ Στέφανος, ὁ Φίλιππος, ὁ Πρόχωρος, ὁ Νικάνωρ, ὁ Τίμων, ὁ Παρμενᾶς καὶ ὁ Νικόλαος.

4. Ὁ πρωτομάρτυς Στέφανος

(Πράξ. Ἀποστ. ΣΤ' 8—15 καὶ Ζ' 1—60)

Ἡ διδασκαλία τῶν Ἀποστόλων καὶ ἡ ζωὴ τοῦ ἑκαμναν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα οἱ πρῶτοι Χριστιανοί, παρεκίνει καὶ ἄλλους Ἰουδαίους νὰ γίνουν Χριστιανοὶ καὶ καθημερινῶς ἡ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία ἐμεγάλωνε. Αὐτὸ ἀνησύχησε πολὺ τοὺς Φαρισαίους διότι ὅσον ἡῤῥαξε ἡ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία, τόσον ἐζημιώνοντο τὰ ἰδικὰ τῶν συμφέροντα. Διὰ τοῦτο ἤρχισαν νὰ σκέπτονται πῶς θὰ διέλυσον τὴν Χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν.

Ἕνας ἀπὸ τοὺς ἑπτὰ διακόνους, ὁ Στέφανος, δὲν ἐδείκνυε μόνον δραστηριότητα καὶ ζῆλον εἰς τὴν διακονίαν, ἀλλὰ καὶ μεγάλην πίστιν καὶ ἰκανότητα εἰς τὸ κήρυγμα. Διὰ τοῦτο οἱ Φαρισαῖοι ἔτρεφαν ἐναντίον του μεγάλο μῖσος καὶ τὸν κατηγορήσαν ὅτι μάχεται τὴν Ἰουδαϊκὴν θρησκείαν καὶ δὲν σέβεται τὸν νόμον τοῦ Μωϋσέως.

Μίαν ἡμέραν τὸν συνέλαβον καὶ τὸν παρέδωσαν εἰς τὸ Συνέδριον νὰ τὸν δικάσῃ. Μόλις ἐνεφανίσθη ἐνώπιον τῶν ἑβδομήκοντα μελῶν τοῦ Συνεδρίου ὁ Στέφανος, ἐφαίνετο ὡς ἄγγελος, διότι τὸ πρόσωπον αὐτοῦ εἶχε πάρει ἀγγελικὴν μορφήν.

Ὁ Στέφανος ἀπελογήθη ἐνώπιον τοῦ Συνεδρίου μὲ μεγάλον θάρρος καὶ εἶπε:

«Ἐπρεπε, κατηγοροῦμενοι νὰ εἴσθε σεῖς οἱ Φαρισαῖοι καὶ

ὄχι ἡμεῖς οἱ Χριστιανοί, διότι σεῖς παραβαίνετε τὸν Νόμον τοῦ Μωϋσέως. Σεῖς εἰσθε σκληροὶ καὶ κακοὶ καὶ πάντοτε κάμνετε τὸ ἀντίθετον ἀπὸ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Σεῖς ἐφονεύσατε τοὺς Προφῆτας οἱ ὅποιοι σὰς ὠμίλησαν περὶ τοῦ Χριστοῦ, καὶ σεῖς ἐσταυρώσατε καὶ τὸν ἴδιον τὸν Χριστόν. Ἰδοὺ αὐτὴν τὴν σι-

Ὁ λιθοβολισμὸς τοῦ Στεφάνου

γμὴν βλέπω τοὺς οὐρανοὺς ἀνοικτοὺς καὶ τὸν Ἰησοῦν νὰ κάθεται εἰς τὰ δεξιὰ τοῦ Θεοῦ».

Μόλις ἤκουσαν τὴν φράσιν αὐτὴν οἱ Φαρισαῖοι ἐξηγριώθησαν, ἔφραξαν τὰ αὐτιά των μὲ τὰ χέρια των, ὥρμησαν ἐναντίον του καὶ χωρὶς νὰ ἀφήσουν νὰ βγῇ ἡ ἀπόφασις τοῦ Συνεδρίου τὸν ἔσπρωξαν ἔξω καὶ τὸν παρέδωσαν εἰς τὸν ὄχλον νὰ τὸν λιθοβολήσῃ.

Ὁ Στέφανος ὑπέστη μὲ θαυμαστὴν καρτερίαν τὸ μαρτύριόν του καὶ ἐνῶ οἱ λίθοι ἐπιπτον ἐπάνω του ὡς βροχὴ ἐγονάτισεν εἰς τὴν γῆν καὶ εἶπε: «Κύριε, μὴ λογαριάσῃς εἰς αὐτοὺς αὐτὴν τὴν ἁμαρτίαν» καὶ ἀπέθανε.

Μέσα εἰς τὸν ὄχλον, ὁ ὁποῖος ἐλιθοβόλει τὸν Στέφανον ἦτο καὶ ἓνας νέος ὀνομαζόμενος Σαῦλος, ὁ ὁποῖος ἀργότερα ἐγίνε φλογερὸς χριστιανὸς καὶ ὠνομάσθη Παῦλος.

Ἡ σύλληψις, ἡ καταδίκη καὶ ὁ λιθοβολισμὸς τοῦ Στεφάνου ἀπετέλεσε τὸ σύνθημα διὰ ν' ἀρχίσῃ ἓνας διωγμὸς κατὰ τῶν

Χριστιανῶν. Πολλοὶ χριστιανοὶ διὰ τὰ ἀποφύγουν τὰς διώξεις ἔφυγαν ἀπὸ τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ διεσκορπίσθησαν εἰς ἄλλα μέρη τῆς Ἰουδαίας καὶ τῆς Σαμαρείας, ὅπου ἐκήρυττον καὶ μετέδιδον τὴν Χριστιανικὴν διδασκαλίαν. Τοιοῦτοτρόπως ἀπέτελεσμα τοῦ διωγμοῦ τῶν Χριστιανῶν τῶν Ἱεροσολύμων, δὲν ὑπῆρξεν ὁ περιορισμὸς τῆς ἐξαπλώσεως τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας, ὅπως ἤλπισαν οἱ Φαρισαῖοι, ἀλλὰ ἀντιθέτως μετὸν διασκορπισμὸν τῶν Χριστιανῶν καὶ εἰς ἄλλα μέρη, ἡ χριστιανικὴ διδασκαλία ἔλαβε μεγαλυτέραν ἐξάπλωσιν.

Ὁ Στέφανος ἦτο ὁ πρῶτος Χριστιανὸς ὁ ὁποῖος ὑπέστη μαρτυρικὸν θάνατον διὰ τὴν πίστιν τοῦ πρὸς τὸν Χριστόν. Διὰ τοῦτο ὠνομάσθη *πρωτομάρτυς* καὶ ἡ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία ἐορτάζει τὴν μνήμην τοῦ εἰς τὰς 27 Δεκεμβρίου, ψάλλεται δὲ τὸ ἑξῆς ἀπολυτίκιον :

*Βασίλειον διάδημα ἐστέφθη σὲ κορυφῇ
ἐξ ἄθλων ὧν ὑπέμεινας ὑπὲρ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ,
μαρτύρων πρωτόαθλε.*

*Σὺ γὰρ τῶν Ἰουδαίων ἀπελέγξας μανίαν
εἶδες σου τὸν Σωτῆρα τοῦ Πατρὸς δεξιόθεν.*

Αὐτὸν οὖν ἐκδυσώπει αἰεὶ ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ἡμῶν,

*«Πρωτόαθλε ἀπὸ τοὺς μάρτυρας, ἐστεφανώθη ἡ κεφαλὴ σου
μὲ βασιλικὸν διάδημα (στέμμα) ἕνεκα τῶν βραβείων ποῦ ἔλαβες
ἀπὸ τὰ βασανιστήρια, ποῦ ἀγογγύστως ὑπέφερες χάριν τοῦ
Χριστοῦ καὶ τοῦ Θεοῦ μας. Διότι σὺ ἤλεγξες τὴν μανίαν τῶν
Ἰουδαίων καὶ εἶδες τὸν Σωτῆρα νὰ κάθεται εἰς τὸ δεξιὸν τοῦ
Πατρὸς. Αὐτὸν λοιπὸν παρακάλει πάντοτε διὰ τὴν σωτηρίαν
τῶν ψυχῶν μας».*

5. Ὁ Φίλιππος

(Πράξ. Ἀποστ. Η' 4—14 καὶ 26—40)

Μαζί με τοὺς Χριστιανοὺς οἱ ὁποῖοι κατέφυγον εἰς τὴν Σαμαρείαν ἦτο καὶ ὁ διάκονος Φίλιππος. Αὐτὸς ἐκήρυξεν ἐκεῖ τὸν Χριστόν. Ὁ λαὸς ἔβλεπε τὰ θαύματα ποῦ ἔκαμνε, διότι πολλοὺς δαιμονιζομένους ἐλευθέρωνεν ἀπὸ τὰ ἀκάθαρτα πνεύματα καὶ ἔτρεχε κοντά του διὰ τὰ ἀκούσῃ τὴν διδασκαλίαν του. Πολλοὶ δὲ ἐπίστευαν καὶ ἐβαπτίζοντο. Ὅταν ἔμαθαν οἱ Ἀπόστολοι

ὅτι καὶ ἡ Σαμάρεια ἐδέχθη τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ ἔσται-
λαν ἐκεῖ τὸν Πέτρον καὶ τὸν Ἰωάννην οἱ ὅποιοι συνεπλήρωσαν
τὸ ἔργον τοῦ Φιλίππου.

Ὁ Φίλιππος διέδωσε τὸν Χριστιανισμόν καὶ εἰς τοὺς Αἰ-
θίοπας κατὰ παραγγελίαν τοῦ Ἀγίου Πνεύματος, ὡς ἐξῆς :

Μίαν ἡμέραν ὅπου ὁ Φίλιππος ἐκάθητο, ἤκουσε τὴν φωνὴν
τοῦ Ἀγγέλου, ἡ ὁποία τοῦ ἔλεγε :

«Σήκω καὶ πάρε τὸν δρόμον ποὺ πηγαίνει πρὸς Νότον, ἀπὸ
τὴν Ἱερουσαλὴμ εἰς τὴν Γάζαν».

Ὁ Φίλιππος ὑπήκουσε. Εἰς τὸν δρόμον αὐτόν, ὁ ὁποῖος ἦτο
ἐρημικός, εἶδε νὰ πηγαίῃ ἐπάνω εἰς τὸ ἀμάξι του ἕνας Αἰθίοψ
ἀξιωματικὸς τῆς Βασιλείας τῶν Αἰθιόπων, ὁ ὁποῖος ἐπέστρεφε
εἰς τὴν πατρίδα του ἀπὸ τὰ Ἱεροσόλυμα, ὅπου εἶχε μεταβῇ διὰ
νὰ προσκυνήσῃ. Τότε ὁ Φίλιππος ἤκουσε πάλιν τὴν φωνὴν τοῦ
ἀγγέλου ποὺ τοῦ ἔλεγε :

«Τρέξε καὶ ἀνέβα καὶ σὺ εἰς τὴν ἁμαξαν αὐτὴν». Καὶ ἀμέ-
σως ὁ Φίλιππος ἔτρεξε, ἐπρόφθασε τὴν ἁμαξαν καὶ ἀνέβη ἐπά-
νω. Ὁ Αἰθίοψ αὐτὴν τὴν στιγμὴν ἐδιάβαζε ἕνα βιβλίον τοῦ προ-
φήτου Ἡσαΐου καὶ βρισκόταν σ' ἕνα σημεῖον ποὺ γράφει : «Ὡς
πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη καὶ ὡς ἀμνὸς ἐναντίον τοῦ κείρον-
τος αὐτόν ἄφωνος». Αὐτὸ δὲν ἔμποροῦσε νὰ τὸ ἐξηγήσῃ ὁ Αἰ-
θίοψ καὶ ἐστενοχωρεῖτο. Τότε ὁ Φίλιππος τοῦ λέγει :

«Καταλαβαίνεις αὐτὰ ποὺ διαβάζεις» ;

Καὶ ὁ Αἰθίοψ ἀπήντησε :

«Καὶ πῶς ἔμπορῶ νὰ τὰ ἐννοήσω, ἀφοῦ δὲν ἔχω ἄνθρωπον
νὰ μοῦ τὰ ἐξηγήσῃ :»

Καὶ παρεκάλεσε τὸν Φίλιππον νὰ καθήσῃ κοντά του καὶ νὰ
τοῦ ἐξηγήσῃ αὐτὴν τὴν προφητείαν. Τότε ὁ Φίλιππος ἔλαβε ἀφορ-
μὴν ἀπὸ αὐτὸ τὸ ὅποιον δὲν ἐγνώριζε ὁ Αἰθίοψ καὶ ἐδίδαξεν
εἰς αὐτόν τὴν Χριστιανικὴν διδασκαλίαν. Ὅταν δὲ ἔφθασαν εἰς
μὴν πηγὴν, ὁ Αἰθίοψ ἐζήτησε καὶ ἐβαπτίσθη ἀπὸ τὸν Φίλιππον
καὶ ὅταν βγῆκεν ἀπὸ τὸ ὕδωρ ἄγγελος Κυρίου ἤρπασε τὸν Φί-
λιππον ἀπὸ τὰ μάτια τοῦ Αἰθίοπος.

Ὁ Φίλιππος ἐδίδαξε καὶ εἰς ἄλλα μέρη τῆς Ἰουδαίας καὶ
εἰς Μικρὰν Ἀσίαν. Τὴν μνήμην αὐτοῦ ἐορτάζει ἡ Ἐκκλησία
ἡμῶν τὴν 11ην Ὀκτωβρίου.

6. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος

(Πράξ. Ἀποστ. Θ' 1—30)

Μεταξὺ ἐκείνων οἱ ὅποιοι ἐλιθοβόλησαν τὸν Στέφανον ἦτο καὶ ὁ Σαοὺλ ἢ Σαῦλος, ὁ ὅποιος ὅταν ἐγένετο Χριστιανὸς ἤλλαξε τὸ ὄνομά του καὶ ὠνομάσθη Παῦλος. Κατήγετο ἀπὸ πλουσίαν Ἰουδαϊκὴν οἰκογένειαν τῆς Ταρσοῦ τῆς Κιλικίας καὶ ἦτο Ῥωμαῖος πολίτης. Ἐσπούδασε τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα εἰς τὴν Ταρσὸν ὅπου ἤκμαζε τότε ἡ Ἑλληνικὴ Παιδεία, διότι ἡ Ταρσοὺς ἦτο πόλις μεγάλη καὶ πλουσία καὶ κατόπιν μετέβη εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ ἐδιδάχθη τὸν Μωσαϊκὸν Νόμον, ἀπὸ τὸν περίφημον νομοδιδάσκαλον Γαμαλιήλ. Τοιοῦτοτρόπως ἀνεδείχθη διδάσκαλος τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου (Ραββῖνος) καὶ φανατικὸς διώκτης τῶν Χριστιανῶν, τοὺς ὁποίους ἐθεώρει αἰρετικούς Ἰουδαίους. Ὁ Παῦλος δὲν ἤμποροῦσε νὰ ἐννοήσῃ πῶς δύναται νὰ σωθῇ ὁ ἄνθρωπος διὰ τῆς πίστεως τοῦ πρὸς τὸν Χριστόν, ὅπως ἐδίδασκον οἱ Χριστιανοί, ἐνῶ ὁ Μωσαϊκὸς Νόμος ἐδίδασκεν, ὅτι ἡ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἔργων τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου.

Ὁ Ἀρχιερεὺς τῶν Ἰουδαίων εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, τὸν ἐθεώρησε κατάλληλον νὰ καταδιώξῃ τοὺς Χριστιανούς καὶ εἰς Δαμασκὸν καὶ ὅταν ὁ Παῦλος τοῦ τὸ ἐζήτησε, προθύμως τὸν ἀπέστειλεν ἐκεῖ καὶ τοῦ ἔδωκεν ἐντολὴν νὰ συλλάβῃ ὅλους καὶ νὰ τοὺς φέρῃ δεμένους εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα διὰ νὰ δικασθοῦν.

Ὁ Παῦλος ἐξεκίνησε μὲ φανατισμὸν μαζὶ μὲ ἄλλους βοηθοὺς του διὰ νὰ ὑπάγῃ εἰς Δαμασκόν. Εἰς τὸν δρόμον εἶδε θεῖον ὄραμα, τὸ ὅποιον τὸν ἔκαμε νὰ μεταβληθῇ ἀπὸ φοβερὸς διώκτης τῶν Χριστιανῶν, εἰς τὸν μεγαλύτερον κήρυκα τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Ἐνῶ ἔσπευδε πρὸς τὴν Δαμασκὸν ἕνα ἐκθαμβωτικὸν φῶς ἔπεσεν ἐπάνω του καὶ ἀπὸ τὴν ἐκτυφλωτικὴν λάμψιν τοῦ ἔχασε τὸ φῶς του, ἐζαλίσθη καὶ ἔπεσε ἀπὸ τὸ ἄλογόν του κατὰ γῆς, συγχρόνως δὲ ἤκουσε καθαρὰν καὶ διαπεραστικὴν φωνὴν ἣ ὅποια ἔλεγε:

«Σαοὺλ, Σαοὺλ τί με διώκεις»;

Τρομαγμένος ὁ Παῦλος ἠρώτησε:

«Ποῖος εἶναι σύ, Κύριε, τὸν ὅποιον ἐγὼ διώκω»;

«Ἐγὼ εἶμαι ὁ Ἰησοῦς», ἀπήντησεν ἡ φωνή.

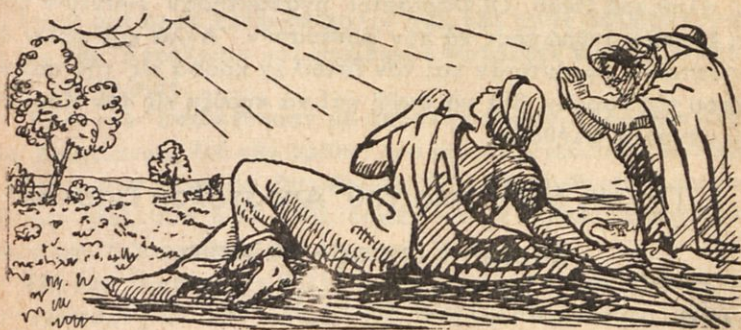
Τότε ὁ Σαούλ, αἰσθανθεὶς τὴν δύναμιν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ, ἠρώτησε μετανοημένος.

«Καὶ τί νὰ πράξω, Κύριε, διὰ νὰ σωθῶ» ;

Καὶ ἡ φωνὴ ἀπήντησε :

«Σήκω ἐπάνω καὶ πήγαινε εἰς τὴν Δαμασκὸν καὶ ἐκεῖ θὰ μάθῃς τί πρέπει νὰ πράξης».

Οἱ ἄνθρωποι ποὺ ἦσαν μαζὶ τοῦ τὸν ὠδήγησαν εἰς τὴν Δαμασκὸν, ὅπου ἔμεινε τρεῖς ἡμέρας χωρὶς τροφὴν καὶ τυφλός.

«Σαούλ, Σαούλ, τί με διώκεις» ;

Μετὰ τρεῖς ἡμέρας τὸν ἐπεσκέφθη ἓνας καλὸς χριστιανός, ὁ Ἄνανίας, ὁ ὁποῖος ἔβαλε τὰ χέρια τοῦ ἐπάνω εἰς τὸν Παῦλον καὶ τοῦ εἶπε :

«Ἀδελφέ μου Σαούλ, ὁ Ἰησοῦς, τὸν ὁποῖον εἶδες εἰς τὸν δρόμον, με ἔστειλε σέ σένα διὰ νὰ λάβῃς πάλιν τὸ φῶς σου καὶ Πνεῦμα Ἅγιον».

Καὶ ἀμέσως ἔπεσαν ἀπὸ τὰ μάτια τοῦ κάτι πράγματα σὰν λέπια καὶ ἐπανέκτησε τὸ φῶς τοῦ. Ἀμέσως ἐζήτησε καὶ ἔβαπτισθη καὶ ἔλαβε τὸ ὄνομα Παῦλος. Τὸ γεγονὸς αὐτὸ ἐγίνε τὸ ἔτος 34 μ.Χ.

Ὁ Παῦλος μετὰ ταῦτα μετέβη εἰς τὴν Ἀραβίαν, ἔνθα παρέμεινε 3 ἔτη. Μετὰ τὴν παρέλευσιν τῆς τριετίας ἐπανέρχεται ἐκ τῆς Ἀραβίας εἰς τὸν Δαμασκόν.

Ὑστερα ἀπὸ ὀλίγας ἡμέρας ἐπῆγε εἰς τὴν συναγωγὴν τῶν Ἰουδαίων τῆς Δαμασκοῦ καὶ ἤρχισε νὰ ὁμιλῇ ὑπὲρ τῆς Χριστιανικῆς πίστεως. Αὐτὸ κατ' ἀρχὰς ἐξέπληξε τοὺς Ἰουδαίους, ἀλ-

Γ. ΚΑΦΕΝΤΖΗ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία

λά κατόπιν ἐθύμωσαν ἐναντίον του τόσο, ὥστε ἐζήτουν εὐκαιρίαν νὰ τὸν φονεύσουν, διότι τὸν ἐθεώρησαν προδότην τῆς Ἰουδαϊκῆς Θρησκείας. Οἱ Χριστιανοὶ ὅμως τῆς Δαμασκοῦ τὸν ἐβοήθησαν νὰ φύγῃ ἀπὸ τὴν Δαμασκὸν κρυφά καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ ἀσφαλῆς εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα. Εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα τότε ἐγνώρισε τὸν Ἀπόστολον Πέτρον.

Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ὁ Παῦλος ἤρχισε νὰ κηρύττῃ, ὅτι ὁ Ἰησοῦς, τὸν ὁποῖον οἱ Ἰουδαῖοι ἐσταύρωσαν, εἶναι υἱὸς τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ. Οἱ Φαρισαῖοι ἠγανάκτησαν ἐναντίον του καὶ ἔβαλαν ἀνθρώπους νὰ τὸν φονεύσουν. Ἀλλὰ καὶ πάλιν οἱ Ἀπόστολοι ἐφρόντισαν καὶ τὸν ἔστειλαν κρυφά εἰς τὴν πατρίδα του τὴν Ταρσὸν, διὰ νὰ σωθῇ καὶ νὰ κηρύξῃ εἰς τὸν Κόσμον τὴν μεγάλην ἀλήθειαν.

7. Πρώτη ὁδοιπορία τοῦ Ἀποστόλου Παύλου

Συρία—Κύπρος—Μ. Ἀσία

(ΙΓ, 1—52 καὶ ΙΔ' 1—28)

Ἀπὸ τὴν Ταρσὸν ὁ Παῦλος μὲ τὴν συντροφίαν τῶν καλῶν Χριστιανῶν, τοῦ Βαρνάβα καὶ τοῦ Μάρκου, ὁ ὁποῖος ἀργότερα ἔγραψε τὸ Εὐαγγέλιον, καὶ ἄλλων, ἐξεκίνησε διὰ τὴν Συρίαν.

Ἐφθασαν εἰς τὴν πρωτεύουσαν αὐτῆς Ἀντιόχειαν καὶ ἐκεῖ ἔμειναν ἕνα ἔτος. Εἰς τὸ διάστημα αὐτὸ ἐκήρυξαν τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ καὶ ἵδρυσαν Χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν. Ἐδῶ διὰ πρώτην φοράν οἱ πιστεύοντες εἰς τὸν Χριστὸν ὠνομάσθησαν Χριστιανοί.

Ἀπὸ τὴν Ἀντιόχειαν μετέβησαν καὶ εἰς ἄλλας πόλεις τῆς Συρίας, ὅπου ἵδρυσαν Χριστιανικὰς Ἐκκλησίας καὶ κατόπιν ἐπέρασαν εἰς τὴν Κύπρον. Εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Κύπρου, τὴν Πάφον, ἐπίστευσεν εἰς τὸν Χριστὸν καὶ ὁ Ῥωμαῖος Διοικητὴς τῆς πόλεως Σέργιος Παῦλος.

Ὁ Παῦλος ἀπὸ τὴν Κύπρον ἐπέρασεν εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν καὶ ἐκήρυξεν εἰς τὴν Παμφυλίαν, Πισιδίαν καὶ Λυκαονίαν καὶ ἵδρυσεν καὶ ἐκεῖ Χριστιανικὰς Ἐκκλησίας. Εἰς τὰς χώρας ταύτας κατῴκουν εἰδωλολάτραι, οἱ ὁποῖοι ἐβλεπον τὰ θαύματα, τὰ ὁποῖα ἔκαμνεν, ἤκουον τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐθαύμαζον.

Εἰς τὴν πόλιν Λύστρα τῆς Λυκαονίας ἐθεράπευσεν ἓνα χῶλόν ἐκ γενετῆς. Οἱ κάτοικοι ἐθαύμασαν καὶ ἔλεγον: «Οἱ Θεοὶ μετεμορφώθησαν εἰς ἀνθρώπους καὶ ἦλθαν ἐδῶ», ἐζήτουν δὲ νὰ τοὺς κάμουν θυσίας. Ὁ Παῦλος ὁμῶς τοὺς ἐξηγοῦσεν, ὅτι δὲν εἶναι Θεοί, ἀλλὰ ἄνθρωποι ποὺ γνωρίζουν τὸν ἀληθινὸν Θεόν, τὸν δημιουργὸν τοῦ κόσμου.

Οἱ Ἰουδαῖοι ὁμῶς, ἀπὸ τὸ Ἰκόνιον, ἦλθαν ἐκεῖ καὶ παρεκίνησαν τὸν λαὸν νὰ τοὺς λιθοβολήσῃ. Ἀπὸ τὸν λιθοβολισμὸν ὁμῶς αὐτὸν ἐσώθη ὁ Παῦλος μὲ τὴν συνοδείαν του, μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ καὶ ἀφοῦ ἐπέραςε πάλιν ἀπὸ τὰς ἰδίας πόλεις, ἔφθασεν εἰς τὴν Ἀττάλειαν καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ἀντιόχειαν τῆς Συρίας.

Ἐκεῖ τὸν ὑπεδέχθησαν μὲ μεγάλην χαράν. Ὡμίλησεν εἰς τοὺς Χριστιανοὺς διὰ τὴν δρᾶσιν του καὶ ἀνήγγειλεν εἰς αὐτοὺς τὸ εὐχάριστον γεγονός, ὅτι «ἤνοιξε τοῖς ἔθνεσι θύραν πίστεως ὁ Θεός» (Πρ. Ἀπ. § 27—28), ἐπειδὴ καὶ οἱ εἰδωλολάτραι ἐδέθησαν τὴν διδασκαλίαν τοῦ Κυρίου.

Εἰς τὴν Ἀντιόχειαν ὁ Παῦλος ἔμεινε μετὰ τοῦ Βαρνάβα, ἵνα ἀναπαυθῇ ἐκ τῶν κόπων τῆς πρώτης περιοδείας, πολὺν χρόνον. Κατὰ τὸ ἔτος 50 μ. Χ. ὁ Παῦλος μετέβη εἰς Ἱεροσόλυμα, ἵνα λάβῃ μέρος εἰς τὴν Ἀποστολικὴν Σύνοδον.

Εἰς τὴν Σύνοδον αὐτὴν ἐλήφθησαν ἀποφάσεις περὶ τῶν ἐξ ἐθνῶν Χριστιανῶν.

8. Δευτέρα ὁδοιπορία τοῦ Παύλου.—Ὁ Παῦλος κηρύττει τὸν Χριστιανισμὸν εἰς τὴν Ἑλλάδα

(Πράξ. Ἀποστ. ΙΕ', ΙΣΤ', ΙΖ')

α) Ὁ Παῦλος εἰς τοὺς Φιλίππους (ΙΣΤ' 6—40)

Τὸ ἔτος 50 ὁ Παῦλος ἐξεκίνησε ἀπὸ τὴν Ἀντιόχειαν εἰς δευτέραν ὁδοιπορίαν μὲ σύντροφον καὶ βοηθὸν τὸν Σίλαν. Ἐπέραςε τὴν Συρίαν καὶ τὴν Κιλικίαν καὶ ἔφθασεν εἰς Λύστρα.

Ἀπὸ ἐκεῖ ἐπῆρε τὸν Τιμόθεον καὶ ἦλθε εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν. Ὅταν δὲ εὕρισκετο εἰς τὴν Τρωάδα καὶ ἐσκέπτετο εἰς ποῖον μέρος νὰ μεταβῇ διὰ νὰ κηρύξῃ, εἶδεν εἰς τὸν ὕπνον του ἓνα ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος τοῦ εἶπεν:

«Ἐλα εἰς τὴν Μακεδονίαν διὰ νὰ βοηθήσῃς καὶ ἡμᾶς».

Ὁ Παῦλος ἠννόησεν, ὅτι μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν ὁ Θεὸς τοῦ ὑπεδείκνυε τί πρέπει νὰ κάμῃ καὶ μὲ τοὺς συνεργάτας του Σίλαν καὶ Τιμόθεον καὶ τὸν ἱατρὸν Λουκᾶν εἰσῆλθον εἰς τὸ πλοῖον καὶ ἦλθον εἰς Νεάπολιν τῆς Μακεδονίας, τὴν σημερινὴν Καβάλαν, ἀπὸ ἐκεῖ δὲ εἰς τοὺς Φιλίππους, ἀρχαίαν πόλιν τῆς Μακεδονίας πλησίον τῆς Δράμας.

Εἰς τοὺς Φιλίππους ὁ Παῦλος ἐκήρυξεν εἰς τὴν συγκέντρωσιν τῶν Ἰουδαίων καὶ πρώτη ἐγίνε χριστιανὴ μιὰ Ἑλληνὶς ὀνομαζομένη Λυδία. Ὑστερα ἐγίναν καὶ ἄλλοι καὶ διὰ τοῦτο οἱ Ἰουδαῖοι τῶν Φιλίππων ἤρχισαν νὰ μισοῦν τὸν Παῦλον καὶ τοὺς συντρόφους του. Ὅταν δὲ ἐθεράπευσε μιὰν τρελλὴν κόρην, ἣ ὁποία ἔλεγε διαφόρους ἄσυναρτησίας, τὰς ὁποίας ἐπῶλουν εἰς τὸν ἀφελῆ λαὸν ὡς μαντείας οἱ δὴθεν προστάται τῆς τρελλῆς δύο Ρωμαῖοι, τότε οἱ Ἰουδαῖοι εὗρηκαν κατάλληλον τὴν εὐκαιρίαν νὰ τοὺς κατηγορήσουν, ὅτι μὲ τὴν διδασκαλίαν των σκανδαλίζουν τὸν λαόν.

Οἱ Ρωμαῖοι ποῦ ἐζημιώθησαν ἀπὸ τὴν θεραπείαν τῆς τρελλῆς τοὺς συνέλαβον καὶ τοὺς ἔφεραν εἰς τοὺς ἄρχοντας, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἐζήτησαν τὴν τιμωρίαν των. Οἱ ἄρχοντες διέταξαν νὰ ραβδισθοῦν καὶ νὰ φυλακισθοῦν ὁ Παῦλος καὶ οἱ σύντροφοί του.

Ὅλην τὴν νύκτα εἰς τὴν φυλακὴν προσηύχοντο εἰς τὸν Θεόν. Καὶ ὁ Θεὸς τοὺς ἐβοήθησεν. Ἐγένετο ἓνας δυνατὸς σεισμός ἀπὸ τὸν ὁποῖον τὸ κτίριον τῶν φυλακῶν ἐσεισθη, αἱ θύραι τοῦ ἥνοιξαν καὶ ὅλοι οἱ φυλακισμένοι ἠλευθερώθησαν ἀπὸ τὰ δεσμά των. Ὁ φύλαξ τῶν φυλακῶν ἐφοβήθη, ὅτι θὰ τιμωρηθῇ, διότι κανεῖς δὲν θὰ ἐπίστευεν, ὅτι αἱ θύραι ἠνοιχθησαν μόναι των καὶ τὰ δεσμά τῶν φυλακισμένων ἐλύθησαν μόναι των καὶ εἰς τὸν ἀπελπισίαν του ἠθέλησε νὰ αὐτοκτονήσῃ. Ὁ Παῦλος ὁμῶς τὸν συνεκράτησε καὶ τοῦ εἶπε :

«Μὴ κάνῃς κανένα κακὸν εἰς τὸν ἑαυτὸν σου, κανεῖς δὲν ἔφυγεν ὅλοι εἴμεθα ἐδῶ».

Τότε ὁ φύλαξ ἐκείνος ἠννόησε τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ, τὸν ὁποῖον ἐκήρυττε ὁ Παῦλος, ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας του καὶ ἐζήτησε νὰ βαπτισθῇ αὐτὸς καὶ ἡ οἰκογενεὶά του.

Τὴν ἄλλην ἡμέραν οἱ ἄρχοντες διέταξαν τὴν ἀποφυλάκισιν των, διότι ἐδῆλωσαν, ὅτι ἦσαν Ρωμαῖοι πολῖται καὶ ἀφοῦ

δὲν εἶχον παραβῆ τοὺς Ρωμαῖκοὺς Νόμους δὲν εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ τοὺς κρατοῦν εἰς τὰς φυλακάς. Ὅσοι ἐπίστευσαν ἀπετέλεσαν τὴν Χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν τῶν Φιλίππων.

β) Ὁ Παῦλος εἰς ἄλλας πόλεις τῆς Μακεδονίας

(Πράξ. Ἀποστ. ΙΖ' 1—16)

Ἀφοῦ ἱδρυσεν ὁ Παῦλος τὴν Χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν εἰς τοὺς Φιλίππους ἀνεχώρησε διὰ νὰ ἐπισκεφθῇ τὰς ἄλλας πόλεις τῆς Μακεδονίας. Καὶ πρῶτον ἦλθεν εἰς τὴν Ἀμφίπολιν τῆς Χαλκιδικῆς καὶ τὴν Ἀπολλωνίαν καὶ ἱδρυσεν καὶ εἰς τὰς πόλεις ταύτας Χριστιανικὰς Ἐκκλησίας. Κατόπιν ἦλθεν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, ὅπου ἐκήρυξεν εἰς τὴν Ἰουδαϊκὴν συναγωγὴν καὶ ἱδρυσεν καὶ εἰς τὴν πόλιν αὐτὴν Χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν. Ἀλλὰ οἱ Ἰουδαῖοι τῆς Θεσσαλονίκης ἐπροκάλεσαν ταραχὰς ἐναντίον του καὶ τὸν ἠνάγκασαν νὰ φύγῃ εἰς τὴν Βέρροιν. Ἐδῶ πολλοὶ Ἕλληνες καὶ Ἰουδαῖοι ἐπίστευσαν εἰς τὸ κήρυγμά του καὶ ἔγιναν Χριστιανοί. Καὶ ἐδῶ ὅμως ἦλθαν Ἰουδαῖοι ἀπὸ τὴν Θεσσαλονίκην καὶ ἐξεσήκωσαν πολλοὺς ἐναντίον του. Τότε ὁ Παῦλος ἄφησεν εἰς τὴν Βέρροιν τὸν Σίλαν καὶ τὸν Τιμόθεον καὶ ἀνεχώρησε διὰ τὰς Ἀθήνας.

γ) Ὁ Παῦλος εἰς Ἀθήνας

(Πράξ. Ἀποστ. ΙΖ' 18—34)

Αἱ Ἀθηναὶ ἦσαν ἐκείνην τὴν ἐποχὴν μεγάλη πόλις καὶ ὥραία. Ὑπῆρχον εἰς αὐτὴν πολλοὶ εἰδωλοατρικοὶ βωμοὶ καὶ ναοὶ καὶ περίφημοι διδάσκαλοι, οἱ ὅποιοι ἐδίδασκον τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν Παιδείαν. Ἀφοῦ ὁ Παῦλος περιήλθε τὴν πόλιν, ἐθαύμασε τὴν ἀρχαίαν τῆς δόξαν, ἐλυπήθη ὅμως, διότι εἰς ἕνα τόπον τόσον πολιτισμένον ἐξηκολούθουν οἱ ἄνθρωποι νὰ λατρεύουν τοὺς ἀρχαίους Θεοὺς.

Εἰς τὰς Ἀθήνας ὁ Παῦλος ἤρχισε νὰ ὁμιλῇ εἰς τὴν Ἰουδαϊκὴν συναγωγὴν, ἐπήγαινε δὲ καὶ εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ συνωμίλει μὲ τοὺς Ἑλλήνας φιλοσόφους. Εἰς τὰς ὁμιλίαις του αὐτὰς ἀνέφερε περὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐφανέρωσε τὴν ἀλήθειαν τῆς νέας θρησκείας. Ἐπειδὴ ὅμως οἱ Ἀθηναῖοι πρῶτην φορὰν ἤκουον περὶ τῆς νέας θρησκείας καὶ ἠσθάνοντο περιέρ-

γειαν δι' αὐτὴν τὸν ἐκάλεσαν νὰ ὁμιλήσῃ διὰ τὸν Χριστὸν ἐνώπιον ὄλου τοῦ λαοῦ ἐπάνω εἰς τὸν λόφον τοῦ Ἀρείου Πάγου. Ἀπὸ ἐκεῖ ὁ Παῦλος εἶπε: «Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, σεῖς εἴσθε περισσότερο ἐυσεβεῖς ἀπὸ τοὺς ἄλλους λαοὺς, διότι ἔχετε πολλοὺς ναοὺς καὶ βωμοὺς. Ἀκόμη εἶδα ὅτι ἔχετε καὶ βωμὸν ἀφιερωμένον εἰς τὸν ἄγνωστον Θεόν. Αὐτὸν λοιπὸν τὸν ἄγνω-

«Ἄνδρες Ἀθηναῖοι...»

στον Θεόν, τὸν ὁποῖον λατρεύετε χωρὶς νὰ τὸν γνωρίζετε, αὐτὸν ἐγὼ θὰ σᾶς φανερώσω. Ὁ Θεὸς αὐτὸς εἶναι ἐκεῖνος ποὺ ἐδημιούργησε τὸν κόσμον, αὐτὸς εἶναι ὁ κυρίαρχος τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς Γῆς. Αὐτὸς δὲν κατοικεῖ εἰς τοὺς ναοὺς σας καὶ τὰ ἀγάλματα καὶ δὲν ἔχει ἀνάγκη θυσίας. Ὁ Θεὸς αὐτὸς εἶναι πνεῦμα καὶ εὐρίσκεται παντοῦ. Αὐτὸν μόνον πρέπει νὰ λατρεύωμεν, διότι εἶναι πνευματικός, ἀληθινός, ἀγαθός καὶ μᾶς ἀγαπᾷ. Διὰ τοῦτο ἔστειλεν εἰς τὸν κόσμον τὸν υἱόν του τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, ὁ ὁποῖος χάριν τῶν ἀνθρώπων ἔσταυρώθη, ἀπέθανεν, ἀνεστήθη καὶ ἀνελήφθη εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ πάλιν θὰ ἔλθῃ μίαν ἡμέραν διὰ νὰ κρίνῃ καὶ τοὺς ζῶντας καὶ τοὺς νεκρούς».

Τὸ κήρυγμα τοῦ Παύλου ἄλλοι ἐκ τῶν Ἀθηναίων τὸ ἐθεώρησαν ἀστεῖον, ἄλλοι τὸ ἐθαύμασαν καὶ ὀλίγοι τὸ ἐπίστευσαν. Μεταξὺ τῶν πιστευσάντων ἦσαν ὁ Διονύσιος, πλούσιος καὶ σο-

φὸς δικαστῆς τοῦ Ἀρείου Πάγου καὶ ἡ Δάμαρις, μιά πολὺ ἐγγράμματος γυναίκα.

Ὁ Διονύσιος ἐχειροτονήθη ἀργότερα ἐπίσκοπος τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἀθηνῶν, ἔγραψε σπουδαῖα ἐκκλησιαστικά βιβλία καὶ ἐμαρτύρησε κατὰ τὸν διωγμὸν τῶν Χριστιανῶν ἐπὶ αὐτοκράτορος Δομιτιανοῦ τὸ ἔτος 95 μ. Χ. Ἡ ἐκκλησία μας τιμᾷ τὴν μνήμην του εἰς τὰς 3 Ὀκτωβρίου καὶ θεωρεῖται πολιοῦχος τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν.

δ) Ὁ Παῦλος εἰς Κόρινθον (Πράξ. Ἀποστ. ΙΗ' 1—28)

Ἀπὸ τὰς Ἀθήνας ὁ Παῦλος ἐπῆγε εἰς τὴν Κόρινθον, ἡ ὁποία ἦτο τότε ἡ πλουσιωτέρα Ἑλληνικὴ πόλις, ἀλλὰ εἶχε καὶ τὴν περισσότερον διεφθαρμένην κοινωνίαν. Ἐκεῖ ὁ Παῦλος ἐκάλεσε καὶ τὸν Σίλαν καὶ τὸν Τιμόθεον καὶ ἔμεινε 16 μῆνας, διότι ὁ Θεὸς παρήγγειλεν εἰς αὐτὸν διὰ τοῦ ἀγγέλου καθ' ὕπνον : «Δίδασκε καὶ μὴ σιωπήσης, διότι πολὺς λαὸς ἰδικὸς μου ὑπάρχει ἐδῶ».

Εἰς τὴν Κόρινθον ἐπίστευσαν ὁ ἀρχισυνάγωγος Κρίσπος, ὁ Ἰουδαῖος Ἀκύλας ἀπὸ τὴν Ῥώμην καὶ ἡ σύζυγός του Πρίσκιλλα καὶ ἄλλοι, οἱ ὅποιοι ἀπετέλεσαν τὴν Χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κορίνθου.

Ἀπὸ τὴν Κόρινθον ὁ Παῦλος, τὸ 52 μ.Χ. ἐπέρασεν εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν καὶ ἵδρυσεν Ἐκκλησίαν εἰς τὴν Ἐφεσον. Ἀπὸ ἐκεῖ μετέβη εἰς τὴν Καισάρειαν τῆς Παλαιστίνης καὶ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ὅπου ἀπεχαιρέτησε τοὺς ἄλλους Ἀποστόλους καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ἀντιόχειαν τῆς Συρίας.

9. Τρίτη περιοδεία τοῦ Ἀποστόλου Παύλου

(Πράξ. Ἀποστ. ΙΗ' 24—ΚΗ' 31)

Ἀφοῦ ἔμεινεν εἰς τὴν Ἀντιόχειαν ὁ Παῦλος μερικὸν καιρὸν, ἀνεχώρησε πάλιν εἰς τρίτην ὁδοιπορίαν. Ἐπέρασε ἀπὸ τὴν Γαλατίαν καὶ τὴν Φρυγίαν καὶ ἦλθεν εἰς τὴν Ἐφεσον. Ἀπὸ ἐκεῖ ἦλθεν εἰς τὴν Μακεδονίαν, εἰς τὴν Κόρινθον, εἰς τοὺς Φιλίππους, τὴν Τρωάδα, εἰς τὴν Μυτιλήνην, τὴν Σάμον, τὴν Μίλητον, τὴν Κῶ, τὴν Ῥόδον, τὴν Τύρον, τὴν Πτολεμαῖδα, τὴν Καισάρειαν καὶ τέλος εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα.

Ὅταν εὐρίσκετο εἰς τὴν Καισάρειαν τῆς Παλαιστίνης τὸν

ἐπεσκέφθη ἓνας εὐσεβὴς Χριστιανός, ὁ Ἄγαθος, ὁ ὁποῖος τοῦ προεῖπεν, ὅτι εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα τὸν περιμένουν θλίψεις καὶ μαρτύρια καὶ προσπάθησε νὰ τὸν ἐμποδίσῃ νὰ μεταβῇ ἐκεῖ.

Ὁ Παῦλος ὁμως εἶπε :

«Ἐγὼ εἶμαι ἕτοιμος ὄχι μόνον νὰ βασανισθῶ, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀποθάνω ἀκόμη διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου».

Καὶ ἐπῆγεν ὁ Παῦλος εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, τὴν δὲ ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς προσήλθεν εἰς τὸν ναὸν διὰ νὰ ἐξαγνισθῇ. Οἱ Ἰουδαῖοι ὁμως ὅταν τὸν εἶδαν ἐκεῖ ἐξεμάνησαν ἐναντίον του καὶ ἤρχισαν νὰ τὸν κτυποῦν καὶ θὰ τὸν ἐφόνευον ἀσφαλῶς ἂν δὲν ἤρχετο ὁ Ρωμαῖος χιλιάρχος μὲ στρατιώτας, οἱ ὁποῖοι τὸν ἤρπασαν ἀπὸ τὰς καὶ χεῖρας των, τὸν ἔδεσαν μὲ ἀλύσεις καὶ τὸν ἔφεραν εἰς τὴν Καισάρειαν, ὅπου ὁ ὑποδιοικητὴς τὸν ἐφυλάκισεν. Ἐκεῖ ὁ Παῦλος ἔμεινε φυλακισμένος δύο ἔτη. Ὅταν δὲ ἦλθε νέος ὑποδιοικητὴς ἔγινε δίκη. Εἰς τὴν δίκην αὐτὴν ἦλθαν καὶ Ἰουδαῖοι ἀπὸ τὰ Ἱεροσόλυμα, οἱ ὁποῖοι κατηγοροῦσαν τὸν Παῦλον ἀλλὰ τίποτε ἀπὸ αὐτὰ δὲν ἠμποροῦσαν νὰ ἀποδείξουν ἐναντίον του, ὥστε νὰ τὸν καταδικάσουν. Τέλος ὁ Παῦλος ἐπειδὴ ἔβλεπε, ὅτι ἐνῶ εἶναι ἀθῶος δὲν εὕρσκει δικαιοσύνην, ἐπεκαλέσθη τὸ ὄνομα τοῦ Καίσαρος καὶ ἀπεστάλη εἰς τὴν Ρώμην νὰ δικασθῇ ὑπὸ τοῦ Καίσαρος, ἐπειδὴ, ὡς Ρωμαῖος πολίτης, εἶχε αὐτὸ τὸ δικαίωμα.

Ἀπὸ τὴν Καισάρειαν ὁ Παῦλος ἀπεστάλη εἰς τὴν Σιδῶνα καὶ ἐκεῖ μὲ συνοδείαν φρουρῶν εἰσῆλθεν εἰς τὸ πλοῖον καὶ ἀπέπλευσε διὰ τὴν Ρώμην. Ἀλλὰ ἐνῶ τὸ πλοῖον εὕρσκετο εἰς τὸ πέλαγος ἐνέσκηψε τρικυμία καὶ ἐπὶ 40 ἡμέρας τοῦτο ἐπάλαιε μὲ τὰ κύματα καὶ ἐκινδύνευε νὰ καταποντισθῇ. Ὁ Παῦλος ἐνεθάρρυνε τοὺς 276 συνταξιδιώτας του καὶ τοὺς ἔλεγεν, ὅτι ὁ Θεὸς δὲν θὰ τοὺς ἀφήσῃ νὰ πνιγοῦν. Τέλος τὸ πλοῖον ἐναυάγησεν εἰς Μάλταν ἀλλὰ οἱ ἐπιβάται ἐσώθησαν ὅλοι. Μετὰ τρεῖς μῆνας μὲ ἄλλο πλοῖον ἐφθασαν εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ μετέβησαν εἰς τὴν Ρώμην τὸ ἔτος 61 μ.Χ. Ἐκεῖ ὁ Παῦλος ἐφυλακίσθη εἰς μίαν οἰκίαν ὅπου μετέβαινον καὶ τὸν ἔβλεπον ὅσοι ᾔθελον. Εἰς τὴν Ρώμην ἠκολούθησαν τὸν Παῦλον οἱ φίλοι του, Λουκᾶς, Τιμόθεος, Τυχικός, Δημᾶς, Μᾶρκος, Ἀρίσταρχος καὶ Ἐπαφρᾶς.

Ἐδῶ τελειώνει τὸ βιβλίον τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ εἰς τὸ ὁποῖον γράφει τὰς πράξεις τῶν Ἀποστόλων. Ἀπὸ ἄλλας ὁμως πηγὰς γνωρίζομεν, ὅτι ὁ Παῦλος ἔμεινεν ἐκεῖ ὑπὸ ἐπιτήρησιν

ἐπὶ δύο ἔτη μέχρις οὗτο ἔγινεν ἡ δίκη του· ἠθώθη καὶ ἀφέθη ἐλεύθερος.

10. Τετάρτη ὁδοιπορία τοῦ Παύλου καὶ θάνατος αὐτοῦ

Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν του ὁ Παῦλος, ἀπὸ τὴν πρώτην του φυλάκισιν εἰς Ρώμην, ἀνεχώρησε διὰ τετάρτην καὶ τελευταίαν ὁδοιπορίαν τὸ ἔτος 63 μ.Χ. Κατὰ πρῶτον ἐπεσκέφθη τὰς Χριστιανικὰς Ἐκκλησίας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ παρέμεινε πολὺν καιρὸν εἰς τὴν Ἔφεσον. Ἐκεῖ ἐχειροτόνησεν ἐπίσκοπον τὸν Τιμόθεον. Ἀπὸ τὴν Ἔφεσον ὁ Παῦλος μετέβη πάλιν εἰς Μακεδονίαν καὶ ἀπὸ ἐκεῖ εἰς Κρήτην, ὅπου ἐχειροτόνησε ἐπίσκοπον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κρήτης τὸν Τίτον. Ἀφοῦ ἐπεσκέφθη δὲ πάλιν τὴν Μίλητον καὶ τὴν Κόρινθον μετέβη διὰ δευτέραν φοράν εἰς τὴν Ρώμην.

Εἰς τὴν Ρώμην ὁ Παῦλος συνελήφθη καὶ ἐφυλακίσθη, ἀλλὰ κατὰ τὴν δίκην, ἡ ὁποία ἔγινε, δὲν κατεδικάσθη μὲν εἰς θάνατον διὰ τὴν πυρκαϊάν τῆς Ρώμης, ἡ ὁποία ἀπεδόθη εἰς τοὺς Χριστιανούς, ἀλλ' ἐκρατήθη εἰς τὰς φυλακὰς μέχρι τοῦ ἔτους 67 μ.Χ., ὅτε κατεδικάσθη εἰς θάνατον, διότι ἐδίδασκε εἰς τὸ Ρωμαϊκὸν Κράτος νέαν θρησκείαν. Ὁ Παῦλος προησθάνθη ὅτι ἔφθασε τὸ τέλος του καὶ ἀπὸ τὴν φυλακὴν ἔγραψεν εἰς τὸν Τιμόθεον :

«Ἐγὼ τώρα πλέον θὰ θυσιασθῶ καὶ ὁ καιρὸς τοῦ θανάτου μου ἔφθασε. Τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγωνίστην, τὸν δρόμον τὸν ὁποῖον ἔπρεπε νὰ διανύσω τὸν διήνυσσα, τὴν πίστιν τὴν ἐτήρησα. Λοιπὸν μοῦ ἀπομένει ὁ στέφανος τῆς δικαιοσύνης, τὸν ὁποῖον θὰ μοῦ ἀποδώσῃ ὁ Κύριος ἐκείνην τὴν ἡμέραν, ὡς δίκαιος κριτής».

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἐκήρυττε τὸ Εὐαγγέλιον ἐπὶ 30 ἔτη εἰς τοὺς λαοὺς τῆς Ρωμαϊκῆς Αυτοκρατορίας μὲ πολλοὺς κόπους καὶ κινδύνους. Τὸ κήρυγμά του συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ ἐξαπλωθῇ ἡ Χριστιανικὴ Θρησκεία εἰς τοὺς εἰδωλολάτραις, τοὺς Ἐθνικοὺς, ὅπως τοὺς ἔλεγαν τότε. Διὰ τοῦτο ὁ Παῦλος ὠνομάσθη *Ἀπόστολος τῶν Ἐθνῶν*. Ἡ ἐκκλησία μας τιμᾷ τὴν μνήμην του τὴν 29ην Ἰουνίου μαζὶ μὲ τὴν μνήμην τοῦ Πέτρου.

Ὁ Παῦλος ἔγραψε καὶ 14 ἐπιστολάς, τὰς ὁποίας ἀπέστει-

λεν εἰς τὰς Ἐκκλησίας τοῦ ἵδρυεν. Εἶναι δὲ αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ αἱ ἑξῆς :

Δύο πρὸς Κορινθίους.

Δύο πρὸς Θεσσαλονικεῖς.

Δύο πρὸς Τιμόθεον.

Μία πρὸς Ρωμαίους.

Μία πρὸς Γαλάτας.

Μία πρὸς Ἐφεσίους.

Μία πρὸς Φιλιππισίους.

Μία πρὸς Κολασσαεῖς.

Μία πρὸς Τίτον.

Μία πρὸς Φιλήμονα.

Μία πρὸς Ἑβραίους.

11. Ὁ Ἀπόστολος Πέτρος

Ὁ Ἰωῆς ἀπὸ τὴν Βησθαῖδᾶ τῆς Γαλιλαίας εἶχε δύο υἱούς, τὸν Σίμωνα καὶ τὸν Ἀνδρέαν. Καὶ οἱ δύο ἀδελφοὶ αὐτοὶ ἐγνώρισαν τὸν Ἰωάννην τὸν Βαπτιστὴν. Ἦσαν καὶ οἱ δύο ἀλγεῖς εἰς τὴν λίμνην Γεννησαρέτ. Ὁ Ἀνδρέας ἐγένετο πρῶτος μαθητὴς τοῦ Χριστοῦ καὶ αὐτὸς παρουσίασε καὶ τὸν Σίμωνα εἰς τὸν Χριστόν. Ὁ Χριστὸς ὅταν εἶδε τὸν Σίμωνα τοῦ εἶπε : «Σὺ εἶσαι ὁ υἱὸς τοῦ Ἰωῆ, ὁ ὁποῖος θὰ ὀνομασθῇς Κηφᾶς» δηλ. Πέτρος, βράχος πίστεως καὶ ἀγάπης. Καὶ πραγματικῶς ὁ Πέτρος ἐγίνε πιστὸς καὶ ἀχώριστος μαθητὴς τοῦ Ἰησοῦ. Μόνον τὸ βράδυ ἐκεῖνο τῆς δίκης τοῦ Ἰησοῦ ἀπηνήθη τὸν Χριστόν, ἀλλὰ ἀμέσως μετενόησε καὶ ἔχυσε πικρὰ δάκρυα.

Ὁ Πέτρος συνώδευσε τὸν Χριστόν εἰς τὸ ὄρος Θαβώρ, ὅπου ἐγένετο ἡ μεταμόρφωσις τοῦ Σωτῆρος. Αὐτὸς συνώδευσε τὸν Κύριον εἰς τὸν κῆπον τῆς Γεθσημανῆς κατὰ τὴν νύκτα τῆς συλλήψεως καὶ αὐτὸς ἔκοψε τὸ αὐτὶ τοῦ Ρωμαίου στρατιώτου διὰ νὰ ὑπερασπισθῇ τὸν Κύριον. Αὐτὸς ἔτρεξε πρῶτος εἰς τὸν τάφον Του καὶ αὐτὸς πρῶτος εἶδε τὸν Χριστόν ἀναστάντα ἐκ Τάφου.

Μετὰ τὴν ἐπιφοίτησιν τοῦ Ἀγίου Πνεύματος ἀφιερῶθη εἰς τὴν διάδοσιν τοῦ Εὐαγγελίου μεταξὺ τῶν Ἰουδαίων κυρίως, οἱ ὅποιοι, κατὰ τὸν Μωσαϊκὸν Νόμον, ἔκαμνον τὴν περιτομὴν καὶ δι' αὐτὸ ἐκλήθη καὶ *Ἀπόστολος τῆς περιτομῆς*. Ἔτρεχε παντοῦ

χωρίς νά λογαριάζη κόπους καί κινδύνους καί μέ τῷ κήρυγμα καί τὰ θαύματα, τὰ ὁποῖα ἔκαμνε διέδιδε τὸ Εὐαγγέλιον καί ἤϋξανε τὴν Χριστιανικὴν Ἑκκλησίαν.

Ὁ Ἀρχὼν τῆς Ἰουδαίας Ἡρώδης Ἀγρίππας τὸν συνέλαβε καί τὸν ἐφυλάκισε διὰ νά τὸν φονεύσῃ μετὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα τῶν Ἰουδαίων. Μὴ τυχὸν δὲ δραπετεύσῃ τὸν εἶχαν δεμένον μὲ ἀλύσεις καί παρέστεκαν παραπλεύρως τοῦ δύο φρουροί. Τὴν νύκτα ὁμοῦς ἄγγελος Κυρίου κατέβη εἰς τὸ δεσμωτήριον καί ἀφοῦ ἐξύπνησε τὸν Πέτρον καί τοῦ ἔλυσε τὰς ἀλύσεις, τὸν ὠδήγησε ἔξω ἀπὸ τὴν φυλακὴν καί τὸν ἀφῆκε ἐλεύθερον.

Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσίν του, ἀφοῦ παρουσιάσθῃ εἰς τοὺς ἀδελφούς, ἐπῆγε εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν καί ἵδρυσε ἐκκλησίας εἰς τὴν Ἀντιόχειαν, τὸν Πόντον, τὴν Γαλατίαν, τὴν Καππαδοκίαν καί τὴν Βιθυνίαν.

Ὁ Πέτρος ἔγραψε δύο ἐπιστολάς, τὰς ὁποίας ἀπέστειλε πρὸς ὅλας τὰς ἐκκλησίας καί διὰ τοῦτο λέγονται *καθολικαί*.

Κατὰ τὸν διωγμὸν τῶν Χριστιανῶν ἐπὶ Νέρωνος εὐρέθη εἰς τὴν Ρώμην καί ἀπέθανε μὲ μαρτυρικὸν θάνατον μαζὶ μὲ τὸν Παῦλον.

Ἡ ἐκκλησία μας ἑορτάζει τὴν μνήμην τῶν δύο τούτων Ἀποστόλων, τοὺς ὁποίους ὀνομάζει καὶ *κορυφαίους*, τὴν 29ην Ἰουνίου, ψάλλεται δὲ τὸ ἑξῆς ἀπολυτίκιον:

«Οἱ τῶν Ἀποστόλων πρωτόθρονοι,
καὶ τῆς οἰκουμένης διδάσκαλοι,
τῷ Δεσπότῃ τῶν ὅλων πρεσβεύσατε
εἰρήνην τῷ κόσμῳ δωρήσασθαι
καὶ ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν τὸ μέγα ἔλεος».

«Σεῖς, ὦ Πέτρε καὶ Παῦλε, οἱ ὁποῖοι ἐλάβετε τὸν πρῶτον θρόνον
μεταξὺ τῶν Ἀποστόλων καὶ ἐδιδάξατε ὅλον τὸν κόσμον, μεσιτεύ-
σατε εἰς τὸν Κύριον ὅλων τῶν ὄντων νά δώσῃ εἰρήνην εἰς ὅλην
τὴν Οἰκουμένην καὶ εἰς τὰς ψυχὰς ἡμῶν τὸ μέγα ἔλεος».

12. Ὁ Ἀπόστολος Ἀνδρέας

Ὁ Ἀνδρέας ἦτο ἀδελφὸς τοῦ Πέτρου καί ἐγένετο πρῶτος μαθητὴς τοῦ Χριστοῦ. Διὰ τοῦτο λέγεται καὶ *Πρωτόκλητος*. Ὁ Ἀνδρέας ἐπεισε καί τὸν Πέτρον νά ἀκολουθήσῃ τὸν Ἰησοῦν. «Εὐρήκαμεν τὸν Μεσσίαν» τοῦ εἶπε:

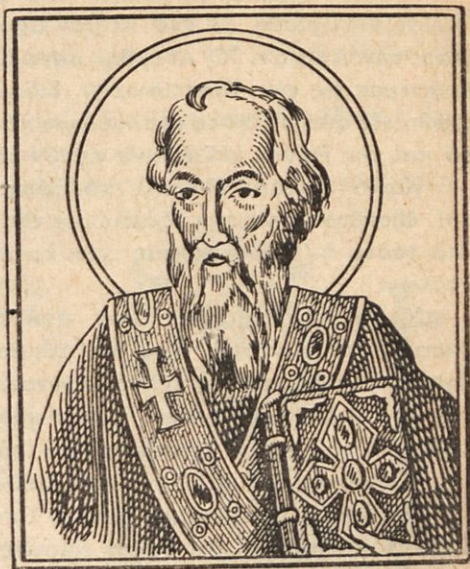

Μετὰ τὴν ἐπιφοίτησιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἤρχισε νὰ κηρύττῃ τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τὴν Βιθυνίαν, τὴν Σινώπην, τὸ Βυζάντιον, τὴν Θράκην, τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Ἀχαΐαν.

Ὑπέστη καὶ αὐτὸς διώξεις καὶ μαρτύρια μεγάλα, ἀλλὰ ὅλα τὰ ὑπέμενε μὲ καρτερίαν καὶ θάρρος ἕως οὗ ἐθανατώθη μὲ σκληρόν τρόπον εἰς τὰς Πάτρας ἀπὸ τὸν διοικητὴν τῆς πόλεως, διότι ἔκαμε τὴν σύζυγόν του χριστιανήν.

Τὸ λείψανόν του μετεφέρθη βραδύτερον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ κατετέθη ἐκεῖ εἰς τὸν ναὸν τῶν Ἁγίων Ἀποστό-

λων. Θεωρεῖται προστάτης τῆς πόλεως τῶν Πατρῶν καὶ ὑπάρχει ἐκεῖ ναὸς ἀφιερωμένος εἰς τὴν μνήμην του, ἡ ὁποία ἐορτάζεται τὴν 30ὴν Νοεμβρίου καὶ ψάλλεται τὸ ἐξῆς ἀπολυτίκιον :

Ὁ Ἀπόστολος Ἀνδρέας

«Ὡς τῶν Ἀποστόλων πρωτόκλητος
καὶ τοῦ κορυφαίου αὐτάδελφος,
τῷ Δεσπότη τῶν ὅλων, Ἀνδρέα ἱκέτευε
εἰρήνην τῇ Οἰκουμένῃ δωρήσασθαι
καὶ ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν τὸ μέγα ἔλεος»,

«Ἐπειδὴ, Ἀνδρέα, πρῶτος ἐκλήθης εἰς τὸ Ἀποστολικὸν ἀξίωμα
καὶ εἶσαι ἀδελφὸς τοῦ Πέτρου, ὅστις εἶναι ἐκ τῶν κορυφαίων
Ἀποστόλων, νὰ παρακαλῇς τὸν βασιλέα ποὺ ἐξουσιάζει τὸ σὺν-
παν, νὰ δωρήσῃ εἰρήνην εἰς τὴν Οἰκουμένην καὶ εἰς τὰς ψυχὰς
μας τὴν μεγάλην συγχώρησιν».

13. Ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς

Ὅτε ὁ Παῦλος ἐπέρασεν ἀπὸ τὴν Τρωάδα τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐγνωρίσθη μὲ ἕνα ἱατρὸν ἀπὸ τὴν Ἀντιόχειαν τῆς Συρίας, τὸν Λουκᾶν. Ὁ Λουκᾶς συνωμίλησε μὲ τὸν Παῦλον καὶ ἐπίστευσε εἰς τὴν Χριστιανικὴν διδασκαλίαν. Τόσον δὲ ἀφοσιώθη εἰς αὐτήν, ὥστε ἠκολούθησε τὸν Παῦλον εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ρώμην καὶ ἔμεινε πολὺν καιρὸν πλησίον του.

Καὶ ὁ Λουκᾶς ἐκήρυξε τὸ Εὐαγγέλιον εἰς διάφορα μέρη καὶ ἐβοήθησεν εἰς τὴν ἐξάπλωσιν τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας. Διὰ τοῦτο ἡ Ἐκκλησία μας τὸν κατέταξε μεταξὺ τῶν Ἀποστόλων.

Ὁ Λουκᾶς ἔγραψε τὸ ἕνα ἀπὸ τὰ τέσσαρα Εὐαγγέλια, ὅπου ἐξιστοροῦνται ὁ βίος καὶ τὰ θαύματα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ διὰ τοῦτο λέγεται καὶ *Εὐαγγελιστής*. Ἐγραψεν ἀκόμη καὶ τὰς πράξεις τῶν Ἀποστόλων, ἕνα βιβλίον δηλαδή, εἰς τὸ ὁποῖον ἐξιστοροῦνται τὰ ἔργα τῶν Ἀποστόλων.

Ὁ Λουκᾶς ἦτο καὶ ζωγράφος καὶ ἐζωγράφησε τὸν Ἰησοῦν, τὴν Θεοτόκον, τὸν Παῦλον καὶ τὸν Πέτρον. Πολλὰ μοναστήρια ἀρχαῖα καυχῶνται, ὅτι ἔχουν εἰκόνας τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ. Ἐνα ἀπὸ αὐτὰ εἶναι καὶ τὸ Μέγα Σπήλαιον, ὅπου εὐρέθη μία εἰκὼν τῆς Θεοτόκου.

Ὁ Λουκᾶς ἐμαρτύρησε, λέγουν, εἰς τὰς Θήβας, τὸ δὲ λείψανόν του μετεφέρθη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἀπετέθη εἰς τὸν ναὸν τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων. Ἡ μνήμη του ἐορτάζεται εἰς τὰς 18 Ὀκτωβρίου.

14. Οἱ ἄλλοι Ἀπόστολοι

Οἱ δώδεκα μαθηταὶ τοῦ Ἰησοῦ, τοὺς ὁποίους οὗτος ἐξελέξε διὰ νὰ τοὺς ἀποστείλῃ εἰς ὅλον τὸν κόσμον νὰ κηρύξουν τὸ Εὐαγγέλιον καὶ οἱ ὁποῖοι διὰ τοῦτο ὠνομάσθησαν Ἀπόστολοι, ἦσαν :

Ὁ Πέτρος καὶ ὁ Ἀνδρέας, οἱ υἱοὶ τοῦ Ἰωνᾶ.

Ὁ Ἰάκωβος καὶ ὁ Ἰωάννης, υἱοὶ τοῦ Ζεβεδαίου.

Ὁ Ἰάκωβος καὶ Ἰούδας ἡ Λεβαῖος ἡ Θαδαῖος, υἱοὶ τοῦ Ἀλφαίου.

Ὁ Φίλιππος καὶ ὁ Ναθαναὴλ ἡ Βαρθολομαῖος.

Ὁ Θωμᾶς ὁ δίδυμος.

Ὁ Ματθαῖος ὁ τελώνης.

Ὁ Σίμων ὁ Κανανίτης καὶ

Ὁ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης.

Εἰς τὴν θέσιν τοῦ Ἰούδα οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἰησοῦ ἐξέλεξαν τὸν Ματθαίαν.

Ἀπόστολος θεωρεῖται καὶ ὁ Παῦλος ἐπειδὴ ὁ ἴδιος ὁ Κύριος τὸν ἐκάλεσεν εἰς τὸ ἀποστολικὸν ἔργον.

Ὑπάρχουν καὶ 70 ἄλλοι, ὅπως ὁ Λουκᾶς, οἱ ὁποῖοι ἐβοήθησαν τὸ ἔργον τῆς ἐξαπλώσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἰησοῦ, Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης, ἦσαν ἀδελφοὶ καὶ ἠκολούθησαν τὸν Ἰησοῦν παντοῦ. Τὸν Ἰάκωβον καὶ τὸν Ἰωάννην ὁ Ἰησοῦς ἡγάπα πολὺ καὶ τοὺς εἶχε μαζὶ του εἰς ὅλας τὰς σπουδαίας περιστάσεις.

Ἡ μητέρα τῶν μαθητῶν αὐτῶν ἐλέγετο Σαλώμη καὶ ἠκολούθησε καὶ αὐτὴ τὸν Ἰησοῦν μέχρι τῆς σταυρώσεώς του. Ὅταν ὁ Ἰησοῦς εὗρίσκετο ἐπὶ τοῦ σταυροῦ καὶ ἡ μήτηρ Του Μαρία ἔκλαιεν, ὁ Ἰησοῦς ἀνέθεσεν εἰς τὸν Ἰωάννην νὰ φροντίσῃ περὶ αὐτῆς μετὰ τὰς λέξεις:

«Ἰωάννη Ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου».

Ὁ Ἰωάννης ἐπέρασε τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ βίου του εἰς τὴν Ἔφεσον, ὅπου ἀπέθανεν εἰς βαθὺ γῆρας. Ἐγραψε τὸ Εὐαγγέλιον καὶ τρεῖς καθολικὰς ἐπιστολάς. Ὅταν δὲ εὗρίσκετο ἐξόριστος εἰς τὴν Πάτμον ἔγραψεν ἓνα προφητικὸν βιβλίον, τὴν Ἀποκάλυψιν, τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ τελευταῖον βιβλίον τῆς Καινῆς Διαθήκης καὶ προλέγει τὸν θρίαμβον τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Οἱ Ἀπόστολοι Ἰάκωβος καὶ Ἰούδας λέγονται καὶ ἀδελφοὶ θεοί, διότι λέγεται, ὅτι ἦσαν τέκνα τοῦ Ἰωσήφ ἀπὸ ἄλλων γά-

Ὁ Ἀπόστολος Φίλιππος

μον του και επομένως έθεωρούντο άδελφοί του 'Ιησοῦ Χριστοῦ.

‘Ο ‘Ιάκωβος ἔγινε πρῶτος ἐπίσκοπος τῶν ‘Ιεροσολύμων και ἀπέθανε διὰ λιθοβολισμοῦ. ‘Ο ‘Ιούδας ἐδίδασκε εἰς τὴν Μεσοποταμίαν, τὴν ‘Αραβίαν και εἰς ἄλλα μέρη. ‘Ο ‘Ιούδας και ὁ ‘Ιάκωβος ἔγραψαν και ἀπὸ μίαν καθολικὴν ἐπιστολὴν ὁ κα θένας.

‘Ο Φίλιππος και ὁ Ναθαναὴλ ἦσαν φίλοι πρὶν γίνουν μαθηταὶ τοῦ Κυρίου και μετὰ τὴν Πεντηκοστὴν ἐκήρυξεν, ὁ μὲν Φίλιππος εἰς τὴν Φρυγίαν, ὅπου και ἐθανατώθη, ὁ δὲ Ναθαναὴλ εἰς τὴν ‘Αραβίαν και τὰς ‘Ινδίας.

‘Ο Θωμᾶς εἶναι ὁ μαθητὴς τοῦ ‘Ιησοῦ, ὁ ὁποῖος δὲν ἐπίστευσεν, ὅτι ἀνεστήθῃ ὁ Κύριος και διὰ τοῦτο παρουσιάσθῃ ὁ ‘Ιησοῦς εἰς αὐτόν και τοῦ ἔδειξε τὰς πληγὰς Του διὰ νὰ βεβαιωθῇ και νὰ πιστεύσῃ. ‘Εκήρυξεν εἰς τὴν Παρθίαν και εἰς ἄλλα μέρη τῆς ‘Ασίας.

‘Ο Ματθαῖος ἦτο πρὶν γίνῃ μαθητὴς τοῦ ‘Ιησοῦ, τελώνης. ‘Εκήρυξεν εἰς τοὺς ‘Ιουδαίους και εἰς τοὺς ‘Εθνικούς, εἰς τὰς ‘Ινδίας και εἰς τὴν Αἰθιοπίαν και τέλος εἰς τὴν Παρθίαν, ὅπου και ἐθανατώθη. ‘Ο Ματθαῖος εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς τέσσαρας Εὐαγγελιστάς, διότι ἔγραψεν Εὐαγγέλιον.

‘Ο Σίμων ἐκήρυξεν εἰς τὴν Αἴγυπτον, εἰς τὴν Κυρήνην και εἰς ἄλλα μέρη τῆς ‘Αφρικῆς.

‘Ο Μᾶρκος ὁ Εὐαγγελιστὴς ἔγραψε τὸ κατὰ Μᾶρκον Ἀγιον Εὐαγγέλιον. Ἦτο ‘Ιουδαῖος ἀνεψιὸς τοῦ Βαρνάβα και τοῦ Πέτρου και ἱδρυσε τὴν ‘Εκκλησίαν τῆς ‘Αλεξανδρείας.

Ἡ ἐκκλησία μας τιμᾷ τὴν μνήμην τῶν δώδεκα Ἀποστόλων τὴν 30ὴν ‘Ιουνίου.

15. Πῶς διεδόθη ὁ Χριστιανισμός

Τὴν ἀληθινὴν πίστιν ἐδίδασκεν ὁ Κύριος ἡμῶν ‘Ιησοῦς Χριστός. Αὐτὴν τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ τὴν ἐξήγησαν και τὴν διέσπειραν εἰς τὸν κόσμον οἱ Ἀπόστολοι τοῦ Χριστοῦ. Τὴν μεγαλύτεραν ἐξάπλωσιν τῆς Χριστιανικῆς διδασκαλίας μετὰ τὸν θάνατον τῶν Ἀποστόλων ἀνέλαβον οἱ μαθηταὶ τῶν Ἀποστόλων.

Μαθηταὶ τῶν Ἀποστόλων ἦσαν πολλοί :

‘Ο Κλήμης ἐπίσκοπος Ρώμης.

‘Ο ‘Ιγνάτιος ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας.

‘Ο Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης Ἐπίσκοπος Ἀθηνῶν.

‘Ο Πολύκαρπος ἐπίσκοπος Σμύρνης.

Ἐκτὸς αὐτῶν καὶ ἄλλοι ἅγιοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως ὁ Ἀθηναγόρας, ὁ Ἰουστῖνος, ὁ Εἰρηναῖος, ὁ Ὠριγένης, ὁ Κυπριανὸς καὶ ἄλλοι εἰργάσθησαν διὰ τὴν ἐξάπλωσιν τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας.

Οἱ πρῶτοι Χριστιανοὶ ἦσαν κυρίως Ἰουδαῖοι, διότι αὐτοὶ εἶχον μονοθεϊστικὴν θρησκείαν καὶ εἶχον καὶ κάποιαν ἰδέαν περὶ ἀληθινοῦ Θεοῦ. Ἀπὸ τοὺς εἰδωλολάτραις ὀλιγώτεροι ἠκολούθησαν κατ’ ἀρχὰς τὴν νέαν Θρησκείαν. Οἱ περισσότεροι ἐκ τῶν προσερχομένων εἰς τὸν Χριστιανισμόν ἦσαν πτωχοὶ, δοῦλοι, κατατρεγμένοι καὶ πολυβασανισμένοι ἄνθρωποι, οἱ ὅποιοι εὕρισκον παρηγορίαν καὶ γαλήνην εἰς τὸ κήρυγμα τῆς ἀγάπης τῆς νέας Θρησκείας.

‘Ο Χριστιανισμὸς διεδόθη μὲ καταπληκτικὴν ταχύτητα εἰς ὅλας τὰς χώρας, αἱ ὅποιαι ἀποτελοῦσαν τότε τὸν γνωστὸν κόσμον. Ἡ μεγάλη ἐξάπλωσις τῆς νέας Θρησκείας ὠφείλετο κυρίως εἰς τὰ ἐξῆς αἷτια, σπουδαιότερα τῶν ὁποίων ἦσαν τὰ ἀκόλουθα :

α) Ἡ θεία δύναμις τὴν ὁποίαν ἔχει μέσα του ὁ Χριστιανισμὸς. ‘Ο Θεὸς ἐβοήθησε καὶ ἐνεθάρρυνε τοὺς Ἀποστόλους εἰς τὸ ἔργον των. ‘Ο Θεὸς ἐβοήθησε τοὺς πιστοὺς νὰ ἐμμένουν εἰς τὴν πίστιν των καὶ τοὺς μάρτυρας νὰ ὑποφέρουν τὰ σκληρότατα βασανιστήρια χάριν τῆς πίστεώς των. Αὕτη καὶ μόνη ἡ θεία δύναμις ἦτο ἀρκετὴ διὰ νὰ βοηθήσῃ εἰς τὴν ἐξάπλωσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἀλλὰ συνέβη νὰ ὑπάρξουν καὶ ἄλλαι εὐνοϊκαὶ συνθήκαι.

β) Ἡ ἀλήθεια τῆς Χριστιανικῆς διδασκαλίας καὶ ἡ σοφία τοῦ Εὐαγγελίου ἐφώτιζε τὸν νοῦν τῶν ἀνθρώπων καὶ τοὺς ἔκαμνε νὰ βλέπουν καὶ νὰ πιστεύουν.

γ) Ἡ κοσμοκρατορία τῶν Ρωμαίων. Δὲν ὑπῆρχε δυσκολία νὰ μεταβῇ κανεὶς ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, διότι ὅλος ὁ γνωστὸς κόσμος ἦτο ἓνα κράτος καὶ ἡ κυκλοφορία μέσα εἰς αὐτὸ ἦτο εὐκολος.

δ) Ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα. Ὁλὸς ὁ κόσμος τότε ἐγνώριζε τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ ἡ συνεννόησις μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων ἦτο εὐκολος.

ε) Ἡ διασπορὰ τῶν Ἑβραίων. Παντοῦ ὑπῆρχον Ἑβραῖοι, Γ. ΚΑΦΕΝΤΖΗ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία

ἀργότερα δὲ ποὺ ἡ Ἱερουσαλὴμ κατεστράφη, αὐτοὶ διεσπάρησαν εἰς ὅλον τὸν κόσμον καὶ μετέφεραν, ὅσοι ἐξ αὐτῶν ἦσαν Χριστιανοί, τὴν Χριστιανικὴν Θρησκείαν, ὅσοι δὲ πάλιν δὲν ἦσαν, διὰ τῆς πίστεως τῶν εἰς ἓνα Θεόν, ἐκλόνιζον τὰς δοξασίας τῶν εἰδωλολατρῶν.

στ) Τὸ κῦμα τῆς ἀπιστίας καὶ τῆς διαφθορᾶς ποὺ ἐπεκράτει μεταξὺ τῶν εἰδωλολατρῶν.

Ὁ Σωκράτης, ὁ Πλάτων, ὁ Ἀριστοτέλης εἶχον κλονίσει μὲ τὴν φιλοσοφίαν τῶν τὴν πίστιν εἰς τοὺς Ὀλυμπίους Θεούς. Ὁ κόσμος ποὺ δὲν ἐννοοῦσε τὴν ὑψηλὴν φιλοσοφίαν δὲν ἐπίστευε μὲν εἰς τὰ εἰδῶλα, ἔπescen ὁμως εἰς τὴν ἀμαρτίαν καὶ τὴν διαφθοράν. Ἡ διαφθορὰ φέρει τὴν δυστυχίαν. Καὶ οἱ δυστυχεῖς ἐδέχθησαν τὸν Χριστιανισμόν ὡς παρηγορίαν, διότι ἐδίδασκεν ἐναντίον τῆς διαφθορᾶς καὶ τῆς ἀκολασίας, καὶ

ζ) Ὁ ἐνάρτετος καὶ παραδειγματικὸς βίος τῶν Χριστιανῶν παρεκίνει πολλοὺς εἰς τὸ νὰ τοὺς μιμηθοῦν.

16. Ἡ διοίκησις τῶν πρώτων Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν

Τὴν Χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν τὴν διοικοῦσαν εἰς τὰς ἀρχὰς οἱ ἴδιοι Ἀπόστολοι. Ἀλλὰ σὺν τῷ χρόνῳ ἡ Ἐκκλησία ἐξηπλώθη εἰς πολλὰ μέρη καὶ ἔπρεπε νὰ εὑρεθοῦν κατάλληλοι Χριστιανοὶ διὰ νὰ ἐκτελοῦν αὐτὴν τὴν ὑπηρεσίαν. Οἱ Ἀπόστολοι λοιπὸν εὗρηκαν καταλλήλους Χριστιανούς καὶ τοὺς ἀνέθεσαν τὴν φροντίδα τῆς διοικήσεως τῆς Ἐκκλησίας. Τοὺς Χριστιανούς αὐτοὺς οἱ Ἀπόστολοι τοὺς ἐχειροτόνησαν, δηλαδὴ τοὺς μετέδωσαν τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος διὰ χειροτονίας. Αὐτοὶ πάλιν ἐχειροτόνησαν τοὺς βοηθοὺς τῶν. Οἱ Χριστιανοὶ αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι μὲ χειροτονίαν ἀφιερώθησαν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ἐκκλησίας λέγονται **Κληρικοί**. Κληρικῶν ὑπάρχουν τρεῖς τάξεις: Οἱ **ἐπίσκοποι**, οἱ **πρεσβύτεροι** καὶ οἱ **διάκονοι**.

Ἐπίσκοποι ἦσαν ἐκεῖνοι, τοὺς ὁποῖους ἐχειροτόνησαν οἱ Ἀπόστολοι καὶ τοὺς ἀνέθεσαν νὰ εἶναι προϊστάμενοι τῶν Χριστιανῶν μιᾶς περιφερείας καὶ νὰ διοικοῦν τὴν Ἐκκλησίαν τῆς περιφερείας αὐτῆς. Οἱ ἐπίσκοποι ἦσαν ἀντιπρόσωποι καὶ διάδοχοι τῶν Ἀποστόλων. Ἐτοποθετήθη δὲ ἓνας εἰς ἐκάστην μεγάλην περιφέρειαν διὰ νὰ ἐπιβλέπῃ καὶ νὰ καθοδηγῇ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς περιφερείας του.

Πρεσβύτεροι (ιερείς) ἦσαν καλοὶ Χριστιανοί, τοὺς ὁποίους οἱ ἐπίσκοποι ἐχειροτόνησαν βοηθοὺς των καὶ τοὺς ἐτοποθέτουν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἐνὸς τόπου διὰ νὰ τὴν ὑπηρετοῦν καὶ νὰ ἀντιπροσωπεύουν ἐκεῖ τὸν ἐπίσκοπον.

Διάκονοι ἦσαν ἐπίσης καλοὶ Χριστιανοί, κατώτεροι τῶν Πρεσβυτέρων, τοὺς ὁποίους ἐχειροτόνουν οἱ ἐπίσκοποι καὶ τοὺς ἀνέθετον νὰ βοηθοῦν τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς ἐπισκόπους εἰς τὰς ἱεράς τελετάς.

Εἰς τοὺς πρώτους Χριστιανικοὺς χρόνους ὑπῆρχον καὶ διακόνισσαι. Αὐταὶ ἦσαν εὐσεβεῖς χῆραι ἢ παρθένοι, αἱ ὁποῖαι μετέφερον τὰ βοηθήματα εἰς τὰς πτωχὰς οἰκογενείας, ἔκαμναν κατήχησιν καὶ ἔδιδον βοήθειαν εἰς τὴν βάπτισιν τῶν γυναικῶν.

Ὁ ἐπίσκοπος ἐκάλει εἰς τὴν ἔδραν του τοὺς κληρικοὺς τῆς περιφέρειας του, ὅταν ἤθελε νὰ τοὺς δώσῃ συμβουλὰς ἢ νὰ συσκεφθοῦν διὰ τὰ ζητήματα τῶν Ἐκκλησιῶν των. Ἡ συγκέντρωσις αὐτὴ ἐλέγετο **Σύνοδος**.

Αἱ ἐπαρχίαι τοῦ Ρωμαϊκοῦ Κράτους ἦσαν μεγάλαι καὶ εἰς μίαν ἐπαρχίαν ἦσαν πολλοὶ ἐπίσκοποι. Ἡ Αἴγυπτος π. χ. ἦτο μία ἐπαρχία μὲ πρωτεύουσαν τὴν Ἀλεξανδρείαν, ἀλλὰ εἰς τὴν Αἴγυπτον ὑπῆρχον πολλοὶ ἐπίσκοποι. Οἱ ἐπίσκοποι αὐτῆς τῆς ἐπαρχίας, ὅταν ἤθελον νὰ συσκεφθοῦν διὰ τὰ ζητήματα τῆς Ἐκκλησίας των, συνεκεντρώνοντο εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς ἐπαρχίας. Καὶ ἡ συγκέντρωσις τῶν ἐπισκόπων μιᾶς ἐπαρχίας εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς ἐπαρχίας δὲν ἐλέγετο Σύνοδος, ἀλλὰ **ἐπαρχιακὴ Σύνοδος**. Πρόεδρος τῆς ἐπαρχιακῆς συνόδου ἦτο ὁ ἐπίσκοπος τῆς πρωτευούσης τῆς ἐπαρχίας, ὁ ὁποῖος ἐλέγετο καὶ **Μητροπολίτης**. Οἱ μητροπολίται δὲν εἶχον ἀνώτερον βαθμὸν ἀπὸ τοὺς ἐπισκόπους, ἀλλὰ εἶχον τιμητικὴν θέσιν, ἐπειδὴ ἦσαν ἐπίσκοποι τῆς πρωτευούσης. Οἱ Μητροπολίται τῆς Ἀντιοχείας, τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ τῆς Ρώμης κατ' ἀρχάς, ἀργότερα δὲ καὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῶν Ἱεροσολύμων ἐξεχώρισαν ἀπὸ τοὺς Μητροπολίτας τῶν ἄλλων ἐπαρχιακῶν πρωτευουσῶν, ἐθεωρήθησαν ἀνώτεροι καὶ ὠνομάσθησαν **Πατριάρχαι**. Αὐτοὶ ἦσαν πλέον οἱ ἀνώτατοι Ἐκκλησιαστικοὶ ἀρχηγοὶ καὶ ἐκυβέρνην τὴν Ἐκκλησίαν τῆς περιφέρειας των ὁ καθένας ἀνεξάρτητα ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Ἀργότερα ὁ Μητροπολίτης τῆς Ρώμης ὠνομάσθη **Πάπας**.

Εἰς πολλὰς περιστάσεις ἀντιπρόσωποι ὄλων τῶν Χριστιαν.

νικῶν Ἐκκλησιῶν συνεκεντρώθησαν εἰς ἓνα συνέδριον διὰ νὰ λύσουν σπουδαιότατα ζητήματα τῆς Ἐκκλησίας. Τὰ συνέδρια αὐτὰ ὠνομάσθησαν *Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι*, οἱ δὲ ἀντιπρόσωποι ποὺ ἐλάμβανον μέρος εἰς αὐτὰ ὠνομάσθησαν *Πατέρες*.

17. Αἱ Ἀποστολικαὶ Ἐκκλησίαι καὶ αἱ σχέσεις αὐτῶν

Ἡ ἐξάπλωσις τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας ἔγινεν ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους εἰς ὅλον τὸν κόσμον καὶ ἰδρύθησαν παντοῦ Χριστιανικαὶ Ἐκκλησίαι.

Ἡ πρώτη Χριστιανικὴ Ἐκκλησία ἰδρύθη ὑπὸ τοῦ Πέτρου εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα. Ὁ Παῦλος ἵδρυσεν Ἐκκλησίας εἰς Μικρὰν Ἀσίαν καὶ Ἑλλάδα. Καὶ οἱ ἄλλοι Ἀπόστολοι ἵδρυσαν Ἐκκλησίας εἰς ἄλλας πόλεις. Ὅλαι αἱ Ἐκκλησίαι αὐταὶ τὰς ὁποίας ἵδρυσαν οἱ Ἀπόστολοι λέγονται Ἀποστολικαὶ Ἐκκλησίαι.

Αἱ Ἀποστολικαὶ Ἐκκλησίαι εἶχον μεταξύ των ἀδελφικὰς σχέσεις, διότι τοὺς Χριστιανοὺς τοὺς ἤγωνεν ὁ σύνδεσμος τῆς ἀγάπης, τῆς ὁμονοίας, καὶ τῆς ἀλληλοβοηθείας. Ὅλοι οἱ Χριστιανοὶ τῶν πρώτων Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν εἶχον κοινὴν τὴν πίστιν των καὶ οὐδεμίαν αἰτία διαφωνίας ἢ προστριβῆς ὑπῆρχε μεταξύ των. Τοιοῦτοτρόπως οἱ Χριστιανοὶ ὅλου τοῦ κόσμου ἀνῆκον πνευματικῶς εἰς τὴν μίαν, μεγάλην καὶ ἀγίαν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ.

Τὴν ἰδίαν σχέσιν εἶχον πρὸς τὴν μίαν μεγάλην Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, τὴν ὁποίαν ἵδρυσαν οἱ Ἀπόστολοι καὶ ὅλαι αἱ ἄλλαι Ἐκκλησίαι, τὰς ὁποίας ἵδρυσαν οἱ πρῶτοι διάδοχοί των.

18. Ἐχθροὶ τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας. Αἷτια τῶν διωγμῶν

Κατ' ἀρχάς, τοὺς Χριστιανοὺς κατεδίωξαν οἱ Ἰουδαῖοι, διότι τοὺς ἐθεώρουν προδότας καὶ ἀποστάτας τῆς ἰδικῆς των θρησκείας καὶ διότι οἱ Χριστιανοὶ διαρκῶς τοὺς ὑπενθύμιζον, ὅτι ἐσταύρωσαν τὸν Χριστόν. Ἀργότερον ὁμως ποὺ ὁ Χριστιανισμὸς διεδόθη εἰς ὅλον τὸν κόσμον καὶ οἱ Χριστιανοὶ ἔγιναν πολλοί, οἱ εἰδωλολάτραι ἢ Ἐθνικοί, ὅπως ἐλέγοντο τότε, ἔγιναν φοβεροὶ διώκται τῶν Χριστιανῶν καὶ περισσότερον ἀπ' αὐτοὺς μερικοὶ Ρωμαῖοι Αὐτοκράτορες.

Οἱ Χριστιανοὶ ἦσαν ἄκακοι ἄνθρωποι καὶ ταπεινοί, ἐπί-
στευον δὲ εἰς ὅσα ἐδίδασκεν ὁ Χριστός. Αὐτὰ ὅμως δὲν συνέφε-
ρον τοὺς Ρωμαίους Αὐτοκράτορας καὶ τοὺς Ἐθνικοὺς καὶ διὰ
τοῦτο ἐμίσησαν τοὺς Χριστιανοὺς καὶ ἠθέλησαν τὴν καταστρο-
φὴν των.

Οἱ Χριστιανοὶ ἐπίστευαν, ὅτι ὁ μόνος ἄρχων εἶναι ὁ Θεὸς καὶ
εἰς αὐτὸν μόνον ὑπῆκουον καὶ αὐτὸν μόνον ἐλάτρευον. Οἱ Αὐ-
τοκράτορες ὅμως τῶν Ρωμαίων ἐπίστευον, ὅτι αὐτοὶ εἶναι οἱ
ἀνώτατοι ἄρχοντες τοῦ κόσμου καὶ ἤθελαν νὰ τοὺς λατρεύῃ ὁ
λαὸς ὡς Θεοῦς. Οἱ Χριστιανοὶ ποὺ δὲν ἐδέχοντο νὰ κάμουν θυ-
σίας εἰς ἀνθρώπους καὶ νὰ τοὺς προσκυνοῦν ὡς Θεοὺς ἤρχον-
το εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς Ρωμαίους Αὐτοκράτορας καὶ ἐθεω-
ροῦντο ἀπ' αὐτοὺς ὡς ἀναρχικοὶ καὶ ἐπαναστάται.

Ἐναντίον τῶν Χριστιανῶν διήγειρον τὸν λαὸν καὶ οἱ ἱερεῖς
τῶν Ἐθνικῶν, οἱ μάντις, οἱ ἀγαλματοποιοὶ καὶ ἔμποροι τῶν
εἰδῶν τῆς εἰδωλολατρίας. Αὐτοὶ ἀπὸ τὴν διάδοσιν τῆς Χριστια-
νικῆς Θρησκείας ἔχασαν ἓνα μεγάλο μέρος ἀπὸ τὸ εἰσόδημά
τους καὶ ἐμίσουν τοὺς Χριστιανοὺς. Ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς
μᾶς διδὲι ἓνα σχετικὸν παράδειγμα (Πρ. Ἀποστ. ΙΘ 24·29) τὸ
ἑξῆς: «Ὅταν ὁ Παῦλος καὶ οἱ μαθηταὶ του εὗρισκοντο εἰς τὴν Ἐ-
φεσον κάποιος κατασκευαστὴς ἀργυρῶν ἀγαλματίων καὶ ἀφιε-
ρωμάτων ποὺ ἐλέγετο Δημήτριος καὶ εἶχε εἰς τὸ ἐργοστάσιόν
του πολλοὺς τεχνίτας καὶ ἐργάτας, τοὺς ἐμάζεψε μίαν ἡμέραν
αὐτοὺς καὶ τοὺς ὁμοτέχνους του καὶ τοὺς εἶπε: «Γνωρίζετε, ὅτι
ἀπὸ τὴν ἐργασίαν μας αὐτὴν κερδίζομε ἀρκετά. Γνωρίζετε ἀκό-
μη ὅτι ὄχι μόνον εἰς τὴν Ἐφεσον, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλην τὴν Ἀσίαν
ὁ Παῦλος καὶ οἱ ὁπαδοὶ του ἔκαμαν πολὺν λαὸν νὰ πιστεύσῃ
εἰς τὴν νέαν Θρησκείαν καὶ διδάσκουν, ὅτι δὲν ὑπάρχουν Θεοὶ
ποὺ νὰ γίνωνται μὲ τὰ χέρια. Δι' αὐτὸ ὄχι μόνον ἡμεῖς κίνδυ-
νεύομεν νὰ μὴν περνᾷ πλέον ἡ τέχνη μας, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ ναὸς
τῆς Ἀρτέμιδος, τὸν ὁποῖον σέβεται ὅλη ἡ Ἀσία καὶ ἡ Οἰκουμέ-
νη, κινδυνεύει νὰ γίνῃ ἀνυπόληπτος». Μόλις δὲ ἤκουσαν αὐτὰ οἱ
ἄνθρωποι ἐκεῖνοι ἐθύμωσαν καὶ μὲ φωνάς «Μεγάλη ἡ Ἀρτεμὶς
τῶν Ἐφεσίων» ἐξεσήκωσαν τὴν πόλιν καὶ ἐζήτησαν τὴν κατα-
δῶξιν τῶν μαθητῶν τοῦ Παύλου.

Οἱ ἄνθρωποι ποὺ ἐζημιώνοντο ἀπὸ τὴν νέαν Θρησκείαν διέ-
διδον εἰς τὸν λαόν, ὅτι διάφοροι ἀσθένειαι, θεομηνίαι καὶ κα-
ταστροφαὶ προέρχονται ἀπὸ τὴν ὀργὴν τῶν Θεῶν κατὰ τῶν Χρι-

στιανῶν. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἐγνώριζον τὴν Χριστιανικὴν διδασκαλίαν παρεξηγοῦσαν «τὰς ἀγάπας» καὶ «τὴν θεὸν εὐχαριστίαν» καὶ διέδιδον εἰς τὸν λαόν, ὅτι οἱ Χριστιανοὶ τρώγουν σάρκα καὶ πίνουν αἷμα καὶ τοὺς παρίστανον ὡς ἁμαρτωλοὺς καὶ ἐγκληματίας.

Ὁ Χριστιανισμὸς ἐκήρυττεν, ὅτι οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἴσοι ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ καὶ ὅτι δὲν ὑπάρχουν δοῦλοι καὶ ἐλεύθεροι. Οἱ Ρωμαῖοι ὅμως εἶχον δούλους καὶ δὲν ἤθελον νὰ τοὺς ἀπελευθερώσουν. Ἀλλὰ καὶ οἱ πλούσιοι δὲν ἐδέχοντο τὸ κήρυγμα τῆς ἰσότητος, διότι δὲν τοὺς συνέφερεν.

Τέλος ὁ λαὸς εἶχε φθάσει τότε σὲ μεγάλην σκληρότητα, κακίαν καὶ διαφθοράν καὶ ἦτο δύσκολον νὰ ἀπαρνηθῇ τὰς διασκεδάσεις του, τὰς κακὰς του συνηθείας καὶ νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν αὐστηρὰν ζωὴν τῶν Χριστιανῶν.

Δι' ὅλους αὐτοὺς τοὺς λόγους ἐχθροὶ τῶν Χριστιανῶν καὶ τῆς νέας Θρησκείας ἦσαν : 1) οἱ Ἑβραῖοι, 2) οἱ Ρωμαῖοι Αὐτοκράτορες, 3) ὁ λαὸς τῶν εἰδωλολατρῶν, 4) οἱ Ἑθνικοὶ ἱερεῖς, μάντις, θῦται, ἀγαλματοποιοὶ καὶ ἔμποροι τῶν εἰδῶν τῆς εἰδωλολατρίας, 5) οἱ φιλόσοφοι, οἱ ὅποιοι ἐνόμιζον τὸ κήρυγμα τῶν Χριστιανῶν μωρόν, 6) οἱ πλούσιοι ἰδιοκτῆται δούλων καὶ 7) τὸ Ρωμαϊκὸν Κράτος ποὺ εἶχεν λαοὺς ὑποδούλους.

Οἱ ἐχθροὶ αὐτοὶ τῶν Χριστιανῶν ἠσθάνοντο μῖσος κατ' αὐτῶν καὶ ἐζήτουν κατάλληλον εὐκαιρίαν διὰ νὰ τὸ ἱκανοποιήσουν. Ὅταν τὸ μῖσος τῶν αὐτῶν εὗρηκε τὴν κατάλληλον εὐκαιρίαν ἐξέσπασαν εἰς φοβεροὺς διωγμοὺς κατὰ τῶν Χριστιανῶν, οἱ ὅποιοι ἤρχισαν ἀπὸ τὸ ἔτος 64 μ.Χ. καὶ ἐτελείωσαν τὸ ἔτος 305 μ.Χ. Οἱ φοβερώτεροι ἀπὸ τοὺς διωγμοὺς αὐτοὺς ἦσαν οἱ ἀκόλουθοι :

17. Διωγμοὶ κατὰ τῶν Χριστιανῶν

1) Ἐπὶ Νέρωνος (64—68 μ.Χ.). Τὸ ἔτος 64 μ.Χ. ὁ σκληρὸς καὶ ἀπάνθρωπος Αὐτοκράτωρ τῶν Ρωμαίων Νέρων, διέταξε διωγμὸν κατὰ τῶν Χριστιανῶν ἐξ αἰτίας μιᾶς πυρκαϊᾶς, ἡ ὁποία ἐξεργάγη εἰς τὴν Ρώμην καὶ ἔκαυσε τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς πόλεως. Ἡ πυρκαϊὰ αὕτῃ ἀπεδόθη σκοπίμως εἰς τοὺς Χριστιανούς καὶ ἐξέσπασε κατ' αὐτῶν ἄγριος διωγμός. Ὅλον ἐκεῖνο τὸ φανατισμένον πλῆθος τῶν εἰδωλολατρῶν ἐρρίφθη μὲ μανίαν κατὰ τῶν Χριστιανῶν διὰ νὰ κορέσῃ τὸ μῖσος του. Τὰ φοβερώτερα μαρτύρια ποὺ ἐπενόησεν ἡ κακία καὶ ἡ σκληρότης τῶν ἀνθρώ-

πων έπεβλήθησαν εἰς τοὺς Χριστιανούς. Τοὺς ἤλειπον μὲ πίσσαν καὶ τοὺς ἔκαιον ὥς λαμπάδας εἰς τὰς γωνίας τῶν δρόμων. Ἄλλους ἔρράβδιζον μέχρι θανάτου, ἄλλους ἔρριπτον εἰς τὰ θηρία, ἄλλους ἔσταύρωνον καὶ ἄλλους ἐκάρφωνον μέσα εἰς βαρέλια καὶ τοὺς ἄφηναν νὰ κυλίσουν ἀπὸ κορυφᾶς λόφων. Πολλοὶ Χριστιανοὶ εὗρον τότε μαρτυρικὸν θάνατον.

Κατὰ τὸν διωγμὸν αὐτὸν ἐμαρτύρησαν εἰς τὴν Ρώμην καὶ οἱ Ἀπόστολοι Πέτρος καὶ Παῦλος. Τοὺς ἔθαψαν δύο εὐσεβεῖς γυναῖκες ἡ Ἀναστασία καὶ ἡ Βασίλισσα καὶ διὰ τοῦτο ἐθανατώθησαν καὶ αὐταί.

Τὴν μνήμην τῶν Χριστιανῶν τούτων ἑορτάζομεν τὴν 15ην Ἀπριλίου. Ἐπὶ Νέρωνος ἐμαρτύρησε καὶ ἡ Ἁγία Φωτεινὴ, τὴν μνήμην τῆς ὁποίας ἑορτάζομεν τὴν 26 Φεβρουαρίου.

2) Ἐπὶ Δομιτιανοῦ (81—96 μ. Χ.). Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ σκληροῦ αὐτοῦ Αὐτοκράτορος πλῆθος Χριστιανῶν ἐθανατώθη μὲ φοβερά βασανιστήρια. Τότε ἐμαρτύρησεν ὁ Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης καὶ τότε ἐξωρίσθη εἰς τὴν Πάτμον ὁ Ἰωάννης ὁ Εὐαγγελιστής.

3) Ἐπὶ Τραϊανοῦ (112—117 μ. Χ.). Ὁ Αὐτοκράτωρ οὗτος ἀπηγόρευσε τὸν Χριστιανισμὸν εἰς ὅλοκληρον τὸ Ρωμαϊκὸν Κράτος. Ὅσοι συνελαμβάνοντο πιστεύοντες εἰς τὸν Χριστὸν ὠδηγοῦντο εἰς τὰ δικαστήρια καὶ ἂν μὲν ἀπηνουῖντο τὸν Χριστὸν ἀφίνοντο ἐλεύθεροι ἂν ὅχι ἐθανατώνοντο μὲ βασανιστήρια. Πολλοὶ Χριστιανοὶ ἐμαρτύρησαν τότε εἰς τὴν Παλαιστίνην, Συρίαν καὶ Μικρὰν Ἀσίαν. Τότε ἐμαρτύρησεν ὁ Ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας Ἰγνάτιος καὶ ὁ Ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων Συμεών. Ὅτε ἐπρόκειτο νὰ ριφθῇ εἰς τὰ θηρία ὁ Ἰγνάτιος εἶπεν εἰς μερικοὺς Χριστιανούς ποῦ ἦσαν μαζὶ του καὶ ἔκλειον, καθὼς ἤκουον τὰ θηρία νὰ βρυχῶνται. «Τὸ μόνον ποῦ θέλω εἶναι νὰ ἐνωθῶ μὲ τὸν Χριστόν. Ἄς μὲ κάψουν, ἄς μὲ σταυρώσουν, ἄς μὲ κάμουν κομμάτια καὶ ἄς σκορπίσουν τὰ μέλη μου, ἄς μὲ ἀλέσουν εἰς τὸν μύλον, ἄς στείλουν ἐναντίον μου ὅλας τὰς τιμωρίας τοῦ διαβόλου. Μόνον νὰ ἀποθάνω χάριν τοῦ Χριστοῦ».

Ὁ Συμεὼν ἐσταυρώθη εἰς ἡλικίαν 120 ἐτῶν.

4) Ἐπὶ Ἀδριανοῦ (120—138 μ. Χ.) Εἶναι ὁ Ρωμαῖος Αὐτοκράτωρ ποῦ ἔκαμε ἔργα εἰς τὰς Ἀθήνας, τὰ ὁποῖα σώζονται μέχρι σήμερον. Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς του ἐμαρτύρησεν ὁ Ἑλληὴν Ἐπίσκοπος τῆς Ἰλλυρίας, Ἐλευθέριος.

Ἡ δυστυχὴς μητέρα του, ἡ ὁποία εἶχεν ἀναθρέψει χήρα τὸ ὀρφανὸ παιδί της, μὲ Χριστιανικὴν ἀγάπην καὶ ἀρετὴν, διὰ τὸ εἶδε νεκρὸν, ἀγκάλιασε καὶ ἐφιλοῦσε τὸ πτώμα του. Ἐκεῖ ἕνας στρατιώτης τὴν ἐφόνευσε καὶ αὐτήν. Τὴν 15 Δεκεμβρίου τιμῶμεν τὴν μνήμην τους.

5) Ἐπὶ Ἀντωνίου Πίου (138—161 μ. Χ.). Ἐπὶ τοῦ Αὐτοκράτορος τούτου ἐμαρτύρησεν ὁ Ἐπίσκοπος Σμύρνης Πολύκαρπος, μαθητὴς τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου. Ὁ ὄχλος τὸν συνέλαβε καὶ τὸν ὠδήγησεν εἰς τὸ στάδιον καὶ ἐκεῖ τοῦ ἐτέθη τὸ σκληρὸν ἐρώτημα ἀπὸ τὸν Ῥωμαῖον ἀνθύπατον : « Ἀπαρνεῖσαι τὸν Χριστόν ; » Ὁ Παλύκαρπος ἀπήντησε μὲ θάρρος καὶ ἀπόφασιν : « Ὅγδοήκοντα ἔτη δουλεύω εἰς αὐτὸν καὶ καθόλου δὲν μὲ ἠδίκησε, πῶς νὰ βλασφημῶ τὸν Βασιλέα μου ; Εἶμαι Χριστιανός ! » Καὶ τὸ πλῆθος τὸν ἔκαυσε ζωντανὸν μέσα εἰς τὸ στάδιον. Τὴν μνήμην του ἑορτάζομεν εἰς τὰς 24 Φεβρουαρίου.

6) Ἐπὶ Μάρκου Αὐρηλίου (161—180 μ. Χ.). Ὁ διωγμὸς οὗτος ἦτο σκληρότατος. Οἱ Χριστιανοὶ ἀνέζητοῦντο παντοῦ καὶ ἐθανατώνοντο μὲ βασανιστήρια ἂν δὲν ἀπηνόουντο τὸν Χριστόν. Τότε ἐμαρτύρησεν ὁ φιλόσοφος Ἰουστίνος καὶ ἡ ὁσιομάρτυς Παρασκευή.

7) Ἐπὶ Σεπτημίου Σεβήρου (202—211 μ.Χ.). Κατὰ τὸν διωγμὸν αὐτὸν ἐμαρτύρησεν ὁ γέρων πατὴρ τοῦ Ὠριγένους Λεωνίδας καὶ μία εὐσεβὴς παρθένος ἡ Ποταμιάνα, ποὺ ἐρρίφθη μαζί μὲ τὴν μητέρα της εἰς ἀναμμένην πύρραν. Ἐνας στρατιώτης εἰδωλολάτρης ποὺ εἶδε τὸ θάρρος καὶ τὴν πίστιν τῶν γυναικῶν αὐτῶν ἐγίνε καὶ αὐτὸς Χριστιανὸς καὶ ὑπέστη καὶ αὐτὸς τὸ ἴδιον μαρτύριον.

Τότε ἐμαρτύρησε καὶ ὁ Ἐπίσκοπος Εἰρηναῖος καὶ ἡ εὐσεβὴς Περπέτουα. Αὐτὴ πρὸ τοῦ θανάτου της ὑπέστη μίαν φοβερὰν δοκιμασίαν. Μαζί μὲ τοὺς στρατιώτας ποὺ τῆς ἔλεγαν νὰ ἀπαρνηθῇ τὸν Χριστόν διὰ νὰ σωθῇ αὐτὴ καὶ τὸ παιδί της, ἦτο καὶ ὁ πατέρας της γέρων καὶ δυστυχὴς, ὁ ὁποῖος τὴν παρακαλοῦσε μὲ δάκρυα νὰ τὸν λυπηθῇ. Τί νὰ κάμῃ; Νὰ μὴ λυπηθῇ τὸν πατέρα της ; Νὰ μὴ λυπηθῇ τὸ παιδί της ; Καὶ ὁμως δὲν ἐδίστασε καθόλου. Ἠκολούθησε τὸν Χριστόν εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν μὲ τὸ παιδί της.

Ἐπίσης ἐμαρτύρησεν τότε ὁ ἱερομάρτυς Χαράλαμπος εἰς ἡλικίαν 113 ἐτῶν, τὸν ὁποῖον ἐγδαρὰν ζωντανόν. Καθ' ὅλον δὲ

τὸ διάστημα τοῦ φοβεροῦ αὐτοῦ μαρτυρίου ἔψαλλε ὕμνους εἰς τὸν Θεὸν μέχρις οὗ τὸν ἀπεκεφάλισαν.

8) Ἐπὶ Δεκίου (249—252 μ.Χ.). Ἐπὶ Δεκίου ἐμαρτύρησαν εἰς τὴν Χίον οἱ μάρτυρες Τρύφων καὶ Ἰσίδωρος, οἱ Ἅγιοι Δέκα εἰς τὴν Κρήτην, οἱ 7 ἅγιοι εἰς τὴν Κόρινθον, ἡ Ἁγία Ἀναστασία καὶ ἡ Ἁγία Καλλιόπη.

9) Ἐπὶ Βαλεριανοῦ (253—260 μ.Χ.). Ἐμαρτύρησεν ὁ Ἐπίσκοπος Καρχηδόνης Κυπριανός, ὁ Ἐπίσκοπος Ρώμης Σίξτος καὶ ὁ διάκονος αὐτοῦ Λαυρέντιος.

10) Ἐπὶ Διοκλητιανοῦ (284—306 μ.Χ.). Αὐτὸς καὶ οἱ συν-άρχοντες αὐτοῦ κατεδίωξαν τοὺς Χριστιανούς. Διέταξε τὸ 303 νὰ κρημνισθοῦν οἱ ναοὶ τῶν, νὰ φονευθοῦν οἱ Χριστιανοὶ καὶ νὰ καοῦν τὰ ἱερὰ βιβλία τῶν. Τότε ἐσφάγη ὁ Ἐπίσκοπος Νικομηδείας Ἀνθιμος μὲ 200.000 Χριστιανούς καὶ κατεστράφη ὁ ναὸς τῶν διὰ πυρκαϊᾶς, ἐντὸς τοῦ ὁποῦ ἐκάησαν ὅλοι αὐτοί, τὴν νύκτα τῶν Χριστουγέννων. Τόσαι πολλὰι χιλιάδες Χριστιανῶν ἐσφάγησαν τότε, ὥστε οἱ στρατιῶται ἐκουράσθησαν καὶ τὰ σπαθία τῶν δὲν ἔκοβαν πλέον.

Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐμαρτύρησαν ἡ Ἁγία Βαρβάρα, ὁ Ἅγιος Δημήτριος, ὁ Ἅγιος Γεώργιος, οἱ Ἅγιοι Θεόδωροι Τύρων καὶ Στρατηλάτης, ἡ Ἁγία Κυριακή, ὁ Ἅγιος Παντελεήμων καὶ ἄλλοι.

20. Οἱ Μάρτυρες τῆς νέας Θρησκείας

Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν διωγμῶν χιλιάδες Χριστιανῶν ὠδηγήθησαν ἐνώπιον τῶν ἀρχόντων καὶ διετάχθησαν νὰ ἀπαρνηθοῦν τὸν Χριστὸν. Ἐκεῖ ἐφάνη ἡ δύναμις τῆς πίστεως τῶν Χριστιανῶν. Καὶ τὰ φοβερώτερα μαρτύρια ὑπέμενον ἀγογγύστως χάριν τῆς πίστεώς τῶν. Τόση δὲ ἦτο ἡ φρίκη τῶν βασανιστηρίων καὶ τόση ἡ ἀταραξία καὶ ἡ γαλήνη τῶν Χριστιανῶν, ὥστε καὶ εἰδωλολάτραι βασανισταὶ συνέβη πολλάκις νὰ φωτισθοῦν τὴν τελευταίαν στιγμὴν, νὰ παραδεχθοῦν τὸν Χριστὸν καὶ νὰ εἰσέλθουν εἰς τὸ ἴδιον μαρτύριον μὲ τοὺς Χριστιανούς.

Ὅσοι ἐκ τῶν Χριστιανῶν ἐθανατώθησαν κατὰ τοὺς διωγμοὺς διὰ τὴν πίστιν τῶν πρὸς τὸν Χριστὸν ὠνομάσθησαν *μάρτυρες*. Ὅσοι κληρικοὶ ἐθανατώθησαν ὠνομάσθησαν *ιερομάρτυρες*. Ἡ ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ εἶναι γεμάτη ἀπὸ ὀνόματα μαρτύρων καὶ ἱερομαρτύρων. Εἶναι δὲ πρωτάκουστα

τὰ ἐπιβληθέντα εἰς αὐτοὺς βασανιστήρια. Μαστιγώσεις, φωτιά, σφαγή, πνιγμός, βρασμός, λάδι καυτό, πίσσα ἀναμμένη, θηρία, ὅλα τὰ φοβερά μαρτύρια ἐφευρέθησαν διὰ νὰ βασανισθοῦν οἱ Χριστιανοί. Τοῦτο ὁμῶς ἀντὶ νὰ φοβήσῃ τοὺς Χριστιανοὺς καὶ

Αἱ κατακόμβαι

νὰ τοὺς κάμῃ νὰ ἀπαρνηθοῦν τὴν πίστιν των, τοὺς ἐδυνάμωνε περισσότερο διὰ νὰ ἐπιμείνουν εἰς αὐτήν.

Πολλοὶ Χριστιανοὶ διὰ νὰ ἀποφύγουν τὴν καταδίωξιν των Ἑθνικῶν ἔφευγον εἰς τὰ ὄρη καὶ τὰ δάση καὶ εἰς ὑπόγεια σπήλαια, τὰς *κατακόμβας*, καὶ ἐκεῖ πάλιν ὑπέφερον πείναν καὶ δίψαν καὶ ψυχὸς καὶ θηρία καὶ ἄλλα, χάριν τῆς πίστεώς των.

21. Ὁ Ἅγιος Δημήτριος

Ἐπὶ τοῦ Αὐτοκράτορος Διοκλητιανοῦ ἐμαρτύρησεν εἰς τὴν

Θεσσαλονίκην ὁ Ἅγιος Δημήτριος. Οὗτος ἐγεννήθη εἰς τὴν Θεσσαλονίκην καὶ ἀνῆκεν εἰς καλὴν οἰκογένειαν. Ἦτο Ρωμαῖος ἀξιωματικὸς καὶ ἡσπάσθη τὴν Χριστιανικὴν Ὀρθησκειαν. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἠθέλησε νὰ ἀπαρνηθῇ τὸν Χριστιανισμόν ἐφυλακίσθη.

Εἰς τὴν Θεσσαλονίκην ἦτο ἓνας γιγαντόσωμος παλαιστής, ὁ Λυαῖος, ὁ ὁποῖος ἦτο εἰδωλολάτρης καὶ ὑπερήφανος διὰ τὴν δύναμίν του. Κανεῖς δὲν ἐτόλμα νὰ παλαίσῃ μὲ αὐτόν, διότι

ὅσοι εἶχον δοκιμάσει τοὺς εἶχε νικήσει. Ἐνας φίλος τοῦ Δημητρίου Χριστιανός, ὁ Νέστωρ, ὠρίσθη ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους νὰ παλαίσῃ ἐναντίον τοῦ Λυαίου εἰς τὸν Ἱπποδρομον διὰ νὰ φονευθῇ ἀπὸ αὐτόν καὶ νὰ διασκεδάσουν οἱ Ρωμαῖοι θεαταί. Ὁ Νέστωρ ἐπῆγεν εἰς τὰς φυλακάς καὶ ἐζήτησε τὰς εὐχὰς τοῦ Δημητρίου, ἐπάλαισε μὲ τὸν Λυαῖον καὶ ὄχι μόνον τὸν ἐνίκησεν ἀλλὰ καὶ τὸν ἐφόνευσεν. Ἡ νίκη αὐτῆ τοῦ

Ὁ Μεγαλομάρτυς Δημήτριος

Νέστορος ἐθεωρήθη νίκη τῶν Χριστιανῶν κατὰ τῶν εἰδωλολατρῶν. Ὁ Αὐτοκράτωρ ἐθύμωσε διὰ τοῦτο καὶ διέταξε νὰ ἀποκεφαλίσουν καὶ τὸν Νέστορα καὶ τὸν Δημήτριον τὸ ἔτος 306.

Οἱ Χριστιανοὶ ἔθαψαν τὸ σῶμα τοῦ Δημητρίου εἰς τὴν Θεσσαλονίκην. Εἰς τὸν τάφον του ἐγίνοντο θαύματα καὶ ἀπὸ αὐτόν ἀνέβλυζε μῦρον. Διὰ τοῦτο ὁ Ἅγιος Δημήτριος λέγεται καὶ Μυροβλήτης. Ὁ Ἅγιος Δημήτριος θεωρεῖται προστάτης τῆς Θεσσαλονίκης καὶ πολλάκις ἔσωσε τὴν πόλιν ἀπὸ ἐπιδρομὰς βαρβάρων, τὸ δὲ ἔτος 1912 ἡ πόλις ἡλευθερώθη τὴν 26ην Ὀκτωβρίου, ἡμέραν τῆς ἐορτῆς τοῦ Ἁγίου. Εἰς τὸν τάφον του ἀνηγέρθη μεγαλοπρεπὴς ναὸς. Ὁ ναὸς οὗτος ἐκάη τὸ ἔτος 1917 καὶ

άνοικοδομήθη ἐκ νέου. Ἡ Ἐκκλησία μας ἐορτάζει τὴν μνήμην του τὴν 26ην Ὀκτωβρίου, ψάλλεται δὲ τὸ ἐξῆς ἀπολυτίκιον :

«Μέγαν εὖρατο ἐν τοῖς κινδύνοις
σὲ ὑπέρμαχον ἢ οἰκουμένην
ἀθλοφόρε τὰ ἔθνη τροπούμενον.
Ὡς οὖν Λυαίου καθεῖλες τὴν ἑπαρσιν,
ἐν τῷ σταδίῳ θαρρύνας τὸν Νέστορα.
Οὕτως ἄγιε, Μεγαλομάρτυς Δημήτριε,
Χριστὲ τὸν Θεὸν ἱκέτευε
δωρῆσασθαι ἡμῖν τὸ μέγα ἔλεος».

«Σὲ εὗρεν ὁ κόσμος μεγάλον προστάτην εἰς τοὺς κινδύνους, Σὺ, ὁ ὅποιος κατετρόπως τοὺς εἰδωλολάτραις. Ὅπως λοιπὸν ἐταπείνωσας τὴν ἀλαζονείαν τοῦ Λυαίου, διὰ τὸ στάδιον ἔδωσες θάρρους εἰς τὸν Νέστορα, τοιοῦτοτρόπως Ἄγιε Δημήτριε, νὰ παρακαλῇς τὸν Θεὸν νὰ δωρήσῃ εἰς ἡμᾶς τὸ μέγα ἔλεος».

Ὁ Ἅγιος Γεώργιος

Ὁ Ἅγιος Γεώργιος ἐγεννήθη εἰς τὴν Καισάρειαν τῆς Καππαδοκίας ἀπὸ γονεῖς πλουσίους καὶ εὐγενεῖς, ὑπηρετεῖ δὲ εἰς τὸν Ρωμαϊκὸν στρατὸν μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ χιλιάρχου, ὅταν ἐγινε Χριστιανός.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς του ἠλευθέρωσε τοὺς δούλους του καὶ τὴν μεγάλην του περιουσίαν διεμοίρασεν εἰς τοὺς πτωχοὺς, πολλοὺς δὲ νέους κατήχει εἰς τὸν Χριστιανισμόν.

Εἰς τοὺς πολέμους ἠλευθέρωνε τοὺς αἰχμαλώτους, τοὺς ὁποίους συνελάμβανε καὶ δι' αὐτὸ λέγεται καὶ ἐλευθερωτῆς τῶν αἰχμαλώτων.

Μόλις ἔμαθεν ὁ Αὐτοκράτωρ Διοκλητιανός, ὅτι ὁ Γεώργιος εἶναι Χριστιανός καὶ κατηχεῖ καὶ ἄλλους, τὸν ἐκάλεσε καὶ τοῦ συνέστησε νὰ ἀπαρνηθῇ τὸν Χριστὸν καὶ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν εἰδωλολατρίαν. Ὁ Γεώργιος μὲ θάρρος ἀπήντησεν εἰς τὸν Αὐτοκράτορα, ὅτι εἶναι πρόθυμος νὰ ἀποθάνῃ διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ. Τότε ὁ Αὐτοκράτωρ διέταξε νὰ τὸν βασανίσουν καὶ νὰ τὸν φυλακίσουν, ἕως ὅτου μετανοήσῃ. Ἀλλ' ὁ Γεώργιος καὶ τὰ μαρτύρια ὑπέστη μὲ θάρρος καὶ δύναμιν καὶ εἰς τὰς φυλακάς ἐξηκολούθει νὰ ὁμιλῇ ὑπὲρ τῆς Χριστιανικῆς πίστεως. Τότε διετάχθη ἡ ἀποκεφάλισις του τὸ ἔτος 304.

Τὸ λείψανόν του βραδύτερον κατὰ διαταγὴν τοῦ Μ. Κωνσταντίνου μετεφέρθη καὶ ἐτάφη εἰς τὴν Λύδδαν τῆς Παλαιστίνης, ὅπου ἀνηγέρθη καὶ ναός. Τὸν Γεώργιον ἔχει ὡς προστάτην τοῦ ὁ στρατός, διότι ἦτο ἀξιωματικὸς καὶ πολεμιστής. Ἐπίσης καὶ οἱ ποιμένες, διότι μετὰ τὴν ἑορτὴν του, τὴν ἀνοιξιν, ἀνεβαίνουν

Ὁ Μεγαλομάρτυς Γεώργιος

εἰς τὰ βουνά. Ἡ ἐκκλησία μας ἑορτάζει τὴν μνήμην του εἰς τὰς 23 Ἀπριλίου, ψάλλεται δὲ τὸ ἑξῆς ἀπολυτίκιον :

«Ὡς τῶν αἰχμαλώτων ἐλευθερωτῆς
καὶ τῶν πτωχῶν ὑπερασπιστῆς,
ἀσθενούντων ἰατρός,
βασιλέων ὑπέρμαχος,
Τροπαιοφόρε μεγαλομάρτυς Γεώργιε,
πρέσβευε Χριστῷ τῷ Θεῷ.
σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν».

«Σύ, μεγαλομάρτυς Γεώργιε, πὺν ἔστησες τρόπαια νίκης, ὅπως ἐλευθέρωσες τοὺς αἰχμαλώτους, ἐβοήθησες τοὺς πτωχοὺς, ἐθεράπευσες τοὺς ἀσθενεῖς καὶ ἐπολέμησες ὑπὲρ τῶν βασιλέων κατὰ τῶν ἐχθρῶν, γὰρ μεσιτεύσῃς εἰς τὸν Χριστὸν καὶ Θεόν μας διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ψυχῶν μας».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'

ΔΕΥΤΕΡΑ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ 325 - 1054 μ.Χ.

1. Ὁ Μέγας Μωνσταντίνος προστάτης τοῦ Χριστιανισμοῦ

Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τὸ Ρωμαϊκὸν Κράτος εἶχε διαιρεθῇ εἰς 4 Διοικήσεις διὰ νὰ διοικῆται καλύτερον. Εἰς ἕκαστον διαμέρισμα ἐβασίλευε καὶ ἓνας Καῖσαρ. Εἰς τὴν Ἀνατολὴν ἐβασίλευσαν ὁ Μαξιμῖνος καὶ ὁ Λικίνιος· εἰς δὲ τὴν Δύσιν ὁ Μαξέντιος εἰς τὴν Ρώμην καὶ ὁ Κωνσταντῖνος ὁ Χλωρὸς εἰς τὴν Γαλατίαν.

Κατὰ τοὺς διωγμοὺς τῶν Χριστιανῶν πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς κατέφευγον εἰς τὸ διαμέρισμα τοῦ Χλωροῦ. Ἐκεῖ δὲν τοὺς κατεδίωκον, διότι ἡ σύζυγος τοῦ Χλωροῦ Ἑλένη ἦτο Χριστιανὴ καὶ τοὺς ἐπροστάτευεν.

Ὅταν ἀπέθανεν ὁ Χλωρὸς ὁ στρατὸς ἀνεκήρυξεν αὐτοκράτορα τὸν υἱὸν τοῦ Χλωροῦ, Κωνσταντῖνον. Ὁ Κωνσταντῖνος εἶχε γεννηθῇ εἰς τὴν Νίσσαν τῆς Σερβίας καὶ εἶχε λάβει ἀπὸ τὴν μητέρα του Χριστιανικὴν ἀνατροφὴν. Ὁ Μαξέντιος ὁμοῦς δὲν ἠθέλησε νὰ ἀναγνωρίσῃ τὸν Κωνσταντῖνον ὡς αὐτοκράτορα καὶ ἔνεκα τούτου ὁ Κωνσταντῖνος ἠναγκάσθη νὰ ἐκστρατεύσῃ ἐναντὶν τοῦ Μαξεντίου.

Ὅταν οἱ δύο στρατοὶ εὗρέθησαν ἀντιμέτωποι μπροστὰ εἰς τὴν Ρώμην, ὁ Κωνσταντῖνος ἐδίστασε νὰ ἐπιτεθῇ. Πρῶτον, διότι ὁ στρατὸς του ἦτο ὀλιγαριθμότερος ἀπὸ τὸν στρατὸν τοῦ Μαξεντίου καὶ δεύτερον, διότι ἦτο κουρασμένος ἀπὸ τόσῃ

πορείαν πού εἶχε κάμει διὰ νὰ ἔλθῃ ἀπὸ τὴν Γαλατίαν, διὰ μέσου τῶν Ἀλπεων, εἰς τὴν Ρώμην. Ἐξ ἄλλου ἡ Ρώμη ἔθεωρεῖτο ὡς Μητρόπολις ἱερὰ καὶ ἐκεῖνος πού θά ἐξεστράτευε κατ' αὐτῆς ἦτο ἐχθρὸς τῶν Θεῶν. Ὅλα αὐτὰ ἐσυλλογίζετο ὁ Κωνσταντῖνος καὶ ἦτο πολὺ στενοχωρημένος, διότι δὲν ἤξευρε τί νὰ πράξῃ.

Τότε ἐστράφη πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ ἀνέπεμψε θερμὴν προσευχὴν πρὸς τὸν Θεὸν τῶν Χριστιανῶν διὰ νὰ τὸν βοηθήσῃ. Καὶ εὐθὺς εἶδεν εἰς τὸν οὐρανὸν ἓνα φωτεινὸν σημεῖον εἰς σχῆμα σταυροῦ, τὸν ὁποῖον ἔφερε τὰς λέξεις «*Ἐν τούτῳ νίκη*».

Ἐκπληκτος ὁ Αὐτοκράτωρ παρετήρει τὸ σημεῖον τοῦτο καὶ δὲν ἐπίστευεν εἰς τὰ μάτια του, παρὰ ἡρώτα τοὺς παρισταμένους ἂν καὶ αὐτοὶ ἔβλεπον τὸ ἴδιον σημεῖον.

Τὴν ἰδίαν νύκτα εἶδεν εἰς τὸν ὕπνον του τὸν Χριστὸν ὁ ὁποῖος τοῦ εἶπε νὰ κατασκευάσῃ ἓνα λάβαρον μὲ τὸ σχῆμα τοῦ σταυροῦ καὶ τὰς λέξεις «*Ἐν τούτῳ νίκη*».

Ὁ Κωνσταντῖνος ἔκαμεν, ὅπως τοῦ παρήγγειλεν ὁ Κύριος καὶ ὁ στρατός του πού ἀπετελεῖτο περισσότερον ἀπὸ Χριστιανούς μόλις εἶδε τὴν σημαίαν αὐτὴν μὲ τὸ σχῆμα τοῦ σταυροῦ καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ, ὥρμησε μὲ ἐνθουσιασμὸν ἐναντίον τοῦ στρατοῦ τοῦ Μαξεντίου, τὸν ἐνίκησε καὶ ἔφερε τὸν Κωνσταντῖνον νικητὴν εἰς τὴν Ρώμην.

Ὁ Κωνσταντῖνος ἐπίστευσε πλέον, ὅτι ὁ μόνος ἀληθινὸς Θεὸς εἶναι ὁ Θεὸς τῶν Χριστιανῶν καὶ ἀπὸ τὴν πόλιν τῆς Ἰταλίας Μεδιόλανον ἐξέδωσε μαζὶ μὲ τὸν Καίσαρα τοῦ Ἀνατολικοῦ Κράτους Λικίνιον διάταγμα, μὲ τὸ ὁποῖον ἀνεγνώριζε τὸν Χριστιανισμὸν ὡς ὀρθοσκελὴν καὶ ἀπηγόρευε πλέον τοὺς διωγμοὺς ἐναντίον τῶν Χριστιανῶν. Τὸ μέγαλον τοῦτο γεγονός ἐγένετο τὸ ἔτος 313.

Εἰς τὸ ἀνατολικὸν διαμέρισμα τοῦ Ρωμαϊκοῦ Κράτους ἐβασίλευε μόνος ὁ Λικίνιος, διότι εἶχε νικήσει τὸν Μαξιμῖνον, δταν ὁ Κωνσταντῖνος ἐπολέμα κατὰ τοῦ Μαξεντίου.

Εἰς τὸ κράτος τοῦ Λικινίου δὲν εἶχον καταπαύσει οἱ διωγμοὶ κατὰ τῶν Χριστιανῶν, διότι ὁ Λικίνιος ἦτο εἰδωλολάτρης. Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Λικινίου ἐμαρτύρησαν οἱ ἅγιοι 40 μάρτυρες, Χριστιανοὶ Ρωμαῖοι στρατιῶται, οἱ ὁποῖοι δὲν ἠθέλησαν νὰ ἀπαρνηθοῦν τὸν Χριστόν. Δι' αὐτὸ ὁ Κωνσταντῖνος περιῆλθεν εἰς πόλεμον πρὸς τὸν Λικίνιον, τὸν ἐνίκησε κοντὰ εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν τὸ ἔτος 324 καὶ τοιοῦτοτρόπως ἐγένετο πάλιν τὸ

Ρωμαϊκὸν κράτος ἕνα καὶ ὁ Κωνσταντῖνος μόνος Αὐτοκράτωρ αὐτοῦ.

Ὁ Κωνσταντῖνος, ὅταν ἐγινεν αὐτοκράτωρ ὁλοκλήρου τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους ἐπροστάτευσε πολὺ τὴν νέαν θρησκείαν. Μὲ ἄλλο διάταγμα ὥρισε τὸν Χριστιανισμὸν ἐπίσημον Θρησκείαν τῆς αὐτοκρατορίας τὸ ἔτος 323. Μετέφερε τὴν πρωτεύουσαν ἀπὸ τὴν εἰδωλολατρικὴν Ρώμην εἰς τὸ Βυζάντιον, ὅπου ἔκτισε τὴν νέαν Ρώμην, ἡ ὁποία βραδύτερον ὠνομάσθη Κωνσταντινούπολις. Διῶρισε εἰς τὰς ἀνωτάτας θέσεις τοῦ Κράτους Χριστιανούς, ἐπέτρεψε τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν δούλων, ἔκαμε τὴν Κυριακὴν ἡμέραν ἀργίας, ἔκτισε τὸν ναὸν τῆς Ἀγίας τοῦ Θεοῦ Σοφίας καὶ τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, εἰς δὲ τὰ Ἱεροσόλυμα τὸν ναὸν τῆς Ἀναστάσεως εἰς τὸν Ἅγιον Τάφον. Συνεκάλεσε δὲ τὴν πρώτην Οἰκουμενικὴν Σύνοδον, ἡ ὁποία ἐτακτοποίησε σπουδαῖα ζητήματα τῆς Θρησκείας.

Ὁ Κωνσταντῖνος ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου του ἐβαπτίσθη καὶ ἀπέθανεν εἰς τὴν

Νικομήδειαν εἰς τὰς 21 Μαΐου τοῦ 337. Τὸ λείψανόν του ἐτάφη εἰς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει ναὸν τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων. Ἡ Ἐκκλησία τὸν θεωρεῖ ἱσάποστολον καὶ ἅγιον, διότι εἰργάσθη ὑπὲρ τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὅπως καὶ οἱ Ἀπόστολοι.

Ἡ μήτηρ τοῦ Κωνσταντίνου, ἡ εὐσεβὴς Ἑλένη, μετέβη εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, ἔκαμεν ἀνασκαφὰς καὶ ἀνεῦρε τὸν Τίμιον Σταυρὸν. Γ. ΚΑΦΕΝΤΖΗ, Ἑκκλησιαστικὴ Ἱστορία

Ἡ Ἀγία Ἑλένη εὕρισκε τὸν Τίμιον Σταυρὸν

ρόν, ἐπὶ τοῦ ὁποίου εἶχε σταυρωθῇ ὁ Ἰησοῦς. Εἰς τὸν τόπον, ὅπου ἀνευρέθη ὁ Τίμιος Σταυρός, ὁ Κωνσταντῖνος καὶ ἡ Ἑλένη ἔκτισαν τὸν μεγαλοπρεπῆ ναὸν τῆς Ἀναστάσεως, μέσα δὲ εἰς αὐτὸν ἐτοποθέτησαν τὸ Τίμιον ξύλον. Ἑκατομῦρια χριστιανῶν

Οἱ Ἰσαπόστολοι Κωνσταντῖνος καὶ Ἑλένη

ἀπὸ ὅλων τὸν κόσμον μεταβαίνουν διὰ προσκύνημα εἰς τὸν ναὸν τοῦτον.

Τὴν μνήμην τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου καὶ τῆς Ἁγίας Ἑλένης ἡ Ἐκκλησία μας ἐορτάζει τὴν 21 Μαΐου, ψάλλεται δὲ τὸ ἕξις ἀπολυτίκιον :

«Τοῦ Σταυροῦ σου τὸν τύπον ἐν οὐρανῷ θεασάμενος
καὶ ὥς ὁ Παῦλος τὴν κλῆσιν οὐκ ἐξ ἀνθρώπων δεξάμενος
ὁ ἐν βασιλεῦσιν ἀπόστολός σου, Κύριε,
βασιλεύουσαν πόλιν τῇ χειρὶ σου παρέθετο·
ἦν περίσωζε διὰ παντός ἐν εἰρήνῃ,
Προσβείαις τῆς Θεοτόκου, μόνε φιλάνθρωπε».

«Τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ Σου εἶδε ὁ Κωνσταντῖνος εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ὅπως ἄλλοτε ὁ Παῦλος δὲν ἐκλήθη εἰς τὸν Χριστιανισμόν ἀπὸ ἀνθρώπους, παρέδωσε, Κύριε, εἰς τὴν προστασίαν Σου τὴν βασιλεύουσαν πόλιν, αὐτὸς ὁ ὁποῖος ἐγένεν ἀπόστολός Σου εἰς τοὺς Βασιλεῖς. Ταύτην, (τὴν Κωνσταντινούπολιν), Σὺ μόνε φιλάνθρωπε, μὲ τὴν μεσιτείαν τῆς Παναγίας Θεοτόκου φύλαττε πάντοτε ἐν εἰρήνῃ».

2. Αί : πρώτη καὶ δευτέρα Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι καὶ τὸ σύμβολον τῆς πίστεως

Ὅταν ἡσύχασαν οἱ Χριστιανοὶ ἀπὸ τοῦς διωγμοῦς, ἤρχισαν νὰ συζητοῦν διάφορα σπουδαῖα ζητήματα τῆς Θρησκείας των. Μερικοὶ δὲν συνεφώνουν μὲ τὴν διδασκαλίαν τῶν Ἀποστόλων καὶ ἐκήρυττον διαφόρους πλάνας. Οἱ ἄνθρωποι αὗτοι ὠνομάσθησαν *αἰρετικοὶ* καὶ αἱ γινώμαι των *αἵρέσεις*. Αἵρεσις δὲ εἶναι ἡ παρανόησις καὶ ἡ μεταβολὴ τῆς ὀρθῆς διδασκαλίας τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ σπουδαιότερα ἐκ τῶν αἱρέσεων ἦτο ἡ τοῦ Ἀρείου.

Ὁ Ἀρειος ἦτο ἱερεὺς εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ ἐκήρυττεν, ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν εἶναι Θεός, ἀλλὰ ἄνθρωπος τελειότερος ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους καὶ φωτισμένος ἀπὸ τὸν Θεόν. Τοῦτο δὲ τὸ ἐπρέσβευε, διότι δὲν ἤμποροῦσε νὰ ἐννοήσῃ πῶς ὁ Ἕνας Θεὸς χωρίζεται εἰς τρία πρόσωπα: Τὸν Πατέρα, τὸν Υἱὸν καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα.

Ἡ διδασκαλία αὕτη τοῦ Ἀρείου δὲν ἦτο σύμφωνος πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῶν Ἀποστόλων ποὺ ἐκήρυξαν, ὅτι ἡ θεότης εἶναι μία. ἀλλὰ τρισὺπόστατος καὶ ὅτι ὁ Πατὴρ, ὁ Υἱὸς καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀποτελοῦν τὴν ὁμοούσιον καὶ ἀδιαίρετον Ἁγίαν Τριάδα.

Ὁ Ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας Ἀλέξανδρος καὶ ὁ διάκονός του Ἀθανάσιος προσεπάθησαν νὰ διαφωτίσουν τὸν Ἀρειον, ἀλλ' αὐτὸς ἐπέμενεν εἰς τὴν γνώμην του. Τότε ὁ Ἀλέξανδρος ἐκάλεσε Ἐπαρχιακὴν Σύνοδον εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, ἡ ὁποία κατεδίκασε τὰς γνώμας τοῦ Ἀρείου.

Ὁ Ἀρειος ὅμως ἔφυγεν ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ ἐπήγεν εἰς τὴν Παλαιστίνην καὶ ἀπὸ ἐκεῖ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Παντοῦ ἐδίδασκεν μὲ ἐπιμονὴν τὰς ἰδέας του, πολλοὶ δὲ Χριστιανοὶ ἐπίστευον εἰς αὐτάς καὶ ὥς ἐκ τούτου ἤρχισε μία διαμάχη εἰς τὴν Χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν.

Ὁ Χριστιανικὸς κόσμος διηρέθη εἰς αἰρετικούς καὶ ὀρθόδοξους. Ἀπὸ τὴν διαίρεσιν δὲ αὐτὴν ἐταράσσετο ἡ ἡσυχία εἰς τὸ Κράτος καὶ ἡ ὁμόνοια εἰς τὴν Ἐκκλησίαν.

Ὁ Κωνσταντῖνος διὰ νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν ὁμόνοιαν καὶ τὴν γαλήνην εἰς τὴν Χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν ἐκάλεσε τὴν πρώτην Οἰκουμενικὴν Σύνοδον εἰς τὴν Νίκαιαν τῆς Βιθυνίας τὸ ἔτος 325. Εἰς τὴν Σύνοδον αὐτὴν παρευρέθησαν 318 ἅγιοι Πατέρες. Μεταξὺ αὐτῶν ἦσαν ὁ Ἅγιος Σπυρίδων, ὁ Ἅγιος Νικόλαος καὶ

ὁ Ἅγιος Ἀθανάσιος, διάκονος τότε εἰς τὴν Ἀλεξανδρείαν. Εἰς τὴν Σύνοδον ἐκείνην προσήλθε καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ καὶ ὠμίλησε πρὸς τοὺς Πατέρες· συνέστησε δὲ ὁμόνοιαν.

Οἱ Ἅγιοι Πατέρες συνεζήτησαν τὴν αἵρεσιν τοῦ Ἀρείου καὶ τὴν κατεδίκασαν. Ἐγραψαν δὲ τὰ 7 πρῶτα ἄρθρα τοῦ Συμβόλου τῆς πίστεως καὶ τὰ ἐκοινοποίησαν εἰς ὅλους τοὺς Χριστιανοὺς διὰ νὰ μὴ γίνηται πλέον λάθος καὶ διὰ νὰ ἐπανέλθῃ ἡ ὁμόνοια εἰς τὴν Χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν. Ἡ Σύνοδος αὕτη τῆς Νικαίας ἐκανόνισε καὶ τὸν χρόνον τοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα, ὥστε τοῦτο νὰ ἑορτάζουν ὅλοι οἱ Χριστιανοὶ ταυτοχρόνως.

Ἀργότερα ἄλλος αἱρετικός, ὁ **Μακεδόنيος**, ἐκήρυττε τὰ ἴδια διὰ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Τότε ἄλλος Αὐτοκράτωρ, ὁ Θεοδόσιος ὁ Α΄, τὸ ἔτος 381 ἐκάλεσεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν τὴν δευτέραν Οἰκουμενικὴν Σύνοδον, ἡ ὁποία παρεδέχθη τὰς ἀποφάσεις τῆς πρώτης, κατεδίκασε τὴν αἵρεσιν τοῦ Μακεδονίου καὶ συνέταξε τὰ ἄλλα πέντε (5) ἄρθρα τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, περὶ τῆς Ἐκκλησίας, περὶ τοῦ βαπτίσματος, περὶ τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν καὶ τῆς μελλούσης ζωῆς.

Τὰ δώδεκα ἄρθρα τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως εἶναι τὰ ἑξῆς :

Ἄρθρον 1ον. Πιστεύω εἰς ἓνα Θεόν, Πατέρα παντοκράτορα, ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀοράτων.

Ἄρθρον 2ον. Καὶ εἰς ἓνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν μονογενῆ, τὸν ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθέντα πρὸ πάντων τῶν αἰώνων. Φῶς ἐκ φωτός, Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ, γεννηθέντα οὐ ποιηθέντα ὁμοούσιον τῷ Πατρί, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο.

Ἄρθρον 3ον. Τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν καὶ σαρκωθέντα ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου καὶ ἑνανθρωπήσαντα.

Ἄρθρον 4ον. Σταυρωθέντα τε ὑπὲρ ἡμῶν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου καὶ παθόντα καὶ ταφέντα.

Ἄρθρον 5ον. Καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τὰς Γραφάς.

Ἀρθρον 6ον. Καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ καθεζόμενον ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς.

Ἀρθρον 7ον. Καὶ πάλιν ἐρχόμενον μετὰ δόξης κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς, οὗ τῆς βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος.

Ἀρθρον 8ον. Καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, τὸ Κύριον, τὸ ζωοποιόν, τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον, τὸ σὺν Πατρὶ καὶ Υἱῷ συμπροσκυνούμενον καὶ συνδοξαζόμενον, τὸ λαλῆσαν διὰ τῶν Προφητῶν.

Ἀρθρον 9ον. Εἰς μίαν, ἀγίαν, καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν.

Ἀρθρον 10ον. Ὁμολογῶ ἓν βάπτισμα εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.

Ἀρθρον 11ον. Προσδοκῶ ἀνάστασιν νεκρῶν.

Ἀρθρον 12ον. Καὶ ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. Ἀμήν.

Ὁ Μέγας Ἀθανάσιος

Ὁ Ἀθανάσιος ἐγεννήθη εἰς τὴν Ἀλεξανδρείαν τὸ ἔτος 297 μ.Χ. Ὁ Ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας Ἀλέξανδρος, ἐκτιμῶν τὴν ἐπιμέλειάν του καὶ τὴν φιλομάθειάν του, τὸν ἐχειροτόνησε διάκονον. Ὡς διάκονος ὁ Ἀθανάσιος διεκρίθη διὰ τὴν ρητορικὴν του δύναμιν καὶ τὴν σοφίαν του. Ἐλαβε μέρος εἰς τὴν πρώτην Οἰκουμενικὴν σύνοδον ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας καὶ ἐθαυμάσθησαν ἐκεῖ ἡ πολυμάθειά του καὶ τὰ ἐπιχειρήματά του κατὰ τοῦ Ἀρείου.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐγένινεν ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας καὶ διηύθυνε τὴν Ἐκκλησίαν τῆς ἐπαρχίας ἀπὸ τοῦ 326 μέχρι τοῦ θανάτου του τὸ ἔτος 373. Καθ' ὅλον αὐτὸ τὸ μακρὸν διάστημα, οἱ ἀγῶνες τῆς ὀρθοδοξίας κατὰ τῆς αἰρέσεως τοῦ Ἀρείου ἦσαν πολὺ ὀξεῖς. Ὁ Ἀθανάσιος ἠγωνίσθη ὑπὲρ τῆς ὀρθοδοξίας κηρύττων καὶ γράφων σοφὰ συγγράμματα. Δέκα φορές ἐξωρίσθη ἀπὸ διαφόρους αὐτοκράτορας φίλους τοῦ Ἀρείου καὶ 20 ὁλόκληρα ἔτη διέμεινεν εἰς τὴν ἐξορίαν. Ἡ ζωὴ του πολλάκις ἐκινδύνευσε καὶ τὸ σῶμα του ἐκάμφθη, ἡ πίστις του ὁμως πρὸς τὴν ὀρθοδοξίαν καὶ οἱ ἐναντίον τοῦ Ἀρείου ἀγῶνες του οὐδέποτε ἐχαλαρώθησαν. Διὰ τοῦτο ἡ Ἐκκλησία μας ἐκτιμῶσα τὰς ὑπηρεσίας του ταύτας πρὸς τὴν ὀρθοδοξίαν καθ'

ὅλον τὸ μακρὸν διάστημα τῆς Πατριαρχίας του τὸν κατέταξε μεταξύ τῶν ἀγίων, τιμᾷ τὴν μνήμην του τὴν 18ην Ἰανουαρίου καὶ ἑορτάζει τὴν ἀνακομιδὴν τοῦ λειψάνου του τὴν 2αν Μαΐου, ψάλλεται δὲ τὸ ἑξῆς ἀπολυτίκιον :

«Στῦλος γέγονας Ὁρθοδοξίας,
θείοις δόγμασιν ὑποστηρίζων τὴν ἐκκλησίαν,
Ἱεράρχα Ἀθανάσιε,
τῷ γὰρ Πατρὶ τὸν Υἱὸν ὁμοούσιον ἀνακηρύξας
κατήσχυνας Ἀρειον.
Πάτερ ὦσιε, Χριστὸν τὸν Θεὸν ἱκέτευε
δωρήσασθαι ἡμῖν τὸ μέγα ἔλεος».

«Μὲ τὸ νὰ ὑποστηρίξης τὴν ἐκκλησίαν μὲ θεῖα διδάγματα, Ἱεράρχα Ἀθανάσιε, ἔχεις γίνει τὸ στήριγμα τῆς ὀρθοδοξίας. Διότι μὲ τὸ νὰ ἀποδείξης, ὅτι ὁ Υἱὸς εἶναι τῆς ὁμοίας οὐσίας μὲ τὸν Πατέρα, κατεξευτέλισες τὸν Ἀρειον. Πάτερ Ὁγιε παρακάλεϊ τὸν Χριστὸν καὶ Θεὸν μας νὰ μᾶς παράσχη τὸ μέγα ἔλεος».

4. Ὁ Ἰουλιανὸς ὁ Παραβάτης

Ἀπὸ τοῦς διαδόχους τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Ἰουλιανὸς προσεπάθησε νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν παλαιὰν Ὀρθοκείαν. Πρὶν γίνῃ αὐτοκράτωρ ἦτο Χριστιανὸς καὶ δι' αὐτὸ λέγεται καὶ Ἀποστάτης. Παραβάτης δὲ λέγεται, διότι παρέβη τὴν θέλησιν τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου καὶ κατεδίωξε τὸν Χριστιανισμόν.

Ὁ Ἰουλιανὸς ἐσπούδασεν εἰς τὰς εἰδωλολατρικὰς σχολὰς τῶν Ἀθηνῶν καὶ οἱ διδάσκαλοί του τοῦ ἐφύτευσαν εἰς τὴν ψυχὴν τὴν ἰδέαν, ὅτι τότε ἡ αὐτοκρατορία θὰ προοδεύσῃ καὶ θὰ λαμπρυνθῇ, ὅταν ἐπανέλθῃ ἡ λατρεία τῶν ἀρχαίων Θεῶν.

Ὁ Ἰουλιανὸς ἦτο ἱκανὸς αὐτοκράτωρ καὶ ἐπεθύμει πράγματι νὰ λαμπρύνῃ τὴν βασιλείαν του, ἀλλὰ ἠκολούθησε κακὸν δρόμον. Μόλις ἀνέβῃ εἰς τὸν θρόνον διέταξε νὰ ἀνοίξουν οἱ ναοὶ τῶν Ἑθνικῶν καὶ νὰ ἐπανέλθῃ ἡ λατρεία τῶν εἰδώλων. Ἐφορολόγησε τοὺς ἱερεῖς τῶν Χριστιανῶν καὶ ἐπέτρεψε τὰς θυσίας καὶ τὰς εἰδωλολατρικὰς τελετάς. Ἀπηγόρευσε εἰς τοὺς Χριστιανοὺς νὰ καταλαμβάνουν ἀνωτάτας θέσεις καὶ ἐβοήθησε

τὸν Ἄρειον, διὰ τὴν προκαλέσῃ διαίρεσιν εἰς τὴν Χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἐξασθένεισιν τῶν δυνάμεων της.

Ὅλοι δὲ ὡς αἱ προσπάθειαι τοῦ Ἰουλιανοῦ δὲν ἔφεραν κανένα ἀποτέλεσμα, διότι ὁ Χριστιανισμὸς εἶχε πλέον ἐξαπλωθῆ παντοῦ καὶ εἶχε ριζώσει εἰς τὰς καρδίας τοῦ λαοῦ. Καὶ αὐτὸ τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν, τὸ ὁποῖον ἠρώτησε τί πρέπει νὰ κάμῃ διὰ τὴν ἀναστηλώσῃ τὴν ἀρχαίαν θρησκείαν, τοῦ ἔδωκε τὴν περίφημον ἀπάντησιν, ὅτι κάθε προσπάθειά του εἶναι πλέον ματαία.

«Εἶπατε εἰς τὸν βασιλέα, ὅτι δὲν ἔχει πλέον ὁ Ἀπόλλων νάόν, μαντικὴν δάφνην καὶ πηγὴν προφητικὴν». Καὶ ὁ ἴδιος τέλος ἀντελήφθη τὸ μάταιον τοῦ ἀγῶνος, ὥστε, ὅταν ἐπληγώθη πολεμῶν κατὰ τῶν Περσῶν, πρὶν ἀποθάνῃ ἀνεφώνησε «Νενίκηκός με Ναζωραῖε».

Ἡ προσπάθεια τοῦ Ἰουλιανοῦ εἶναι ἡ τελευταία ἀναλαμπὴ τῆς ἀρχαίας θρησκείας. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς αὐτῆς ἡ παρακμὴ τῶν ἀρχαίων Θεῶν ἐπέρχεται ραγδαία, ἡ δὲ ἀνάπτυξις τοῦ Χριστιανισμοῦ πλέον ἀπόσκοπος.

5. Τρεῖς Ἱεράρχαι

α) Ὁ Μέγας Βασίλειος. Ὁ Βασίλειος ἐγεννήθη εἰς τὴν Καισάρειαν τῆς Καππαδοκίας τὸ ἔτος 330. Ἐλαβε Χριστιανικὴν ἀνατροφὴν ἀπὸ τὴν εὐσεβῆ μητέρα του Ἑμμέλειαν καὶ ἀπὸ τὴν μάμμην του Μακρίναν. Ἀφοῦ ἐτελείωσε τὰ σχολεῖα τῆς πατρίδος του μετέβη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ἐσπούδασε Θεολογίαν καὶ Νομικά. Κατόπιν μετέβη εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ἐσπούδασε φιλοσοφίαν καὶ ρητορικὴν.

Εἰς τὰς Ἀθήνας ἐσπούδασε μαζί με τὸν Γρηγόριον. Καὶ τοὺς δύο νέους ἠνωσεν ἀδελφικὴ φιλία. Ὅταν ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα του δι' ὀλίγον διάστημα, ἡσχολήθη μετὰ τὴν ρητορικὴν, ἀλλὰ ταχέως ἀπεσύρθη εἰς ἓνα μοναστήριον εἰς τὸν Πόντον καὶ ἐκεῖ ἐμελέτα τὴν Ἀγίαν Γραφὴν καὶ τὰ Ἑλληνικὰ συγγράμματα.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἐπισκόπου τῆς Καισαρείας ἐχειροτονήθη ἐπίσκοπος Καισαρείας, ὅπου ἐφανέρωσεν τὴν Χριστιανι-

κήν του καρδίας. Ἰδρυσε μὲ ἰδικά του χρήματα εἰς τὴν Καισάρειαν ἓνα μεγάλο πτωχοκομεῖον, τὸ ὁποῖον ὠνομάσθη «Βασιλειὰς» καὶ τὸ ὑπόλοιπον τῆς περιουσίας του διεμοίρασεν εἰς τοὺς πτωχοὺς. Μίαν φοράν, ὅπου συνέβη μεγάλη πείνα εἰς τὴν Καισάρειαν, μὲ τὰς ἐνεργείας του καὶ μὲ τὸ παράδειγμά του ἔσωσε πολλοὺς ἀπὸ τὸν θάνατον. Αὐτὸς ἐνεδύετο καὶ ἐτρέφετο πολὺ πτωχικά διὰ νὰ δύναται νὰ βοηθῇ τοὺς πτωχοὺς. Τόση ἦτο ἡ φήμη τῶν ἀγαθοεργιῶν του, ὥστε ὁ κόσμος τὸν ἐφαντάζετο ὡς ἓνα ἀγαθὸν γέροντα, ὁ ὁποῖος ἔρχεται φορτωμένος μὲ

Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι

ἓνα σάκκον ἀπὸ τὸν ὁποῖον βγάζει καὶ δίδει εἰς τοὺς πτωχοὺς ὅ,τι ἐπιθυμεῖ ἡ ψυχὴ των.

Ἀλλὰ δὲν ἦτο μόνον φιλόανθρωπος καὶ ἐλεήμων ὁ Βασίλειος. Ἦτο καὶ φοβερός πολέμιος τῶν αἰρετικῶν. Ὁ Αὐτοκράτωρ Οὐάλης ποὺ ἦτο φίλος τοῦ Ἀρείου ἔστειλεν εἰς τὸν Βασίλειον τὸν ἀξιωματικὸν Μόδεστον διὰ νὰ τὸν πείσῃ νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν αἵρεσιν τοῦ Ἀρείου. Ὁ Μόδεστος προσεπάθησε μὲ ἀπειλὰς νὰ ἐκφοβίσῃ τὸν Βασίλειον, ἀλλὰ ὁ Βασίλειος ἀτά-

ραχος καὶ σταθερὸς τοῦ ἔδωκε τὴν ἐξῆς ἀπάντησιν :

«Δὲν μὲ φοβίζει καμμία ἀπὸ τὰς ἀπειλὰς σου. Δὲν φοβοῦμαι διὰ δήμευσιν τῆς περιουσίας μου, διότι ἐκτὸς ἀπὸ ὀλίγα παλαιὰ ἐνδύματα καὶ μερικὰ βιβλία δὲν ἔχω τίποτε ἄλλο. Ἐξορίαν δὲν φοβοῦμαι, διότι ὅλοι εἰς τὸν κόσμον τοῦτον εἴμεθα ξένοι καὶ περαστικοί. Μαρτύρια δὲν μὲ τρομάζουν, διότι τὸ ἀσθενὲς σῶμα μου δὲν θὰ ἀνθέξῃ εἰς κανένα μαρτύριον καὶ τέλος οὐδὲ τὸν θάνατον φοβοῦμαι, διότι τὸν θεωρῶ ἀγαθόν, ἐπειδὴ θὰ μὲ ἐνώσῃ ταχύτερον μὲ τὸν Θεόν. Ἡμεῖς οἱ Χριστιαν-

ανοί εἴμεθα πρῶτοι κοί ταπεινοί ὄχι μόνον πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν ταπεινότερον ἄνθρωπον. Ἄν ὅμως πρόκειται νὰ παραβῶμεν τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ δὲν φοβούμεθα κανένα. Τὸ πῦρ, τὸ ξίφος καὶ τὰ θηρία ποὺ σχίζουσιν τὰς σάρκας τῶν ἀνθρώπων εἶναι δι' ἡμᾶς ἀπόλαυσις παρὰ φόβος. Αὐτὰ ἄς τὰ ἀκούσῃ καὶ ὁ Βασιλεὺς».

Ὁ Μόδεστος ἐξεπλάγη, ὁ δὲ Οὐάλης ἐθαύμασε τοὺς λόγους τοῦ Βασιλείου καὶ οὐδέποτε τὸν ἠνώχλησε.

Ὁ Βασίλειος ἔγραψε πολλὰ καὶ διάφορα συγγράμματα, μετὰ ὅποια ἐπολέμησε τὸν Ἀρειανισμόν, ἐστερέωσε τὴν πίστιν καὶ διέδωσε τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα. Τόση ἦτο ἡ φήμη τῶν σοφῶν βιβλίων του, ὥστε ὁ λαὸς τὸν ἐφαντάζετο πάντοτε ὡς ἄνθρωπον τῶν βιβλίων με χαρτὶ καὶ καλαμάρι.

Ὁ Βασίλειος συνέταξε καὶ ἰδικὴν του λειτουργίαν, ἡ ὁποία τελεῖται τὴν ἡμέραν τῆς ἐορτῆς του τὴν 1ην Ἰανουαρίου, τὴν παραμονὴν τῶν Φώτων, τὰς 5 πρώτας Κυριακὰς τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, τὴν Μεγάλην Πέμπτην, τὸ Μέγα Σάββατον καὶ τὴν παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων.

Ὁ Βασίλειος ἔζησε βίον αὐστηρῶς χριστιανικόν καὶ ἀπέθανε εἰς ἡλικίαν 50 ἐτῶν τὸ ἔτος 379. Ἡ Ἐκκλησία μας τὸν ὠνόμασε Μέγαν καὶ τελεῖ τὴν μνήμην του τὴν 1ην Ἰανουαρίου. Κατ' αὐτὴν ψάλλεται τὸ ἀκόλουθον ἀπολυτίκιον :

*«Εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος σου,
ὡς δεξαμένην τὸν λόγον σου,
δι' οὗ θεοπρεπῶς ἐδογματίσας,
τὴν φύσιν τῶν ὄντων ἐτράνωσας.
Τὰ τῶν ἀνθρώπων ἦθη κατεκόσμησας Βασίλειον ἱεράτευμα
Πάτερ ὅσιε, Χριστὸν τὸν Θεὸν ἰκέτευε
δωρήσασθαι ἡμῖν τὸ μέγα ἔλεος».*

Καὶ τὸ τροπάριον :

*«Τὸ οὐρανοφάνωμα τοῦ Χριστοῦ
μύστην τοῦ Δεσπότου,
τὸν φωστῆρα τὸν φαεινόν,
τὸν ἐκ Καισαρείας καὶ Καππαδόκων χώρας
Βασίλειον τὸν μέγαν πάντες ὑμνήσωμεν».*

«Ὅλη ἡ γῆ σὲ ἄκουσε καὶ ἐδέχθη τὰ λόγια σου. Ἐπειδὴ ὅπως ἀξίζουσιν εἰς τὸν Θεὸν εἶπες τὰ θεῖα διδάγματα, ἔδωκες εἰς ὅλα

τὰ ὄντα τὴν ὑπόστασιν πὸν τοὺς ἡμοῖεν. Τὰ ἦθη τῶν ἀνθρώπων τὰ εὐπρόεπτες μὲ τὴν ἰδικὴν σου ἱερατικὴν καλοκαγαθίαν. Ἄγιε Πάτερ, παρακάλει τὸν Χριστὸν καὶ Θεὸν μας νὰ μᾶς χαρίσῃ τὸ μέγα ἔλεος».

«Ὅλοι ἡμεῖς ἄς ψάλλωμεν ὕμνους εἰς τὸν Βασίλειον τὸν Μέγαν, ὅστις κατὰγεται ἀπὸ τὴν χώραν τῆς Καισαρείας τῆς Καππαδοκίας. Εἰς αὐτὸν πὸν εἶναι τὸ οὐρανοφάνωμα τοῦ Χριστοῦ, ὁ βαθὺς γνώστης τοῦ Κυρίου, ὁ φωστὴρ ὁ λαμπρὸς».

β) Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνός. Ἐγεννήθη εἰς τὴν Ἀριανζὸν τῆς Καππαδοκίας τὸ ἔτος 328. Ὁ πατὴρ του ἦτο ἐπίσκοπος τῆς Ναζιανζοῦ τῆς ἰδίας ἐπαρχίας. Ὁ Γρηγόριος ἀνετράφη εἰς Χριστιανικὸν περιβάλλον, διότι καὶ ἡ μήτηρ του Νόννα ἦτο εὐσεβὴς Χριστιανή. Ἀφοῦ ἐτελείωσε τὰ σχολεῖα τῆς Καισαρείας μετέβη καὶ ἤκουσε μαθήματα εἰς τὴν περίφημον σχολὴν τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἦλθεν εἰς τὴν φιλοσοφικὴν σχολὴν τῶν Ἀθηνῶν, ὅπου ἐσπούδασε μαζὶ μὲ τὸν Βασίλειον καὶ συνεδέθη μὲ αὐτὸν διὰ στενῆς φιλίας.

Ὅταν ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ναζιανζὸν, ἐχειροτονήθη πρεσβύτερος καὶ ἐβοήθη τὸν πατέρα του, μετὰ τὸν θάνατον δὲ ἐκείνου ἐξελέγη Ἐπίσκοπος Ναζιανζοῦ, ἀλλὰ δὲν ἐδέχθη τὸν θρόνον ἀπὸ ταπεινοφροσύνης. Τότε τὸν ἐκάλεσεν ὁ φίλος του Βασίλειος εἰς τὸν Πόντον καὶ μαζὶ μὲ τὸν Βασίλειον ἐμελέτα τὰς Γραφάς.

Ὁ Γρηγόριος διεκρίνετο διὰ τὴν σοφίαν του, τὸν ἐνάρετον βίον του καὶ τὴν ρητορικὴν του ἱκανότητα. Ἡ φήμη του ἔφθασεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ οἱ ὀρθόδοξοι τῆς πρωτευούσης τὸν προσεκάλεσαν ἐκεῖ διὰ νὰ πολεμήσῃ τοὺς Ἀρειανούς, οἱ ὅποιοι μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Αὐτοκράτορος Οὐάλεντος εἶχον πληθυνθῇ πολὺ καὶ εἶχον καταλάβει ὅλους τοὺς Ναοὺς.

Ὁ Γρηγόριος ἀπὸ θερμὸν ζῆλον πρὸς τὴν Ὀρθοδοξίαν ἔσπευσεν ἐκεῖ καὶ εἰς τὸν μικρὸν ναὸν τῆς Ἀγίας Ἀναστασίας ἐξεφώνησε 5 περιφήμους λόγους κατὰ τῶν Ἀρειανῶν, μὲ τοὺς ὁποίους συνεκράτησε τὴν ὀρθοδοξίαν καὶ πολλοὺς Ἀρειανούς ἐπανέφερεν εἰς τὸν ὀρθὸν δρόμον.

Ὅταν δὲ ἀπέθανεν ὁ Οὐάλης καὶ ἔγινεν αὐτοκράτωρ ὁ Θεοδόσιος ὁ Α' ὁ ὅποιος ἦτο ὀρθόδοξος, ὁ Γρηγόριος ἐχειροτονήθη ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως. Ὡς ἀρχιεπίσκοπος τῆς Κωνσταντινουπόλεως προήδρευσε τῆς δευτέρας Οἴκου

μενικῆς Συνόδου, ἐπειδὴ δὲ πρὸς χάριν τῆς ὁμονοίας καὶ τῆς ἀγάπης εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ δὲν καταδίωξε τοὺς ἀρειανούς, οἱ ὀρθόδοξοι τὸν παρεξήγησαν.

Τότε ὁ Γρηγόριος παρητήθη καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Πατρίδα του, ὅπου ἡσχολήθη εἰς μελέτας καὶ συγγραφάς μέχρι τοῦ θανάτου του τὸ ἔτος 390 μ.Χ.

Ὁ Γρηγόριος ἔγραψε λόγους, ἐπιστολάς καὶ θρησκευτικὰ ποιήματα, θεωρεῖται δὲ ἓνας ἀπὸ τοὺς καλυτέρους θεολόγους, φιλοσόφους καὶ ρήτορας τῆς ὀρθοδόξου Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας. Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τὴν 25ην Ἰανουαρίου καὶ ψάλλεται τὸ ἕξις ἀπολυτίκιον :

*«Ὁ ποιμενικὸς αὐλὸς τῆς Θεολογίας Σου,
τὰς τῶν ρητόρων ἐνίκησε σάλπιγγας.*

*Ὡς γὰρ τὰ βάθη τοῦ πνεύματος ἐκζητήσαντι
καὶ τὰ κάλλη τοῦ φθέγματος προσετέθη σοι.*

*Ἀλλὰ πρέσβευε Χριστῷ τῷ Θεῷ, Πάτερ Γρηγόριε
σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν».*

*«Ἡ ἀπλὴ καὶ συνετὴ διδασκαλία σου, ἐνίκησε τὰς πομπώδεις
φράσεις τῶν ρητόρων. Διότι ἐπειδὴ ἐζήτησες τὸ βαθυστόχαστον
πνεῦμα, δι' αὐτὸ οἱ λόγοι σου ἔλαμψαν ἀπὸ κάλλος. Πάτερ Γρη-
γόριε νὰ μεσιτεύῃς εἰς τὸν Χριστὸν καὶ Θεὸν μας νὰ σωθῶσιν
αἱ ψυχαί μας».*

γ) Ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος. Ὁ Ἰωάννης ἐγεννήθη εἰς τὴν Ἀντιόχειαν τὸ ἔτος 367. Οἱ γονεῖς του ἦσαν ὁ Σεκοῦνδος καὶ ἡ Ἀνθοῦσα. Ὁ πατὴρ του ἀπέθανε νέος καὶ ἡ εὐσεβὴς χριστιανὴ μήτηρ του, ἡ ὁποία ἐχέρευσεν εἰς ἡλικίαν 26 ἐτῶν, τὸν ἀνέθρεψε Χριστιανικῶς,

Κατ' ἀρχὰς ἐγένετο μαθητὴς τοῦ σοφιστοῦ Λιβανίου καὶ τὸ σὸν πολὺ προώδευσε εἰς τὴν ρητορικὴν, ὥστε ὁ Λιβάνιος ἔλυ. πείτο, διότι ὁ Ἰωάννης ἦτο Χριστιανὸς καὶ δὲν ἤμποροῦσε νὰ τὸν διαδεχθῇ. Ἀργότερα ἐγένετο μαθητὴς τοῦ φιλοσόφου Ἀνδραγαθίου. Ἀπὸ τὸν ἐπίσκοπον τῆς Ἀντιοχείας Μελέτιον ἐδιδάχθη τὴν Χριστιανικὴν διδασκαλίαν καὶ ἐβαπτίσθη. Τελευταῖα ἐσπούδασε εἰς τὴν θεολογικὴν σχολὴν τῆς Ἀντιοχείας.

Μετὰ τὸν θάνατον τῆς μητρὸς του ἀπεσύρθη εἰς ἀσκητικὸν βίον ἐπὶ 6 ἔτη· κατὰ τὸ διάστημα αὐτὸ ὁ Ἰωάννης ἐμελέτησε πολὺ τὴν Ἀγίαν Γραφήν. Κατόπιν ἐχειροτονήθη ἱερεὺς εἰς τὴν Ἀντιόχειαν καὶ ἐκήρυττε τὸν θεῖον λόγον. Πληθος πολὺ Χρι-

στιανῶν, Ἑθνικῶν καὶ Ἰουδαίων συνέρρεεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν διὰ τὰ ἀκούσῃ τοὺς σοφοὺς λόγους τοῦ Ἰωάννου. Ἐκήρυτε περὶ ὅλων τῶν θεμάτων τῆς χριστιανικῆς Θρησκείας. Εἶναι περίφημοι οἱ λόγοι του, τοὺς ὁποίους ἐξεφώνησε διὰ τὰ παρηγορήσῃ τὸν λαὸν τῆς Ἀντιοχείας ποὺ ἔκαμε τὸ λάθος νὰ κηρυνίσῃ τοὺς ἀνδριάντας τοῦ Αὐτοκράτορος καὶ ἐφοβεῖτο τώρα τὴν ὀργὴν του.

Κατὰ τὸ ἔτος 398 ὁ Ἰωάννης ἐξελέγη πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως. Ἀλλὰ ὅταν ἐπῆγεν ἐκεῖ εὗρε τὴν κατάστασιν τῆς κοινωνίας λυπηράν. Οἱ κληρικοὶ δὲν ἔζων τὸν ἐνάρετον βίον τῶν ἀληθινῶν Χριστιανῶν. Οἱ πλούσιοι καὶ οἱ ἄρχοντες ἔζων ζωὴν πολυτελεῖ καὶ ἡ αὐτοκράτειρα ἀκόμη Εὐδοξία ἔδιδε τὸ κακὸν παράδειγμα, ἐξοδεύουσα πολλὰ χρήματα εἰς κοσμήματα, φορέματα, ἀγάλματα, χοροὺς καὶ διασκεδάσεις.

Ὅλην αὐτὴν τὴ χλιδὴν καὶ τὴν πολυτέλειαν τοῦ κλήρου, τῶν πλουσίων καὶ τῆς βασιλείας, ὁ Ἰωάννης τὴν κατέκρινε μὲ πυρίνους καὶ ὀρμητικὸς λόγους. Ἔνεκα τούτου ἀπέκτησε τὴν ἀγάπην τοῦ λαοῦ, ἀλλ' ἐκίνησε τὴν ἔχθραν τοῦ κλήρου καὶ τῆς ἀριστοκρατίας. Οἱ ἐχθροὶ του ἔπεισαν τὸν αὐτοκράτορα Ἀρκάδιον νὰ ἐξορίσῃ τὸν Ἰωάννην εἰς τὴν Βιθυνίαν. Ὁ Ἰωάννης ἔφυγε διὰ τὴν ἐξορίαν κρυφίως, ἀλλὰ ὅταν τὸ ἐπληροφόρηθῃ ὁ λαὸς ἐξηγέρθη καὶ ἔκαμε ταραχάς, ἔκαυσε δὲ καὶ τὸν ναὸν τῆς Ἀγίας Σοφίας. Τότε ὁ Αὐτοκράτωρ ἠναγκάσθη νὰ τὸν ἐπαναφέρῃ ἀμέσως.

Ἡ κατάστασις ὅμως δὲν μετεβλήθη καὶ ὁ Ἰωάννης ἐξηκολούθησε τοὺς λόγους κατὰ τῆς Εὐδοξίας καὶ ἐξωρίσθη διὰ δευτέραν φοράν. Οἱ στρατιῶται τοῦ Αὐτοκράτορος τὸν μετεκίνουν ἀπὸ τόπου εἰς τόπον διὰ τὰ τὸν ἐξοντώσουν καὶ τέλος ὁ Ἰωάννης καταβληθεὶς ἀπὸ τοὺς κόπους καὶ τὰς κακουχίας ἡσθάνθη τὸ τέλος του νὰ πλησιάσῃ. Ἐφόρεσε τὰ καθαρὰ του ἐνδύματα, ἐκοινώνησε τῶν ἀχράντων μυστηρίων, προσηυχήθη καὶ ἀπέθανε τὸ ἔτος 407 εἰς ἡλικίαν 60 ἐτῶν.

Ὑστερα ἀπὸ 30 ἔτη ὁ εὐσεβὴς Αὐτοκράτωρ Θεοδόσιος ὁ Β' μετεκόμισε τὸ λειψανόν του εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Διὰ τὴν ἐξαιρετικὴν του εὐγλωττίαν ὁ Ἰωάννης ὠνομάσθη Χρυσόστομος. Διὰ τὰ σοφὰ του διδάγματα ὠνομάσθη διδάσκαλος τῆς Οἰκουμένης καὶ Στὺλος τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Ἐκκλησία ἐορτάζει τὴν μνήμην του εἰς τὰς 27 Ἰανουαρίου, ψάλλεται δὲ τὸ ἐξῆς ἀπολυτίκιον :

«Ἡ τοῦ στόματός σου καθάπερ χρυσὸς ἐκλάμπασα χάρις τὴν οἰ-
κουμένην ἐφώτισεν,
ἀφιλαργυρίας τῷ κόσμῳ θησαυρὸς ἐναπέθετο
τὸ ὕψος ἡμῖν τῆς ταπεινοφροσύνης ὑπέδειξεν.
Ἀλλὰ σοῖς λόγοις παιδεύων, πάτερ Ἰωάννη Χρυσόστομε
πρέσβευε τῷ λόγῳ Χριστῷ τῷ Θεῷ
σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν».

«Ἡ χάρις ποὺ ἔλαμψεν ἀπὸ τὸ στόμα σου ὡς χρυσὸς ἐφώτισε τὸν
κόσμον, ἔδειξε εἰς ἡμᾶς τὴν μεγάλην ἀξίαν τῆς ταπεινοφροσύνης
καὶ ἐδίδαξεν πόσος μέγας θησαυρὸς εἶναι ἡ ἀφιλαργυρία εἰς
τὸν κόσμον. Ἀλλὰ Σὺ Πάτερ Ἰωάννη Χρυσόστομε, ὅστις μὲ τὴν
διδασκαλίαν σου μᾶς ἐδίδαξες τὸν σωτὴρ δρόμον, μεσίτευσε εἰς
τὸν Χριστὸν καὶ Θεόν μας διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ψυχῶν μας».

Ὁ Βασίλειος ὁ Μέγας, ὁ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος καὶ ὁ
Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ὠνομάσθησαν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν
Ἱεράρχαι καὶ θεωροῦνται οἱ μεγαλύτεροι διδάσκαλοι, διότι κα-
τάρθωσαν νὰ ἐνώσουν τὰ ἀρχαῖα Ἑλληνικὰ γράμματα μὲ τὴν
Χριστιανικὴν πίστιν. Ἡ Ἐκκλησία μας ἐορτάζει τὴν 30ὴν Ἰα-
νουαρίου τὴν μνήμην καὶ τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν καὶ ψάλλεται τὸ
ἑξῆς ἀπολυτίκιον :

«Τοὺς τρεῖς μεγίστους φωστῆρας τῆς τρισηλίου θεότητος,
τοὺς τὴν Οἰκουμένην ἀκτῖσι δογμάτων θείων πυρσεύσαντας
τοὺς μελιρρύτους ποταμοὺς τῆς σοφίας,
τοὺς τὴν κτίσιν πᾶσαν Θεογνωσίας νάμασι καταρδεύσαντας.
Βασίλειον τὸν Μέγαν καὶ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον
σὺν τῷ κλεινῷ Ἰωάννῃ,
τῷ τὴν γλῶτταν χρυσορρήμονι,
πάντες οἱ τῶν λόγων αὐτῶν ἑρασταὶ
συνελθόντες ὕμνοις τιμήσωμεν.
Αὐτοὶ γὰρ τῇ Τριάδι ὑπὲρ ἡμῶν ἀεὶ πρεσβεύουσιν».

«Τοὺς τρεῖς μεγίστους φωστῆρας τῆς τρισυποστάτου Θεότητος,
οἵτινες μὲ θεῖα διδάγματα ἐφώτισαν ὅλον τὸν κόσμον, αὐτοὺς
οἵτινες ἦσαν ποταμοὶ ποὺ ἔρρεον μέλι σοφίας, αὐτοὺς οἱ ὅποιοι
ἐφώτισαν ὅλην τὴν κτίσιν μὲ τὰ θεῖα διδάγματα τῆς Θεογνωσίας,
δηλαδὴ τὸν Βασίλειον τὸν Μέγαν καὶ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον

μαζὶ μὲ τὸν ἔνδοξον Ἰωάννην, ὅστις μὲ τὴν γλῶσσαν ἔλεγε λόγια χρυσᾶ. Ὅλοι ἑμεῖς, οἵτινες ἀγαπῶμεν καὶ πιστεύομεν τοὺς λόγους των ὧς τιμήσωμεν προσελθόντες εἰς τοὺς Ναοὺς. Διότι αὐτοὶ πάντοτε μεσιτεύουν δι' ἡμᾶς εἰς τὸν Θεόν, Υἱὸν καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα».

6. Οἱ διωγμοὶ κατὰ τῶν Ἑθνικῶν ἐπὶ Αὐτοκράτορος Θεοδοσίου τοῦ Α' τὸ ἔτος 392

Ὁ Αὐτοκράτωρ Θεοδόσιος ἐγεννήθη εἰς τὴν Ἰσπανίαν καὶ ἐγένετο Αὐτοκράτωρ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀρειανοῦ Οὐάλεντος τὸ ἔτος 379. Ἐβαπτίσθη εἰς τὸν Χριστιανισμόν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην καὶ ὑπεστήριξε πολὺ τοὺς ὀρθοδόξους Χριστιανούς. Εἰς τὴν ἐποχὴν του ὁ λαὸς ἐχωρίζετο εἰς Χριστιανούς καὶ εἰδωλολάτραις καὶ οἱ Χριστιανοὶ ἐπίσης εἶχον χωρισθῇ εἰς Ὀρθοδόξους καὶ Ἀρειανούς.

Διὰ τὰ παύσουν πλέον αἱ φιλονικίαι μεταξὺ τῶν Χριστιανῶν ὁ Θεοδόσιος ἐκάλεσε τὴν δευτέραν Οἰκουμενικὴν Σύνοδον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, τῆς ὁποίας πρόεδρος ἐγένετο ὁ Γρηγόριος καὶ ἡ ὁποία κατεδίκασεν ὅλας τὰς αἱρέσεις καὶ συνεπλήρωσε τὸ σύμβολον τῆς Πίστεως. Μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν ἐνίσχυσε τὴν ὀρθοδοξίαν καὶ ἐπολέμησε τὰς αἱρέσεις.

Διὰ τὰ λειψῇ δὲ πλέον καὶ ἡ διαίρεσις τοῦ λαοῦ εἰς Χριστιανούς καὶ εἰδωλολάτραις ἔλαβε σκληρὰ μέτρα κατὰ τῶν Ἑθνικῶν. Τοὺς ἀφῆρεσε τὰ πολιτικά των δικαιώματα, τοὺς ἀπηγόρευσε νὰ εἶναι κύριοι τῆς περιουσίας των, τοὺς ἀπηγόρευσε νὰ τελοῦν φανερά τὰς τελετάς των καὶ ἔκλεισε τοὺς ναοὺς των. Τότε κατηργήθησαν (τὸ ἔτος 395) καὶ οἱ περίφημοι Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες.

Τὰ μέτρα αὐτὰ κατὰ τῶν Ἑθνικῶν ἦσαν σκληρὰ καὶ ὁ στρατὸς τοῦ Θεοδοσίου τὰ ἐφήρμοσε μετὰ μεγάλης αὐστηρότητος, ὥστε ἡ ἐκτέλεσις τῶν μέτρων τούτων ἔλαβε μορφήν διωγμοῦ κατὰ τῶν Ἑθνικῶν. Τότε πολλοὶ ὠραῖοι ναοὶ τῶν Ἑθνικῶν καὶ πολλὰ ἀγάλματα, βιβλία καὶ ἄλλα ἔργα τῆς ἀρχαίας τέχνης κατεστράφησαν. Τότε ἐκλείσθησαν ὅλαι αἱ φιλοσοφικαὶ σχολαὶ τῆς ἀρχαιότητος, ὅπου ἐδιδάσκετο ἡ φιλοσοφία, ἀλλὰ καὶ ἡ εἰδωλολατρία. Μάλιστα εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν ὁ λαὸς

μαζί με τὸ κλείσιμον τῆς σχολῆς τῆς ἐθανάτωσε καὶ τὴν περίφημον Ὑπατίαν.

Τοὺς διωγμοὺς τούτους κατὰ τῶν Ἑθνικῶν οἱ Ἐπίσκοποι καὶ οἱ ἀληθινοὶ Χριστιανοὶ δὲν τοὺς ἐπεδοκίμασαν, διότι ἦσαν ἀντίθετοι πρὸς τὴν Χριστιανικὴν διδασκαλίαν.

7. Ὁ Αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς καὶ ἡ κτίσις τοῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας τοῦ Θεοῦ Σοφίας

Ἐνας ἀπὸ τοὺς λαμπροτέρους καὶ ἐνδοξοτέρους αὐτοκράτορας τῆς Ἑλληνικῆς Αὐτοκρατορίας ὑπῆρξεν ὁ Ἰουστινιανὸς

Ὁ Ἰουστινιανὸς προστάτης τῶν Χριστιανῶν

ὁ ὁποῖος ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὸ ἔτος 527 μ. Χ.

Πολλὰ εἶναι τὰ ἔργα μὲ τὰ ὁποῖα ὁ Ἰουστινιανὸς ἐλάμπρυνε καὶ ἐδόξασε τὴν βασιλείαν του. Κατενίκησε τοὺς ἐχθροὺς τῆς αὐτοκρατορίας καὶ ἐμεγάλωσε τὴν ἑκτασιν αὐτῆς εἰς τὴν Ἀσίαν, εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ εἰς τὴν Ἀφρικήν. Ἐβοήθησεν εἰς

τὴν ἀνάπτυξιν τῆς παραγωγῆς τῆς μετέξης καὶ εἰς τὴν συγκρότησιν τῶν δικαστηρίων καὶ τὴν ταξινόμησιν τῶν Νόμων. Ἀλλὰ καὶ τὰ ἔργα, μὲ τὰ ὅποια ἐβοήθησε τὴν Χριστιανικὴν Θρησκείαν εἶναι σπουδαιότατα.

Πρῶτον κατεπολέμησε σκληρότερον καὶ ἀπὸ τὸν Θεοδοσίον τὴν εἰδωλολατρίαν, διότι ἐτιμῶρει διὰ θανάτου ὅσους ἐκ τῶν Ἑθνικῶν ἠρνοῦντο νὰ βαπτισθοῦν εἰς τὸν χριστιανισμόν. Ἐκλείσσε τὰς φιλοσοφικὰς σχολὰς τῶν Ἑθνικῶν, ὅπου ἐδιδάσκετο ἡ εἰδωλολατρία καὶ ἐξώρισεν ἐκτὸς τῆς αὐτοκρατορίας τοὺς εἰδωλολάτραις φιλοσόφους καὶ ρήτορας. Ἐκ παραλλήλου ἐφρόντισε διὰ τὴν διδασκαλίαν καὶ διάδοσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ εἰς τὰς πλέον ἀπομεμακρυσμένας περιοχὰς τῆς Ἀσίας, εἰς τὴν Κίναν, εἰς τὰς Ἰνδίας καὶ τὴν Ἀφρικὴν.

Τὸ ἐνδοξότερον ὅμως κατόρθωμά του, τὸ ὅποιον ὑπῆρξε ἔργον ἀθάνατον ἦτο ἡ κτίσις τοῦ ναοῦ τῆς Ἀγίας τοῦ Θεοῦ Σοφίας εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν εἶχε κτίσει ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος ναὸν ἀφιερωμένον εἰς τὴν Ἀγίαν τοῦ Θεοῦ Σοφίαν. Ὁ ναὸς αὐτὸς ἐκάη κατὰ τὴν ἐξέγερσιν τοῦ λαοῦ τῆς πρωτευούσης ἐπὶ τῆς αὐτοκρατορίας Εὐδοξίας διὰ τὴν ἐπαναφορὰν ἐκ τῆς ἐξορίας τοῦ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου καὶ ἀνοικοδομήθη, ἀλλ' ἐκάη ἐκ νέου κατὰ τὴν « Στάσιν τοῦ Νίκα » ποῦ ἐγένεν ἐναντίον τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Τὸν ναὸν τοῦτον ὁ Ἰουστινιανὸς ἠθέλησε νὰ ἀνοικοδομήσῃ μέγαν, μεγαλοπρεπεῖ, αἰώνιον κατοικίαν καὶ καύχημα τῆς Χριστιανωσύνης. Τὴν ἐργασίαν δὲ τῆς ἀνοικοδομήσεως ἀνέθεσεν εἰς δύο σοφοὺς Ἑλληνας μηχανικοὺς καὶ καλλιτέχνας τὸν Ἀνθέμιον καὶ τὸν Ἰσίδωρον.

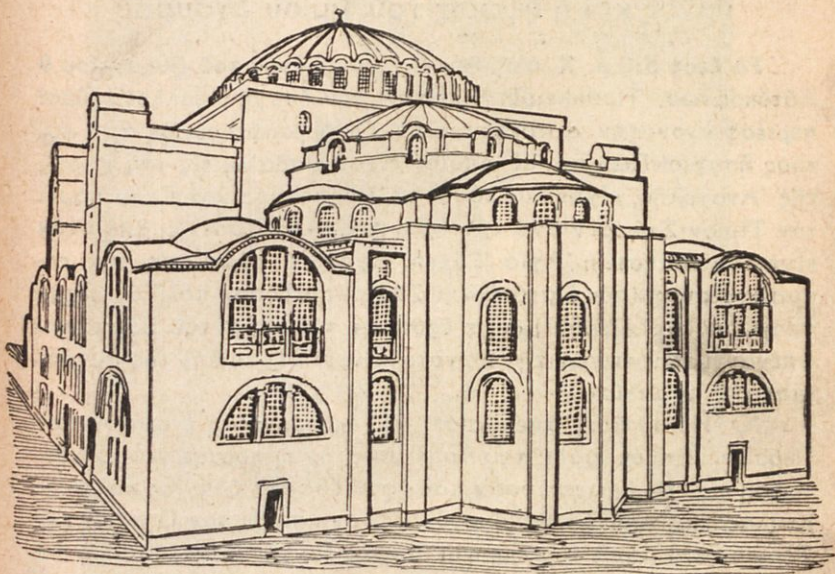
Ἡ ἐργασία ἤρχισεν εἰς τὰς 23 Φεβρουαρίου τοῦ ἔτους 532 καὶ διήρκεσε 3 ἔτη καὶ 10 μῆνας. Ἡργάζοντο 10.000 ἐργάται καὶ ἐδαπανήθησαν δισεκατομμύρια δραχμῶν. Ἐχρησιμοποιήθησαν μάρμαρα ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον, ἀπὸ τὴν Μάνην, ἀπὸ τὴν Ἀττικὴν, τὴν Καρίαν, τὴν Λυδίαν, τὴν Φρυγίαν καὶ τὴν Προποντίδα. Σωροὶ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ μολύβδου, λίθοι πολύτιμοι, ἀδάμαντες καὶ μαργαρίται. Τὸ σχῆμα τοῦ ναοῦ εἶναι σταυρὸς καὶ ἐπὶ τῶν κίωνων στηρίζονται ἀψίδες καὶ ἡμίθολοι καὶ ἐπὶ ὧν αὐτῶν ὑπερμεγέθους τροῦλλοι ἐπὶ τοξοειδῶν παραθύρων. Ὁ τροῦλλος οὗτος ὁμοιάζει ὥσάν οὐρανὸς κρεμάμενος ὑπὲρ

τὸν ναὸν καὶ σύρει τὰ πνεύματα καὶ τὰς ψυχὰς τῶν Χριστιανῶν πρὸς τὴν ἀθάνατον τοῦ Θεοῦ σκέπην.

Οἱ ἐσωτερικοὶ τοῖχοι τοῦ ἐκοσμήθησαν μὲ εἰκόνας καὶ πολύχρωμα ψηφιδωτά. Εἰς τὴν ἐσωτερικὴν δὲ ὄψιν τοῦ τρούλλου ἦτο ζωγραφισμένη ἡ εἰκὼν τοῦ Παντοκράτορος Χριστοῦ, ἡ ὁποία ἐδέσποζε ὁλοκλήρου τοῦ ναοῦ.

Εἰς τὴν αὐλὴν ὑπῆρχε κρήνη μὲ τὴν ἐπιγραφὴν «ΝΙΨΟΝ ΑΝΟΜΗΜΑΤΑ ΜΗ ΜΟΝΑΝ ΟΨΙΝ», ἡ ὁποία δύναται νὰ ἀναγνωσθῇ καὶ ἀπὸ τοῦ τέλους πρὸς τὴν ἀρχήν, καὶ προτρέπει

Ὁ ναὸς τῆς Ἀγίας Σοφίας

τοὺς προσερχομένους Χριστιανοὺς νὰ εἰσέρχωνται εἰς τὸν ναὸν ὄχι μόνον μὲ καθαρὰν τὴν ὄψιν ἀλλὰ καθαρὰν καὶ τὴν ψυχὴν ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας.

Ὅταν ἐτελείωσαν αἱ ἐργασίαι, ἐτελέσθησαν τὰ ἐγκαίνια τοῦ ναοῦ εἰς τὰς 27 Δεκεμβρίου τοῦ 537 ὑπὸ 500 ἱερέων ἐνώπιον 25.000 ἀνθρώπων. Ὁ δὲ Αὐτοκράτωρ λάμπων ἐκ χαρᾶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν ναὸν ὅπου κατελήφθη ὑπὸ θαυμασμοῦ πρὸς τὸ

ὄνειρῶδες μεγαλεῖον καὶ ἀνεφώνησεν ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος μὲ ὑψωμένας τὰς χεῖρας : « Νενίκηκά σε Σολομών ».

Τὸ ὑπέροχον καὶ ἀθάνατον τοῦτο ἔργον τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἐχρησίμευσεν ἐπὶ 1.000 ἔτη ὡς ὀρμητήριον τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους εἰς τὰ ἱστορικά του πεπρωμένα. Ἀπὸ τῆς Ἀλώσεως δὲ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων συγκεντρώνει τὰς ἐλπίδας, τοὺς πόθους καὶ τὰ ὄνειρα τῆς νέας Ἑλληνικῆς γενεᾶς.

8. Ὁ Αὐτοκράτωρ Ἡράκλειος.—Ὁ ἀκάδιστος ὕμνος καὶ ἡ ὕψωσις τοῦ Τιμίου Σταυροῦ

Τὸ ἔτος 610 μ. Χ. ἀνήλθεν εἰς τὸν θρόνον τοῦ Βυζαντίου ὁ Αὐτοκράτωρ Ἡράκλειος. Ἐκείνην τὴν ἐποχὴν πολλοὶ ἐχθροὶ περιέσφιγγον τὴν αὐτοκρατορίαν. Οἱ φοβερώτεροι δὲ ἀπὸ αὐτοὺς ἦσαν οἱ Πέρσαι, οἱ ὁποῖοι εἶχον εἰσβάλει εἰς τὰς χώρας τῆς Ἀνατολῆς, εἶχον κυριεύσει τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ εἶχον πάρει τὸν Τιμιον Σταυρὸν ἀπὸ τὸν ναὸν τῆς Ἀναστάσεως, ὅπου τὸν εἶχε τοποθετήσῃ ἡ Ἁγία Ἑλένη, εἶχον δὲ σύρει εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν καὶ τὸν Πατριάρχην Ζαχαρίαν. Τόσον πολὺ δὲ εἶχον προχωρήσει οἱ Πέρσαι, ὥστε ἔφθασαν καὶ μέχρι τοῦ Βοσπόρου ἀπέναντι τῶν τειχῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπὶ τῆς Μικρασιατικῆς παραλίας.

Ὁ Ἡράκλειος ἀπεφάσισε νὰ ἐκστρατεύσῃ ἐναντίον τῶν Περσῶν. Ἐπῆρε μαζί του ὅσον στρατὸν ἠμπόρεσε νὰ συγκεντρώσῃ εἰς τὴν πρωτεύουσαν καὶ ἀφοῦ ἔδωσεν ὁδηγίας καὶ συμβουλὰς εἰς τὸν Πρωθυπουργὸν Βῶνον καὶ εἰς τὸν Πατριάρχην Σέργιον καὶ ἀφοῦ προσηυχῆθη θερμῶς εἰς τὴν Θεοτόκον διὰ νὰ βοηθήσῃ τοὺς Χριστιανοὺς κατὰ τῶν Περσῶν, εἰσῆλθεν εἰς τὰ πλοῖα καὶ ἀνεχώρησεν.

Ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν Χοσρόης ἔκλεισε συμμαχίαν μὲ τὸν Χαγᾶνον τῶν Ἀβάρων, ὁ ὁποῖος καὶ ἐπολιόρκησε τὴν Κωνσταντινούπολιν τώρα πού ὁ βασιλεὺς μὲ τὸν στρατὸν του ἀπουσίαζον ἀπὸ αὐτῇ. Ὁ κίνδυνος τῆς πρωτευούσης ἦτο μεγάλος. Οἱ κάτοικοι ὑπερήσπιζον τὴν πόλιν μὲ γενναιότητα ἀλλὰ ἦσαν ὀλίγοι καὶ οἱ βάρβαροι μὲ πείσμα καὶ ἐπιμονὴν ἐπέμενον εἰς τὴν πολιορκίαν καὶ τὰς ἐπιθέσεις. Τέλος οἱ κάτοικοι τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀφοῦ προσηυχήθησαν εἰς τὴν Θεοτόκον, ὥρμησαν ἐκτὸς τῶν τειχῶν ἐναντίον τῶν βαρβάρων, τοὺς ἐνίκη-

σαν καὶ τοὺς διεσκόρπισαν. Τοιοῦτοτρόπως ἡ πολιορκία διελύθη καὶ ἡ πόλις ἐσώθη. Τὴν νίκην τῶν αὐτῇ οἱ κάτοικοι τὴν ἀπέδωσαν εἰς τὴν βοήθειαν τῆς Θεοτόκου καὶ πλήρεις εὐγνωμοσύνης ἐπήγαν εἰς τὸν ναὸν τῆς, εἰς τὴν συνοικίαν τῶν Βλα-

Ἡ Θεοτόκος

χερνῶν, ὅπου ὄρθιοι καθ' ὅλην τὴν νύκτα ἀνέπεμψαν εἰς αὐτὴν εὐχαριστήριους ὕμνους.

Οἱ εὐχαριστήριοι πρὸς τὴν Θεοτόκον οὗτοι ὕμνοι λέγονται σήμερον «Χαιρετισμοί» καὶ ἀποτελοῦνται ἀπὸ 24 τροπάρια ποῦ

τὸ καθένα ἀρχίζει καὶ ἀπὸ ἓνα γράμμα τῆς ἀλφαβήτου. Οἱ 24 αὐτοὶ *οἴκοι* ἀποτελοῦν τὴν ἀκολουθίαν τοῦ Ἀκαθίστου ὕμνου, ἡ ὁποία ψάλλεται ὁλόκληρος εἰς τοὺς ναοὺς μας τὴν ἑσπέραν τῆς πέμπτης Παρασκευῆς τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς. Τὴν πρώτην Παρασκευὴν ψάλλονται οἱ ἕξ πρῶτοι, τὴν δευτέραν Παρασκευὴν οἱ ἕξ δεῦτεροι, τὴν τρίτην οἱ ἕξ τρίτοι, τὴν τετάρτην οἱ ἕξ τελευταῖοι καὶ τὴν πέμπτην ἐπαναλαμβάνεται ὁλόκληρος ὁ Ἀκάθιστος ὕμνος, πλήθην δὲ Χριστιανῶν συρρέουν εἰς τὰς Ἐκκλησίας διὰ νὰ τοὺς ἀκούσουν καὶ μαζὶ μὲ αὐτοὺς καὶ τὸ κοντάκιον τῶν χαιρετισμῶν :

*«Τῇ Ὑπερμάχῳ Στρατηγῷ τὰ νικητήρια
ὡς λυτρωθεῖσα τῶν δεινῶν εὐχαριστήρια
ἀναγράφω Σοι ἡ πόλις σου, Θεοτόκε.
Ἀλλ' ὡς ἔχουσα τὸ Κράτος ἀπροσμάχητον
ἐκ παντοίων με κινδύνων ἐλευθέρωσον,
ἵνα κράζω Σοι, Χαῖρε Νύμφη ἀνύμφευτε».*

«Τὴν νίκην χρεωσιῶ εἰς ἑσέ, πὺν ὠδήγεις τὸν στρατόν, ὦ Θεοτόκε. Ἐπειδὴ ἡλευθερώθην ἀπὸ τὰ βάσανα σὲ εὐχαριστῶ. Ἐπειδὴ ὁμως ἡ δύναμις σου δὲν νικᾶται ποτέ, νὰ μὲ ἐλευθερώσης ἀπὸ διαφόρους κινδύνους διὰ νὰ φωνάζω πρὸς Σέ: Χαῖρε νύμφη, ἥτις οὐδέποτε ἐνυμφεύης».

Ὁ Ἡράκλειος ἐβάδισεν ἐναντίον τοῦ Περσικοῦ κράτους. Μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ ἐνίκησε τὸν Χοσρόην εἰς πολλὰς καὶ μεγάλας μάχας, ἡλευθέρωσε τὸν Πατριάρχην καὶ ὄλους τοὺς αἰχμαλώτους τῶν Περσῶν, ἐπῆρε πίσω ὅλα τὰ λάφυρα καὶ τὸν Τίμιον Σταυρὸν καὶ ἐξηκολούθησε τὸν πόλεμον, μέχρις ὅτου ὁ Χοσρόης ἐφονεύθη καὶ οἱ Πέρσαι ἐζήτησαν εἰρήνην μὲ σκληροὺς δι' αὐτοὺς ὅρους. Καὶ τὸ ἔτος 628 ὁ Ἡράκλειος ἐπέστρεψέ νικητὴς εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν φέρων ἄπειρα λάφυρα καὶ τὸν Τίμιον Σταυρὸν. Αἱ νίκαι τοῦ Ἡρακλείου ἐναντίον τῶν Περσῶν ἔχουν μεγάλην σημασίαν διὰ τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν Χριστιανισμόν, διότι ὁ εἰδωλολάτρης αὐτὸς λαὸς τῶν Περσῶν ἐμάχετο τὴν Χριστιανικὴν Θρησκείαν.

Τὸ ἐπόμενον ἔτος 629, ὁ Ἡράκλειος μὲ μεγαλοπρεπεῖαν συνοδείαν ἔφερε τὸν Τίμιον Σταυρὸν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ εἰς πανηγυρικὴν τελετὴν ἀνύψωσεν αὐτὸν εἰς τὴν προτέραν τοῦ θείου

Ἡ ἑορτὴ τῆς ἀνυψώσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα τελεῖται σήμερον ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας μας τὴν 14ην Σεπτεμβρίου καὶ ψάλλεται ὁ ἴδιος ὕμνος, τὸν ὁποῖον ἔψαλλε τότε ὁ λαὸς εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἀνυψώσεως τοῦ Σταυροῦ ὑπὸ τοῦ Ἡρακλείου.

*« Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν σου
καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου,
νίκας τοῖς Βασιλεῦσι κατὰ βαρβάρων δωρούμενος
καὶ τὸ Σὸν φυλάττων διὰ τοῦ Σταυροῦ Σου πολίτευμα ».*

*« Σῶσε, ὦ Κύριε, καὶ εὐλόγησε τὸν λαόν σου, μὲ τὸ νὰ χαρίζῃς
νίκας εἰς τοὺς Βασιλεῖς ἐναντίον τῶν βαρβάρων. Καὶ διὰ τῆς
βοηθείας τοῦ Σταυροῦ Σου νὰ φυλάττῃς σῶσαν τὴν πολιτείαν σου ».*

9. Ὁ μοναχικὸς βίος. Οἱ ἀσκηταί

Ὁ Ἅγιος Ἀντώνιος

Μετὰ τοὺς πρώτους Χριστιανικοὺς χρόνους καὶ ἰδίως ἀπὸ τῆς ἐποχῆς, κατὰ τὴν ὁποίαν ἔπαυσαν οἱ διωγμοὶ κατὰ τῶν Χριστιανῶν, πολλοὶ ἀπὸ τοὺς Χριστιανοὺς δὲν ἔζων πλέον τὸν αὐστηρὸν Χριστιανικὸν βίον τῶν πρώτων χρόνων. Ἐξ ἄλλου ἢ εἰδωλολατρία εἶχε ἀκόμη πολλοὺς ὁπαδοὺς καὶ ἡ κοινὴ κοινωνία παρέρρετο εἰς τὴν ἀσέβειαν καὶ τὴν ἀμαρτίαν.

Πολλοὶ αὐστηροὶ Χριστιανοὶ ἠσθάνοντο στενοχωρίαν, διότι ἦσαν ὑποχρεωμένοι νὰ ζοῦν μέσα εἰς μίαν κοινωνίαν, ὅπου ἡ ἀπιστία, ἡ διαφθορά καὶ ἡ ἀμαρτία ἦσαν τὰ κυριώτερα γνωρίσματα τῆς, χωρὶς καὶ νὰ δύνανται νὰ τὴν ἀλλάξουν.

Διὰ τοῦτο ἄφηνον τὴν κακὴν αὐτὴν κοινωνίαν καὶ ἀνεχώρουν ἔξω ἀπὸ τὰς πόλεις, εἰς τὴν ἔρημον, ὅπου μόνοι ἐντὸς σπηλαίων ἔζων προσευχόμενοι εἰς τὸν Θεόν. Διῆγον δὲ μὲ τὴν νηστείαν, τὰς στερήσεις καὶ τὴν προσευχὴν εὐλαβικόν, ἐγκρατὴ καὶ ἐνάρετον ἀγγελικὸν βίον.

Οἱ εὐσεβεῖς αὐτοὶ ἄνθρωποι ὠνομάζοντο *ἀναχωρηταί*, *ἐρημίται* ἢ *ἀσκηταί* καὶ ἤρχοντο εἰς τὰς πόλεις σπανιώτατα καὶ μόνον διὰ νὰ παρακινήσουν τοὺς ἀνθρώπους εἰς Χριστιανικὸν βίον.

Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἀσκητὰς ὑπέβαλον τὸ σῶμα τῶν εἰς σκλη-

ράς κακουχίας καὶ ἄλλοι, οἱ *στυλῖται*, ἔζησαν ἐπάνω εἰς στύλους νηστεύοντες καὶ προσευχόμενοι ἐπὶ πολλὰ ἔτη.

Κατ' ἀρχὰς οἱ ἀναχωρηταὶ ἔζων ἕνας - ἕνας χωριστὰ εἰς σπήλαια καὶ βράχους, βραδύτερον ὅμως ἤρχισαν νὰ ζοῦν ὁμαδικῶς εἰς μοναστήρια ἐργαζόμενοι καὶ προσευχόμενοι. Ὁ βίος τῶν τοιούτων Χριστιανῶν ὠνομάσθη *μοναχικὸς βίος* καὶ κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους εἶχε πάρα πολλοὺς ὁπαδοὺς. Πολ-

λοι δὲ πλούσιοι Χριστιανοὶ καὶ εὐλαβεῖς αὐτοκράτορες ἔκτισαν μοναστήρια καὶ ἐνίσχυσαν τὸν μοναχικὸν βίον

Ὁ ἀσκητικὸς βίος ἀνεπτύχθη καὶ εἶχε πολλοὺς ὁπαδοὺς εἰς τὴν Αἴγυπτον. Πρῶτος ἀναχωρητὴς ὑπῆρξεν ὁ Παῦλος ἀπὸ τὴν Θηβαῖδα τῆς Αἰγύπτου, ὁ ὁποῖος ἐπὶ τοῦ διωγμοῦ τοῦ Δεκίου ἀνεχώρησεν εἰς ἐρημικὸν καὶ ἄγνωστον μέρος, ὅπου ἔζησεν 90 ἔτη χωρὶς νὰ τὸν ἴδῃ κανεὶς. Πρῶτος ὅμως, ὁ ὁποῖος

Ὁ Ἅγιος Ἀντώνιος

ἀνύψωσε πολὺ τὸν μοναχικὸν βίον, ἦτο ὁ Ἅγιος Ἀντώνιος.

Ὁ Ἀντώνιος ἐγεννήθη εἰς τὴν Αἴγυπτον τὸ 250 μ. Χ. καὶ ἦτο ἀπὸ πλουσίαν οἰκογένειαν. Ἐπειδὴ δὲ εἶχε ζωηρὰν πίστιν πρὸς τὸν Χριστὸν καὶ ἤθελε νὰ ἀφοσιωθῇ εἰς τὴν λατρείαν του, μακρὰν ἀπὸ τὴν πονηρὰν ζωὴν τῶν πόλεων, διεμοίρασε τὴν περιουσίαν του εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀπεσύρθη εἰς τὴν ἐρημον τῆς Αἰγύπτου εἰς ἡλικίαν 20 ἐτῶν. Ἐπὶ 20 ἔτη ἔμεινε μόνος μακρὰν τῶν ἀνθρώπων, προσευχόμενος. Καὶ ὅταν ἡ φήμη του ὡς εὐσεβοῦς Χριστιανοῦ διεδόθη εἰς τὴν Αἴγυπτον πολλοὶ ἐπῆγαιναν εἰς τὸ ἐρημητήριόν του διὰ νὰ τὸν θαυμάσουν καὶ νὰ

ἀκούσουν τὰς φρονίμους συμβουλὰς του. Δὲν ἤξευρε γράμματα, ἀλλὰ ἐγνώριζε καλὰ τὴν Χριστιανικὴν διδασκαλίαν καὶ τὴν Ἀγίαν Γραφὴν καὶ εἶχε νοῦν ζωηρὸν καὶ ἔξυπνον. Μίαν φορὰν μόνον ἦλθεν εἰς τὴν Ἀλεξανδρείαν διὰ νὰ ἐνθαρρύνῃ τοὺς Χριστιανούς καὶ τὸ ὑπόλοιπον τῆς ζωῆς του τὸ ἐπέρασεν εἰς ἓνα ὑψηλὸν ὄρος κοντὰ εἰς τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν. Ἐκεῖ τὸν ἐπεσκέπτοντο ἀπελπισμένοι, δυστυχεῖς, πενθοῦντες, ἁμαρτωλοὶ διὰ νὰ εὗρουν παρηγορίαν καὶ αὐτοκράτορες ἀκόμη τοῦ ἔγραφαν ζητοῦντες τὴν συμβουλὴν του. Ἡ ζωὴ του ἦτο πολὺ ἀπλή. Ἐκοιμᾶτο εἰς μίαν ψάθαν καὶ ἐφόρει ἓνα δέρμα προβάτου, ἔτρωγε δὲ μόνον μίαν φορὰν κάθε δύο ἡμέρας ξηρὸ ψωμί καὶ ἀλάτι. Ἐζησε ὕγιης 105 ἔτη καὶ ἀπέθανε τὸ ἔτος 355 μ.Χ.

Ἡ ἐκκλησίᾳ μας ἑορτάζει τὴν μνήμην του εἰς τὰς 17 Ἰανουαρίου, ψάλλεται δὲ τὸ ἐξῆς ἀπολυτίκιον :

*«Τὸν ζηλωτὴν Ἡλίαν τοῖς τρόποις μιμούμενος
τῷ Βαπτιστῇ εὐθείαις ταῖς τρίβαις ἐπόμενος,
Πάτερ Ἀντώνιε, τῆς ἐρήμου γέγονας οἰκιστῆς
καὶ τὴν οἰκουμένην ἐστήριξας ταῖς εὐχαῖς σου.
Διὸ πρόεβενε Χριστῷ τῷ Θεῷ
σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν».*

*«ὦ Πάτερ Ἀντώνιε, ἐπειδὴ ἐμιμήθης ὅσον ἀφορᾷ τοὺς τρόπους
τὸν Ἡλίαν ἐνῷ κατήχετο ἀπὸ ζῆλον πρὸς τὸν Χριστόν, ἐπειδὴ
ἠκολούθησες τὴν ἴσιν ὁδὸν μὲ τὸν βαπτιστὴν Ἰωάννην, ἔγινες
οἰκοδόμος τῆς ἐρήμου καὶ ἐστήριξες μὲ τὰς εὐχὰς σου τὴν οἰκου-
μένην. Διὰ τοῦτο μεσίτευσεν εἰς τὸν Χριστὸν καὶ Θεόν μας διὰ
τὴν σωτηρίαν τῶν ψυχῶν μας».*

Ὅπως ὁ Ἀντώνιος ὑπῆρξε περίφημος ἀσκητής, οὕτω καὶ ὁ Συμεὼν ὑπῆρξε περίφημος στυλῖτης καὶ ἔζησε ἐπὶ 30 ἔτη ἐπὶ ἐνὸς στύλου.

Ἐνας ἐκ τῶν μαθητῶν τοῦ Ἀντωνίου, ὁ Παχώμιος ἐφρόντισε καὶ συνήθροισε πολλοὺς ἀσκητὰς εἰς ὁμάδας καὶ ἐκανόνισε τὸν τρόπον τοῦ βίου αὐτῶν σύμφωνα μὲ κανόνας, τοὺς ὁποίους αὐτὸς ἔγραψε καὶ διὰ τοῦτο θεωρεῖται ὁ ἰδρυτὴς τοῦ μοναχικοῦ βίου. Τὸν τρόπον καὶ τοὺς κανόνας τοῦ μοναχικοῦ βίου ἐτελειοποίησε βραδύτερον ὁ Μέγας Βασίλειος.

Ἄλλοι περίφημοι μοναχοὶ ὑπῆρξαν ὁ Ἰωάννης ὁ Δαμασκη-

νός και ὁ Θεοδόσιος ὁ Στουδίτης. Γυναῖκες δὲ αἱ ὁποῖαι ἡσπάζθησαν τὸν μοναχικὸν βίον ἦσαν πολλαί, ὅπως ἡ ὁσία Μαρία ἡ Αἰγυπτία, ἡ Κασσιανὴ καὶ ἡ Ἀγία Ποπλία.

Τὰ μοναστήρια ἔγιναν μὲ τὸν καιρὸν τόποι, ὅπου ἐκαλλιεργοῦντο αἱ Χριστιανικαὶ ἀρεταὶ καὶ τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα, κατὰ τοὺς χρόνους δὲ τῆς δουλείας ἀπέβησαν αἱ ἐστὶαι τοῦ χειμαζομένου Ἑλληνικοῦ Ἔθνους.

10. Εἰκονομαχικαὶ ἐριδες.—Εἰκονομάχοι καὶ εἰκονολάτραι καὶ ἡ 7ῃ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος

Κατὰ τὴν ἐποχὴν, ὅπου εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐβασίλευεν ὁ Λέων ὁ Γ' ὁ Ἰσαυρος (κατὰ τὸ ἔτος 717·741) ἐγεννήθη ἓνα σπουδαῖον Ὀρθοσκευτικὸν ζήτημα ἐξ ἀφορμῆς τῶν ἀγίων εἰκόνων, τὸ ὁποῖον ἔφερε μεγάλην ἀναστάτῳσιν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν.

Κατ' ἀρχὰς οἱ Χριστιανοὶ δὲν εἶχον εἰκόνας. Βραδύτερον ἤρχισαν νὰ κοσμοῦν τοὺς ναοὺς τῶν μὲ εἰκόνας τὰς ὁποίας ἐτίμων χάριν τοῦ εἰκονιζομένου ἱεροῦ προσώπου. Μὲ τὸν καιρὸν ὅμως ἀπὸ ἀμάθειαν καὶ ἀπὸ κακὰς συμβουλὰς ἀμαθῶν μοναχῶν μετέβαλον τὴν τιμὴν αὐτὴν πρὸς τὸ εἰκονιζόμενον ἱερὸν πρόσωπον εἰς λατρείαν πρὸς τὴν εἰκόνα, εἰς τὴν ὕλην τῆς ὁποίας ἀπέδιδον καὶ θαυματουργὸν δύναμιν. Τοῦτο ἦτο ἄτοπον καὶ ὁμοίαζε πρὸς καθαρὰν εἰδωλολατρίαν.

Τὸ ἄτοπον τοῦτο, ὅπως καὶ πολλὰ ἄλλα, ἠθέλησε νὰ διορθώσῃ ὁ Ἰσαυρος καὶ διὰ Νόμου ἀπηγόρευσε τὴν λατρείαν τῶν εἰκόνων. Ὁ ἀπλοϊκὸς ὅμως λαὸς ἐθεώρησε τὴν ἀπαγόρευσιν τῆς λατρείας τῶν εἰκόνων ὡς ἀντιχριστιανικὴν πρᾶξιν καὶ δὲν ὑπήκουσεν εἰς τὸν Νόμον. Ὁ αὐτοκράτωρ τότε διέταξε νὰ κρεμάσουν τὰς εἰκόνας ἐπάνω εἰς στύλους ψηλὰ διὰ νὰ μὴ δύνανται οἱ ἄνθρωποι νὰ τὰς ἐγγίξουν. Ἀλλ' ὁ λαὸς διεμαρτύρετο καὶ εἶχε εἰκόνας εἰς τὰ σπίτια του καὶ τὸ κακὸν ἐξηκολούθει χειρότερα ἀπὸ πρὶν. Τότε ὁ αὐτοκράτωρ ὠργίσθη καὶ διέταξε νὰ καταργηθοῦν τελείως αἱ εἰκόνες καὶ νὰ διώκωνται οἱ εἰκονολάτραι. Ὁ λαὸς διηρέθη εἰς εἰκονομάχους καὶ εἰκονολάτρας. Μετὰ ταῦτα ὅμως ἄλλοι αὐτοκράτορες ὑπεστήριξαν τοὺς εἰκονολάτρας καὶ κατεδίωξαν τοὺς εἰκονομάχους.

Ἐπὶ 120 ἔτη αἱ ἔριδες διὰ τὰς εἰκόνας ἐτάρασσον τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἔφερον ἀνωμαλίας εἰς τὸ Κράτος.

Ἡ Αὐτοκράτειρα Εἰρήνη ἡ Ἀθηναία συνεκάλεσεν εἰς τὴν Νίκαιαν τὴν ἐβδόμην Οἰκουμενικὴν Σύνοδον τὸ ἔτος 787, ἡ ὁποία ἀπεφάσισε τὴν ἐπαναφορὰν τῶν εἰκόνων εἰς τοὺς στύλους (ἀναστύλωσιν) ἀλλὰ τὴν ἀπόφασιν αὐτὴν δὲν ἐσεβάσθησαν ἄλλοι μεταγενέστεροι εἰκονομάχοι αὐτοκράτορες καὶ κατεδίωξαν τοὺς εἰκονολάτρας.

Τέλος τὸ ἔτος 842 ἡ αὐτοκράτειρα Θεοδώρα ἐκάλεσεν ἄλλην Σύνοδον, ἡ ὁποία ἀπεφάσισεν ὅπως ἀναρτηθοῦν καὶ πάλιν αἱ ἅγιοι εἰκόνες, ὅπως καὶ πρὶν, ἀλλὰ οἱ Χριστιανοὶ πρέπει νὰ τιμοῦν μόνον τὸ εἰκονιζόμενον πρόσωπον καὶ ὄχι τὸ ξύλον τῆς εἰκόνης καὶ ὅτι οἱ Χριστιανοὶ πρέπει νὰ τιμοῦν μὲν τὰ εἰκονιζόμενα πρόσωπα, ἀλλὰ νὰ λατρεύουν μόνον τὸν Θεόν. Ἡ ἀπόφασις τῆς Συνόδου ἔγραφεν :

«Ὅρίζομεν νὰ ἀναρτῶνται εἰς τὰς Ἀγίας Ἐκκλησίας αἱ σεπταὶ καὶ ἅγιοι εἰκόνες. Καὶ ὄχι μόνον μέσα εἰς τοὺς ἱεροὺς ναοὺς, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ἱερὰ σκεύη καὶ εἰς τὰς οἰκίας καὶ εἰς τοὺς τοίχους, διότι ὅσον περισσότερον συχνὰ βλέπομεν τὰς εἰκόνας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τῆς Ἀγίας Μητρός Του, τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν ἄλλων Ἀγίων, τόσον περισσότερον φέρομεν εἰς τὴν μνήμην μας τὰ εἰκονιζόμενα πρόσωπα καὶ ποθοῦμεν αὐτά. Ὅρίζομεν λοιπὸν νὰ ἀπονέμωμεν εἰς αὐτάς τιμητικὴν προσκύνησιν καὶ ὄχι λατρείαν, ἡ ὁποία ἀρμόζει μόνον εἰς τὸν Θεόν. Ὅπως τιμῶμεν τὸν Σταυρόν, τὰ εὐαγγέλια καὶ τὰ ἄλλα ἱερὰ ἀντικείμενα, οὕτω πρέπει νὰ τιμῶμεν καὶ τὰς εἰκόνας. Διὰ τοῦτο καὶ κηρία καὶ κανδήλας νὰ ἀνάπτωμεν ἐμπροσθέν των καὶ θυμίαμα νὰ καίωμεν καθὼς ἐσυνήθιζον οἱ ἀρχαῖοι Χριστιανοί. Διότι τῆς εἰκόνης ἡ τιμὴ ἐπὶ τὸ πρωτότυπον διαβαίνει καὶ ὁ τιμὼν τὴν εἰκόνα τιμᾷ δι' αὐτῆς τὸ εἰκονιζόμενον πρόσωπον».

Τὴν ἀπόφασιν αὐτὴν ἐσεβάσθησαν καὶ οἱ εἰκονομάχοι καὶ οἱ εἰκονολάτραι, διότι ἦτο ὀρθή. Ἐδικαίωσε τοὺς εἰκονομάχους καὶ ἔβγαλεν ἀπὸ τὴν πλάνην των τοὺς εἰκονολάτρας καὶ ἐπανεφέρε μαζὶ μὲ τὰς εἰκόνας τὴν γαλήνην καὶ τὴν ὁμόνοιαν εἰς τὴν Χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν. Διὰ τοῦτο ἡ Ἐκκλησία μας πανηγυρίζει τὸ γεγονός αὐτὸ τὴν πρώτην Κυριακὴν τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς, τὴν Κυριακὴν τῆς Ὁρθοδοξίας, κατὰ τὴν ὁποίαν ψάλλεται τὸ ἑξῆς ἀπολυτίκιον :

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

«Τὴν ἄχραντον εἰκόνα σου προσκυνοῦμεν, Ὁ Ἀγαθέ,
αἰτούμενοι συγχώρησιν τῶν πταισμάτων ἡμῶν Χριστέ ὁ Θεός.
Βουλήσει γὰρ ἠυδόκησας σαρκὶ ἀνελθεῖν ἐν τῷ Σταυρῷ
ἵνα ῥύσῃ, οὐδὲς ἔπλασας ἐκ τῆς δουλείας τοῦ ἐχθροῦ.
Ὅθεν εὐχαρίστως βοῶμεν Σοι.

Χαρᾶς ἐπλήρωσας τὰ πάντα, ὁ Σωτὴρ ἡμῶν
παράγενόμενος τοῦ σῶσαι τὸν κόσμον».

«Τὴν ἁγίαν σου Εἰκόνα προσκυνοῦμεν, Ὁ Ἀγαθέ Χριστέ καὶ Θεέ
μας, καὶ ζητοῦμεν συγχώρησιν διὰ τὰ ἁμαρτήματά μας. Ἐπειδὴ
ὁ ἴδιος ἠθέλησες νὰ ἀνεβῇς μετὰ τὸ σῶμα Σου εἰς τὸν Σταυρὸν διὰ
νὰ σώσῃς ἡμᾶς τὰ δημιουργήματά Σου, ἀπὸ τὴν δουλείαν τοῦ
πονηροῦ, διὰ τοῦτο με εὐχαρίστησιν φωνάζομεν εἰς Σέ: Σὺ ὁ
Σωτὴρ μας, ὅστις ἤλθες νὰ σώσῃς τὸν κόσμον, τὰ ἐγέμισες ὅλα
με χαράν».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'

ΤΡΙΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΤΟ ΣΧΙΣΜΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

1. Οί Πάπαι καὶ ὁ Πατριάρχης Φώτιος

Κατὰ τοὺς πρώτους Χριστιανικοὺς χρόνους ἡ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία ἦτο μία καὶ ἡνωμένη. Ὅλοι οἱ Χριστιανοὶ εἰς τὴν Ἀνατολὴν καὶ εἰς τὴν Δύσιν δὲν εἶχον καμμίαν διαφορὰν οὔτε εἰς τὸν τρόπον τῆς λατρείας, οὔτε εἰς τὸν τρόπον τῆς διοικήσεως τῆς Ἐκκλησίας, οἱ δὲ ἐπίσκοποι ἐθεωροῦντο ὡς ἀντιπρόσωποι τῶν Ἀποστόλων καὶ διὰ τοῦτο ἦσαν ἴσοι μεταξύ των. Μὲ τὸν καιρὸν ὁμοῦς πέντε ἐπίσκοποι διεκρίθησαν ἀπὸ τοὺς ἄλλους καὶ ὠνομάσθησαν Πατριάρχαι. Ὁ Πατριάρχης δὲ τῆς Ρώμης, ἐπειδὴ ἦτο ἐπίσκοπος τῆς πρωτεύουσης, εἶχε τιμητικὴν διάκρισιν ἀπὸ τοὺς ἄλλους καὶ ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ Πάπα.

Ὁ Πατριάρχης Φώτιος

Οἱ πάπαι τῆς Ρώμης τὴν τιμητικὴν διάκρισιν των ἀπὸ τοὺς ἄλλους πατριάρχας ἤθελον νὰ τὴν μετατρέψουν καὶ εἰς ἐξουσίαν. Εἶχον δηλαδὴ τὴν ἀπαίτησιν νὰ ἀναμινγῶνται εἰς τὴν διοίκησιν καὶ

τῶν ἄλλων πατριαρχείων ὡς ἀνωτάτη Ἐκκλησιαστική ἀρχή.

Τὴν ἀπαίτησίν των δὲ ταύτην ἐδικαιολόγουν ὡς ἐξῆς :
 "Ἐλεγον, ὅτι τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ρώμης ἵδρυσεν ὁ Ἀπόστολος Πέτρος. Καὶ ἐπειδὴ ὁ Πέτρος ἦτο ἀνώτερος ἀπὸ τοὺς ἄλλους Ἀποστόλους διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἀντιπρόσωπός του ὁ Πάπας εἶναι ἀνώτερος ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἐπισκόπους.

Τὴν ἀξίωσιν αὐτὴν τῶν παπῶν δὲν τὴν παρεδέχθησαν οἱ ἄλλοι ἐπίσκοποι, διότι δὲν ἦτο ὀρθή. Οἱ Ἀπόστολοι τοῦ Χριστοῦ δὲν ἦσαν ἄλλοι ἀνώτεροι καὶ ἄλλοι κατώτεροι, ἀλλὰ ἴσοι μετὰ τῶν καὶ ἔζων ὡς ἀγαπημένοι ἀδελφοί. Ἀλλὰ καὶ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ρώμης δὲν ἵδρυσεν ὁ Πέτρος. Πρὶν ἀπὸ τὸν Πέτρον ὁ Ἀπόστολος Παῦλος εἶχε διδάξει εἰς τὴν Ρώμην τὸν Χριστιανισμόν.

Οἱ Πάπαι ὅμως ἐζήτησαν ἀφορμὴν διὰ νὰ ἐπιβάλουν τὴν ἀξίωσίν των καὶ ἡ ἀφορμὴ αὐτὴ ἐδόθη ὡς ἐξῆς : Ὁ Αὐτοκράτωρ Μιχαὴλ ὁ Γ' τὸ ἔτος 857 καθήρεσε τὸν Πατριάρχην Ἰγνάτιον καὶ ἀνύψωσεν εἰς τὸν Πατριαρχικὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὸν Φώτιον.

Ὁ Φώτιος ἦτο μέχρι τότε ἀρχηγὸς τῶν ὑπασπιστῶν τοῦ βασιλέως, κατήγετο ἀπὸ καλὴν οἰκογένειαν, εἶχε μεγάλην μόρφωσιν καὶ δὲν ἐπεδίωκε νὰ γίνῃ κληρικὸς καὶ μάλιστα πατριάρχης. Ὁ αὐτοκράτωρ ὅμως τὸν ἔπεισε καὶ εἰς διάστημα 6 ἡμερῶν ἐπέρασεν ἀπὸ ὅλους τοὺς βαθμοὺς τῆς ἱερωσύνης καὶ χειροτονήθη Πατριάρχης. Τὸ ἐπόμενον ἔτος συνήλθεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν Σύνοδος, ἡ ὁποία ἐπεκύρωσε τὴν χειροτονίαν τοῦ Φωτίου, ἀλλὰ τὴν ἀπόφασιν τῆς Συνόδου αὐτῆς δὲν ἠθέλησε νὰ ἀναγνωρίσῃ ὁ Πάπας τῆς Ρώμης καὶ κατηγόρησε τὸν αὐτοκράτορα, ὅτι καθήρεσε τὸν Ἰγνάτιον καὶ ἀνεβίβασε τὸν Φώτιον, χωρὶς νὰ τὸν ἐρωτήσῃ. Κατηγόρησε δὲ καὶ τὸν Φώτιον, ὅτι ἐγένετο Πατριάρχης ἀπὸ λαϊκός.

Ὁ Αὐτοκράτωρ καὶ ὁ Φώτιος διὰ τὴν εἰρήνην τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν ὁμόνοιαν ἐκάλεσαν νέαν Οἰκουμενικὴν Σύνοδον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν διὰ νὰ συζητήσῃ τὸ ζήτημα καὶ εἰς αὐτὴν ἔστειλε καὶ ὁ Πάπας ἀντιπροσώπους του. Ἀλλὰ καὶ ἡ Σύνοδος αὐτὴ ἐπεκύρωσε τὴν χειροτονίαν τοῦ Φωτίου, διότι καὶ ἄλλοι προηγουμένως εἶχον γίνῃ Πατριάρχαι ἀπὸ λαϊκοί, ὅπως ὁ Λουγδούνου Εἰρηναῖος καὶ διότι δὲν ἦτο ἀνάγκη νὰ ἐρωτηθῇ ὁ Πάπας διὰ ζητήματα ἄλλου Πατριαρχείου. Εἰς τὰς ἀποφά-

σεις αὐτάς συνεφώνησαν καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ Πάπα. Αὐτὸ ὅμως ἐξώργισε πολὺ τὸν Πάπα καὶ συνεκάλεσε ἰδικήν του σύνοδον εἰς τὴν Ρώμην τὸ 863, ἣ ὁποία κατεδίκασε τὴν χειροτονίαν τοῦ Φωτίου. Μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν ἤρχισε τὸ σχίσμα, ἡ διαφωνία δηλαδὴ εἰς τὸν τρόπον τῆς διοικήσεως καὶ ἡ διαίρεσις μεταξὺ Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς Ἐκκλησίας.

Ἀλλὰ τὸ σχίσμα ἔγινε βαθύτερον καὶ ὀριστικὸν βραδύτερον, ὅταν ὁ Πάπας ἀνemieχθῇ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Βουλγάρων. Ὁ Φώτιος ἐφρόντισε διὰ τὸν ἐκχριστιανισμὸν τῶν Βουλγάρων, οἱ μοναχοὶ δὲ Μεθόδιος καὶ Κύριλλος ἱδρυσαν τὴν Χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν αὐτῶν. Τὴν Ἐκκλησίαν αὐτὴν ὥργάνωσαν Ἕλληνες ἱερεῖς συμφώνως πρὸς τὰ δόγματα τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας. Ἀλλὰ ὁ βασιλεὺς τῶν Βουλγάρων Μιχαὴλ (Βόγορις) ἐζήτησε καὶ ἀπὸ τὸν Πάπαν τῆς Ρώμης κληρικούς καὶ ὁ Πάπας εὐχαρίστως ἔστειλε διὰ νὰ πάρῃ τὴν Βουλγαρικὴν Ἐκκλησίαν εἰς τὴν ἐξουσίαν του. Οἱ κληρικοὶ αὐτοὶ ἤρχισαν νὰ διδάσκουν εἰς τοὺς Βουλγάρους ὅλας τὰς καινοτομίας τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας καὶ τὸ σπουδαιότερον, ὅτι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐκπορεύεται καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ. Τὸ ζήτημα αὐτὸ ἦτο σοβαρόν, διότι παρουσίαζε διαφορὰν εἰς τὸν τρόπον τῆς λατρείας καὶ μία τοιαύτη διδασκαλία ἦτο αἰρετική. Διὰ τοῦτο ὁ Φώτιος ἐκάλεσε νέαν Σύνοδον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν τὸ ἔτος 867, εἰς τὴν ὁποίαν ἔλαβον μέρος οἱ Πατριάρχαι καὶ οἱ Ἐπίσκοποι τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας καὶ ἡ ὁποία κατεδίκασε καὶ ἀφώρισε τὸν Πάπαν διὰ τὴν αἰρετικὴν του διδασκαλίαν καὶ τὸ σχίσμα ἔγινε βαθύτερον.

Ἀργότερον ὁ Φώτιος ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖον καὶ ἐπανήλθεν ὁ Ἰγνάτιος ὁ ὁποῖος συνεφιλιώθη μὲ τὸν Φώτιον καὶ τὸν ὥρισε διάδοχόν του.

Αἱ δύο περίοδοι τῆς πατριαρχίας τοῦ Φωτίου ἐλάμπρυναν τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν ἐξήπλωσαν κατὰ πρῶτον ἐπὶ τῶν Βουλγάρων καὶ βραδύτερον ἐπὶ τῶν Ρώσων.

Τέλος τὸ σχίσμα ἔγινεν ὀριστικὸν τὸ ἔτος 1054 ἐπὶ Πατριάρχου Μιχαὴλ Κηρουλαρίου, ὅτε ὁ Πάπας Λέων ὁ Θ' ἀφώρισε τὸν Πατριάρχην καὶ τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν, ἡ δὲ Σύνοδος τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως ἀφώρισε τὸν Πάπαν.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης πολλαὶ προσπάθειαι κατεβλήθη-

σαν διὰ τὴν ἔνωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν ἀλλὰ δὲν ἔφεραν ἀποτέλεσμα. Ἐπειδὴ δὲ τὸ 1870 ἡ σύνοδος τοῦ Βατικανοῦ ἐκήρυξε τὸν Πάπαν *ἀλάθητον κεφαλὴν τῆς ἐκκλησίας* καὶ δὲν ὑπάρχει πλέον τρόπος συμβιβασμοῦ μετὰ τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν, ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία ἐπιδιώκει τὴν ἐξάπλωσιν τῆς ἐπὶ πάντων τῶν Χριστιανῶν διὰ τοῦ προσηλυτισμοῦ.

2. Ὁ ἐκχριστιανισμός τῶν Ρώσων

Ὁ Πατριάρχης Φώτιος καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ Βασίλειος ὁ Μακεδὼν κατέβαλον μεγάλας προσπάθειας διὰ τὴν ἐξάπλωσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ εἰς τὰς χώρας τῆς Ρωσίας. Τὸ ἔτος 955 ἐβαπτίσθη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἡ Πριγκίπισσα τῶν Ρώσων Ὀλγα καὶ ὠνομάσθη Ἑλένη.

Οἱ Ρῶσοι ὅμως ἐξεχριστιανίσθησαν ὅλοι, ὅταν ἔγινε Τσάρος αὐτῶν ὁ Βλαδίμηρος, ὁ ἑγγονος τῆς Ὀλγας, κοντὰ εἰς τὰ 1000 μ.Χ. Οὗτος ἐνυμφεύθη τὴν ἀδελφὴν τοῦ βασιλέως Βασιλείου Ἀνναν καὶ ὅταν ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ρωσίαν, οἱ Ρῶσοι ἐβαπτίσθησαν ὁμαδικῶς μέσα εἰς τοὺς ποταμοὺς τῆς χώρας τῶν.

Τότε πολλοὶ Ἕλληνες ὀρθόδοξοι ἱερεῖς καὶ ἐπίσκοποι μετέβησαν εἰς τὴν Ρωσίαν καὶ ἐδίδαξαν εἰς τοὺς Ρώσους τὰ Ἑλληνικὰ Χριστιανικὰ γράμματα καὶ τὸν Βυζαντινὸν πολιτισμόν. Οἱ δὲ Ρῶσοι ἐνεκολλώθησαν εὐχερῶς τὰς Χριστιανικὰς ἰδέας καὶ ἀληθείας καὶ ἀπέκτησαν βαθὺ θρησκευτικὸν αἶσθημα καὶ ἀνώτερον ἐπίπεδον ζωῆς ἀπὸ ἐκεῖνο εἰς τὸ ὁποῖον ἔζοῦσαν, προτοῦ ὁ Χριστιανισμὸς ἐξημερώσῃ τὰ ἦθη τῶν καὶ λεπτύνῃ τὰ αἰσθήματα αὐτῶν.

Ἦλθον εἰς ἐπαφὴν μετὰ τὴν Ἑλληνικὴν αὐτοκρατορίαν καὶ ὑπέστησαν τὴν ἐπίδρασιν τοῦ πολιτισμοῦ αὐτῆς. Διηγοῦνται, ὅτι ὅταν μία Ρωσικὴ πρεσβεῖα ἦλθε κάποτε εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ παρηκολούθησε μίαν λειτουργίαν εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀγίας Σοφίας, τοσοῦτον ἐγοητεύθη, ὥστε, ὅταν ἐπῆγε πάλιν εἰς τὴν Ρωσίαν εἶπεν εἰς τὸν Βλαδίμηρον: Πουθενά εἰς τὸν κόσμον δὲν εἶναι τόσοσιν ὥραϊα. Εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, εἶπον, πραγματικὰ ὁ Θεὸς κατοικεῖ μετὰ τοὺς ἀνθρώπους.

Ἀπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τοῦ Βυζαντινοῦ πολιτισμοῦ οἱ λαοὶ τῆς Ρωσίας ἠνώθησαν καὶ ἔγιναν μετὰ τὸν καιρὸν μιὰ μεγάλη δύναμις.

Ἐπὶ πολὺν καιρὸν ἡ Ρωσικὴ Ἐκκλησία ἦτο ἐξηρητημένη ἀπὸ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ διοικεῖτο ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου τοῦ Κιέβου, ὁ ὁποῖος διωρίζετο ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖον.

3. Αἱ Σταυροφορίαι

Αἱ σταυροφορίαι εἶναι ἐκστρατεῖαι, αἱ ὁποῖαι ὀργανώθησαν ὑπὸ τῶν Παπῶν πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῶν Ἀγίων Τόπων.

Σταυροφορίαι ἐγένιναν ἐν ὄλῳ ὀκτῶ. Ἐκ τούτων ἡ πρώτη ἐπέτυχε τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν Ἀγίων Τόπων καὶ τὴν ἐγκατάστασιν εἰς τὴν Παλαιστίνην Φραγκικοῦ βασιλείου, τὸ ὁποῖον κατελύθη βραδύτερον ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ πρὸς ἐπανίδρυσιν, τοῦ ὁποίου ἐγένοντο καὶ ἄλλαι σταυροφορίαι.

Ἡ τετάρτη σταυροφορία κατέληξεν εἰς τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Φράγκων. Τότε ἐφάνησαν καθαρὰ οἱ σκοποὶ τῶν Παπῶν. Ἀφοῦ δὲν ἡδυνήθησαν νὰ ἐπιτύχουν τὴν ὑποταγὴν τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν εἰς τὸν Πάπα, ἀπεφάσισαν ὅπως διὰ τῆς βίας καὶ τοῦ πολέμου ἐπιβάλουν τὴν ἔνωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τὴν ἀναγνώρισιν τῶν πρωτείων τοῦ Πάπα.

Εἰς τοὺς Ἀγίους Τόπους, τοὺς ὁποίους ἐκυρίευσαν κατεδίωξαν μὲ φανατισμὸν τὸν ὀρθόδοξον κλῆρον. Μὲ τὴν βίαν δὲ ἠνάγκασαν πολλοὺς ὀρθοδόξους νὰ ἀποδεχθοῦν τὴν ἔνωσιν, δηλαδὴ τὴν ὑποταγὴν εἰς τὸν Πάπαν. Αὐτοὶ ὠνομάσθησαν Οὐνῖται, δηλαδὴ Ἐνωτικοὶ καὶ ἔχουν ὅλους τοὺς τύπους τῆς λατρείας τῶν ὀρθοδόξων, πλην τοῦ ὅτι ἀναγνωρίζουν τὸν Πάπαν ὡς κεφαλὴν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ὅτι εἰς τὸ σύμβολον τῆς πίστεως ἐπρόσθεσαν καὶ τὴν φράσιν «καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ».

Κατὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως οἱ σταυροφόροι διέπραξαν τόσας ἀσχημίας, ἀσεβείας καὶ ἱεροσυλίας, ὥσας δὲν θὰ διέπραττον καὶ οἱ βάρβαροι ἄθεοι ἐχθροί, ἰδιαιτέρως δὲ ἐναντὶον τοῦ κλήρου καὶ τῶν Ἐκκλησιῶν. Μέσα εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀγίας τοῦ Θεοῦ Σοφίας ἔκαμνον ἀσέμνους διασκεδάσεις καὶ χοροὺς. Τὴν Ἀγίαν Τράπεζαν τὴν ἐκομμάτισαν διὰ νὰ μοιρασθοῦν τὸν χρυσὸν τῆς.

Ὅλα αὐτὰ ἀπέδειξαν, ὅτι σκοπὸς τῶν σταυροφοριῶν ἦτο ἡ ὑποταγὴ τῆς Ὄρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς τὴν παπικὴν διὰ τῆς βίας.

Ὁ λαὸς τῶν ὀρθοδόξων ποὺ εἶδε καθαρά τὰς προθέσεις τῶν Παπῶν, τόσοσιν πολὺ ἐμίσησε τοὺς δυτικούς, ὥστε δὲν ἤθελε πλέον νὰ ἀκούσῃ οὔτε λόγον διὰ τὴν ἔνωσιν.

Αἱ σταυροφορίαι ἦσαν ἓνα βαρὺ πλήγμα κατὰ τῆς Ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας διότι δὲν ἔμειναν μὲν πολὺ οἱ Φράγκοι εἰς τὴν Ἀνατολήν, διέσπασαν ὁμῶς τὰς δυνάμεις τῆς αὐτοκρατορίας, ὑπέσκαψαν τὰ θεμέλια αὐτῆς καὶ παρεσκεύασαν τὴν ὑποταγὴν τῆς εἰς τοὺς Τούρκους.

4. Ὁρησκευτικὴ μεταρρύθμισις εἰς τὴν Δύσιν

α) Ἡ κατάστασις τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὸν μεσαίωνα. Εἰς τὰς χώρας τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης ἡ ἀνάπτυξις τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας ἠκολούθησε τὸ φεουδαρχικὸν σύστημα διοικήσεως. Λαὸς καὶ ἀριστοκρατία ἦσαν ἀγράμματοι καὶ ἀπὸ τὸν κλῆρον μόνον οἱ ἀνώτεροι εἶχον μικρὰν μόρφωσιν. Οἱ ἄνθρωποι εἶχον μεγάλην προσήλωσιν εἰς τὴν θρησκείαν, ὅχι ὁμῶς ἀπὸ βαθεῖαν καὶ φωτισμένην πρὸς τὸν Χριστὸν πίστιν, ἀλλὰ ἀπὸ τὸν φόβον τῆς κολάσεως καὶ τοῦ καθαρτηρίου πυρός, ὅπου θὰ καίωνται αἱ ψυχαὶ τῶν ἁμαρτωλῶν μετὰ τὸν θάνατόν των. Τὸν φόβον δὲ αὐτὸν τοῦ Χριστιανοῦ τὸν διетήρουν οἱ ἀγράμματοι κληρικοὶ μὲ ἀναλόγους διδασκαλίας. Ἐδίδασκον π.χ. ὅτι ὁ Σατανᾶς διαρκῶς παρακολουθεῖ τὸν ἄνθρωπον διὰ νὰ τὸν βλάψῃ, ὅτι τὰ λείψανα τῶν ἁγίων καὶ αἱ ἅγιοι εἰκόνες ἔχουν θαυματουργὸν δύναμιν, ὅτι συγχωροῦνται αἱ ἁμαρτίαι τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων, οἱ ὅποιοι θὰ ἔκαμνον ταξίδια εἰς τοὺς Ἁγίους Τόπους καὶ ἀσφαλέστερον ἐκείνων, οἱ ὅποιοι θὰ ἐπηγάιναν περιπατοῦντες, ὅτι διὰ νὰ ἀπαλλαγῇ ὁ ἁμαρτωλὸς Χριστιανὸς ἀπὸ τοῦ πῦρ τῆς κολάσεως ἔπρεπε νὰ ἔχῃ ἔγγραφον ἄφεσιν ἁμαρτιῶν ὑπογεγραμμένην ἀπὸ τὸν Πάπαν. Ἐνῶ δὲ εἰς τοιαύτην ἀμάθειαν εὗρίσκετο καὶ ὁ λαὸς καὶ ὁ κατώτερος κλῆρος, οἱ ἀνώτεροι κληρικοὶ καὶ οἱ ἄρχοντες ἔζων εἰς μεγάλην πολυτέλειαν, χλιδὴν καὶ διαφθοράν.

Ὑπῆρχον πλουσιώτατα μοναστήρια καὶ ἐπισκοπαί, ὅπου ὁ βίος τῶν ἀνωτέρων κληρικῶν δὲν ἦτο σύμφωνος πρὸς τὴν Χριστιανικὴν ἠθικὴν. Εἰς πολλὰ μέρη τὸ 1)3 τῆς γῆς ἀνῆκεν εἰς τὸν ἀνώτατον κλῆρον.

Ἄλλοι ἐκ τῶν κληρικῶν ἔκαμνον συλλογὴν ἁγίων λειψά-

νων διὰ νὰ προσελκύσουν πιστοὺς εἰς ἐπίσκεψιν αὐτῶν καὶ νὰ εἰσπράττουν χρήματα. Εἰς τὴν Βιττεμβέργην π.χ. εἶχον συγκεντρώσει λείψανα τῆς φλεγομένης βάτου τοῦ Μωϋσέως, ἀχύρου τῆς φάτνης τῆς Βηθλεέμ, τεμάχια τῆς ράβδου τοῦ Ἀαρὼν κλπ. Τὸ ἀξίωμα τοῦ ἐπισκόπου ἔθεωρεῖτο προσοδοφόρον ἐπάγγελμα εἰς τὸ ὁποῖον οἱ ἄρχοντες διώριζον τοὺς συγγενεῖς τῶν καὶ πολλάκις τὰ τέκνα τῶν. Οἱ τοιοῦτοι κληρικοὶ ἔζων βίον πλούσιον, ἐνεδύοντο λαμπρὰς στολὰς, εἶχον κοσμικὰς συναναστροφάς, ταξίδια, κυνήγια καὶ ἐλάμβανον μέρος καὶ εἰς πολέμους.

Τοὺς παλαιότερους χρόνους οἱ Χριστιανοὶ μετέβαινον εἰς τοὺς Ἁγίους Τόπους, ὅταν ὅμως τούτους κατέλαβον οἱ Τοῦρκοι ἐπήγαινον εἰς τὴν Ρώμην καὶ ἐλάμβανον τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν ἀπὸ τὸν Πάπαν. Τόση δὲ ἦτο ἡ φιλοχρηματία τῶν Παπῶν, ὥστε διὰ τὰς ἀφέσεις ἁμαρτιῶν, τὰς ὁποίας ἔδιδον ἐλάμβανον χρήματα καὶ μάλιστα ἀνάλογα πρὸς τὸ πλῆθος καὶ τὸ μέγεθος τῶν συγχωρουμένων ἁμαρτημάτων. Βραδύτερον ἐκήρυξαν, ὅτι δὲν εἶναι ἀναγκαῖον νὰ μεταβαίνουν εἰς τὴν Ρώμην νὰ ἀγοράσουν τὸ συγχωροχάρτιόν τῶν, ἀλλὰ δύναται νὰ τοὺς ἀποσταλῇ εἰς τὴν κατοικίαν τῶν. Κάθε ἄνθρωπος δύναται νὰ ἀποκτήσῃ πολλὰς φορὰς συγχωροχάρτια καὶ διὰ ἀποθανόντας ἀκόμη συγγενεῖς του. Μόλις ἀκουσθῇ ὁ κρότος τοῦ χρήματος, ἐδίδασκον, ἡ ψυχὴ πηδᾷ ἔξω ἀπὸ τὸ καθαρτήριο πῦρ τῆς κολάσεως.

Εἰς τοιαύτην ἀμάθειαν εὐρίσκετο καὶ ὁ λαὸς καὶ ὁ κατώτερος κληρὸς καὶ τόσον πολὺ εἶχον ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τὴν ἀληθινὴν πίστιν οἱ ἐπίσκοποι τῆς Δύσεως καὶ οἱ Πάπαι. Διὰ νὰ δικαιολογοῦν δὲ τὰς καταχρήσεις τῶν αὐτὰς οἱ Πάπαι καὶ ὁ ἀνώτερος κληρὸς ἐδίδασκον τὸ *παπικὸν δίκαιον*, τὸ ὁποῖον ὥριζε :

1ον) Ὅτι ἀπὸ τὸν Πάπαν πηγάζει πᾶσα ἐξουσία Θρησκευτικὴ καὶ κοσμικὴ.

2ον) Ὅτι ὁ Πάπας εἶναι ὁ μόνος ἀντιπρόσωπος τοῦ Χριστοῦ καὶ ὅτι αὐτὸς διορίζει τοὺς ἐπισκόπους καὶ τοὺς ἡγεμόνας.

3ον) Ὅτι ὁ Πάπας εἶναι ἀλάθητος καὶ διὰ τὰ θρησκευτικὰ ζητήματα ἡ γνώμη του εἶναι ἀνωτέρα τῶν Συνόδων, διότι διὰ τοῦ στόματος τοῦ Πάπα ὁμιλεῖ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα.

4ον) Ὅτι ὁ Πάπας δύναται νὰ συγχωρῇ τὰς ἁμαρτίας.

5ον) Ὅτι τὰ ἅγια λείψανα, τὰ κειμήλια καὶ αἱ εἰκόνες ἔχουν δύναμιν θαυματουργὸν καὶ

Γ. ΚΑΦΕΝΤΖΗ, Ἑκκλησιαστικὴ Ἱστορία

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἑκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

βον) ὅτι ὄργανα ἐκτελέσεως τῶν ἀποφάσεων τοῦ Πάπα εἶναι :

Ἡ θεοδικία. Ἐάν π. χ. κάποιος εἶχεν ἀντίθετον γνώμην, ἐρρίπτετο εἰς τὴν φωτιάν καὶ ἂν δὲν ἐκαίετο, τοῦτο ἦτο ἀπόδειξις, ὅτι εἶχε δίκαιον. Ἄλλ' αὐτὸ ἦτο καθαρὸς ἐμπαιγμὸς τῆς θρησκείας.

Ἡ ἀπαγόρευσις. Ἐάν ἓνας ἡγεμὼν δὲν ὑπήκουεν εἰς τὰς ἀποφάσεις τοῦ Πάπα, διέτασσαν οὗτος τοὺς κληρικοὺς τοῦ τόπου αὐτοῦ νὰ παύσουν νὰ τοῦ προσφέρουν τὰς ὑπηρεσίας των. Οὔτε νὰ κηδεύουν, οὔτε νὰ βαπτίζουν, οὔτε νὰ ἱεουργοῦν, ἀλλὰ νὰ ἀπομακρύνωνται ἀπὸ τὸν τόπον αὐτόν.

Τὰ μοναχικὰ τάγματα καὶ ἡ ἱερὰ ἐξέτασις. Συνεκροτοῦντο δηλαδὴ δικαστήρια μὲ δικαστὰς ἐπισκόπους καὶ μοναχοὺς καὶ κάθε παραπονούμενος ἢ διαφωνῶν ἐδικάζετο καὶ κατεδικάζετο εἰς θάνατον διὰ τῆς πυρᾶς.

Τὰ ἱερὰ ταξίδια εἰς τοὺς Ἀγίους τόπους καὶ εἰς τὴν Ρώμην διὰ τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν καὶ τὰς ἀφέσεις (συγχωροχάρτια).

β) *Ἡ ἀνάγκη τῆς Θρησκευτικῆς μεταρρυθμίσεως.* Κατὰ τὰς ἀρχὰς τῶν νεωτέρων χρόνων ὁ λαὸς ἤρχισε νὰ μελετᾷ καὶ νὰ μορφώνεται. Ἡ μελέτη δὲ τῆς Ἀγίας Γραφῆς ἐφάνέρωσεν εἰς πολλοὺς, ὅτι ὁ βίος τῶν Χριστιανῶν καὶ ἰδιαιτέρως τοῦ κλήρου δὲν ἦτο σύμφωνος πρὸς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ. Ἡ μελέτη τοῦ Εὐαγγελίου καὶ ἡ παραβολὴ τῶν Χριστιανικῶν παραγγελμάτων πρὸς τὸν βίον καὶ τὰ ἔργα τῶν ἀνωτέρων κληρικῶν, τῶν μοναστηρίων καὶ τῶν ἐπισκοπῶν ἔφερεν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων ἀγανάκτησιν καὶ ἐπιθυμίαν πρὸς μίαν σπουδαίαν μεταβολήν. Τοὺς ἀνθρώπους ὅμως αὐτοὺς, οἱ ὁποῖοι ἐτόλμων νὰ ὁμιλήσουν περὶ μεταρρυθμίσεως ὁ ἀνώτερος κληρὸς καὶ οἱ ἄρχοντες τοὺς κατεδίωκον. Πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς κατεδικάσθησαν ὡς αἰρετικοὶ καὶ ἐκάησαν εἰς τὴν πυράν.

Ἀλλὰ καὶ αἱ διώξεις αὐταὶ δὲν ἠμπόρεσαν νὰ καταπνίξουν τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ λαοῦ πρὸς μεταρρυθμίσιν τῶν Θρησκευτικῶν πραγμάτων εἰς τὴν Δύσιν.

Τέλος ὁ Πάπας ἐκάλεσε μίαν Σύνοδον εἰς τὴν Κωνσταντίαν τὸ ἔτος 1414 διὰ νὰ μεταρρυθμίσῃ ὅ,τι εἶχεν ἀνάγκην ἀλλαγῆς. Ἀλλὰ ἡ Σύνοδος εὗρεν, ὅτι τίποτε δὲν εἶχεν ἀνάγκην ἀλλαγῆς καὶ κατεδίκασε τὸν μεταρρυθμιστὴν ἀπὸ τὴν Βοημίαν Ἰωάννην Χοὺς καὶ τὸν μαθητὴν του Ἰερώνυμον, εἰς τὸν διὰ πυρᾶς θάνατον.

γ) Ἡ θρησκευτικὴ μεταρρύθμισις εἰς τὴν Γερμανίαν.
Ὁ Μαρτίνος Λούθηρος. Ὁ Πάπας Λέων ὁ Γ' ἰσχυριζόμενος,
ὅτι ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ χρήματα διὰ νὰ ἀποπερατώσῃ τὸν ναὸν
τοῦ Ἀγίου Πέτρου, πράγματι ὅμως διὰ νὰ ἐπαρκῇ εἰς τὸν πο-
λυδάπανον βίον του καὶ διὰ νὰ ἐξεύρῃ τὰ χρήματα, ἐξέδωκε συγ-
χωροχάρτια, τὰ ὁποῖα ἔστειλε πρὸς πώλησιν μὲ τὸν μοναχὸν Τέ-
τζελ εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ μὲ τὸν Σαμψὼν εἰς τὴν Ἑλβετίαν.

Ἡ ἐπιθυμία πρὸς μεταρρύθμισιν ἦτο ζωηροτέρα εἰς τὴν
Γερμανίαν, διότι ἡ Γερμανία ἐξηρτᾶτο ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τὸν
Πάπαν καὶ ἔβλεπε συχνότερον τὰς συνέσεις αὐτοῦ.

Κατὰ τῆς νέας αὐτῆς αὐθαιρεσίας τοῦ Πάπα
αὐθαιρεσίας τοῦ Πάπα
ηγέρθη ὁ Μαρτίνος
θηρος ἐν Βιττεμβέργῃ
Λούθηρος ἦτο υἱὸς
γοῦ καὶ ἐγεννήθη τὸ
Κατ' ἀρχὰς ἐσπούδα-
τινικὰ καὶ προωρῖζε-
τοῦ πατρός του νὰ
κηγόρος. Αἰφνης δὲ
κατέλειψε τὸ Παν-
μιον καὶ ἔγινε
εἰς τὴν μονὴν τῶν
στίνων. Μία μεγάλ-
βολὴ ἐσημειώθη εἰς
χὴν του. Ὁσθάνετο
συνειδήσεως καὶ ψε-
συντριβὴν καὶ ὅταν ἀρ-
τερον ἡρέμησεν ἐσπούδ-
σεν εἰς τὸ Πανεπιστήμιο
ρίσθη καθηγητὴς εἰς τὸ
μίαν μεταρρύθμισιν τῶν πραγ-
ἦλθεν εἰς τὴν Βιττεμβέργην ὁ ἀν-
πώληση συγχωροχάρτια ἡγανάκτη-
ἐκκλησίαν μίαν διακήρυξιν ἐναντίον
ἀπὸ 95 ἄρθρα, τὰ ὁποῖα ἀπετέλουν καὶ
τικῆς μεταρρυθμίσεως, τὴν ὁποίαν ἐπρότι-
τοὺς ἄρχοντας τῆς Γερμανίας.

Ὁ Λούθηρος ἐκήρυξεν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν σώζεται μὲ συγχωροχάρτια τῶν Παπῶν, ἀλλὰ διὰ τῆς Θείας χάριτος, τὴν ὁποίαν δύναται νὰ ἐπικαλεσθῇ ὁ καθεὶς ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τὸν Θεόν, χωρὶς τὴν μεσολάβησιν ἱερέων, ἐπισκόπων καὶ τοῦ Πάπα. Ἡ ἀληθινὴ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ εὐρίσκεται, ἔλεγεν, εἰς τὴν Ἀγίαν Γραφήν, διὰ τοῦτο πρέπει νὰ μεταφρασθῇ εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ καθενὸς διὰ νὰ τὴν μελετᾷ ὁ ἑαυτοῦ. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι συγκέντρωσις πιστῶν, ὅπου ἐξηγεῖται ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ.

Τὸ κίνημα τοῦ Λουθήρου παρεδέχθησαν οἱ διανοοῦμενοι, καὶ ἀπὸ τούτους ἄρχοντας. Ὁ Πάπας ἐπεκράτησε τὴν σίρεσίν του καὶ νὰ μὴ ἐκδώσῃ τὸν Λούθηρον διὰ νὰ δεῖξη ὅτι ὁ Πάπας ἔκαυσε τὸ ἔγγραφο καὶ εἰς τὸ συνέδριον ἐκποκηρύσσει τὰς ἰδέας τοῦ γέλιον. Τὸ συνέδριον ἀλλὰ διεκήρυξεν, ὅτι ὁ Λούθηρος νὰ τὸ πράξη. Οἱ διδασκαλὶαι τοῦ Λουθήρου διεδόθησαν μὲ μετὰ τὴν ἐκδόσιν αὐτῶν καὶ ὁ Πάπας ἐκάλεσε τὸν Λούθηρον ἄρχόντων, οἱ ὅποιοι ἐκείνην τὴν ἐξάπλωσιν τῶν

ἰδεῶν τοῦτου διεμαρτυροῦνται. Οἱ ἀπὸ αὐτοῦ τοῦς ὠνόμασαν διαμαρτυρομένους. Οἱ διαμαρτυρομένοι ἐαυτούς τῶν *Εὐαγγελίων* τοῦ Λουθήρου (Ἀγίας Γραφῆς). Οἱ διαμαρτυρομένοι ἐπέραςαν ἀπὸ πολλὰ ἔργα καὶ ἐδημιουργήθη ἡ Ἐκκλησία τοῦ Λουθήρου ἐξάρτητος ἀπὸ τὴν Δυτικὴν Ἐκκλησίαν. Οἱ διαμαρτυρομένοι εἰσῆγαγον εἰς τὴν Χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν. Οἱ Διαμαρτυρομένοι ἠῤῥησαν τὴν Ἐκκλησίαν. Δὲν παραδέχονται τὸν κληρὸν, ἀλλὰ μυστήρια ἐκτὸς τοῦ βαπτίσματος καὶ τῆς ἁγίας, δὲν παραδέχονται τὴν ἱεράν παράδοσιν τῶν νηστείας, τὰς προσευχάς, εἰς δὲ τὸ εὐχάριστίας δὲν παραδέχονται τὴν μετου-

οίωσιν. Εἰς τὴν προσπάθειάν των νὰ πολεμήσουν τὰς ὑπερβασίας τοῦ Πάπα περιέπεσαν καὶ οἱ ἴδιοι εἰς πολλὰς ὑπερβολὰς καὶ αἰρέσεις κατὰ τὴν ἑρμηνείαν τῆς Ἀγίας Γραφῆς.

δ) Ἡ μεταρρύθμισις εἰς τὰς ἄλλας χώρας. Εἰς τὴν Ἑλβετίαν ἐδίδασκε τὰ ἴδια πράγματα μετὸν Λούθηρον ὁ Σβίγγλιος, εἰς δὲ τὴν ἐλευθέραν πόλιν τῆς Ζυρίχης ἐφήρμοσε οὗτος τὰ ὅσα ἐδίδασκεν. Ἡ διδασκαλία του ἦτο ὁμοία πρὸς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Λουθήρου, διέφερε δὲ αὐτὴ μόνον ὥς πρὸς τὸ μυστήριον τῆς θείας εὐχαριστίας. Αὐτὸ ὁ Σβίγγλιος τὸ ἐθεώρει ἀπλὴν ἀναμνηστικὴν τελετὴν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σβίγγλιου ἄλλοι ἐκ τῶν ὁπαδῶν του ἠκολούθησαν τὸν Λουθηρανισμόν καὶ ἄλλοι ἤθελον νὰ ἐπαναφέρουν τὴν ἀπλότητα τοῦ βίου τῶν πρώτων Χριστιανῶν. Αὐτοὶ κατέκρινον τὴν βάπτισιν τῶν παιδιῶν καὶ ἐδίδασκον τὴν βάπτισιν τῶν ἀνθρώπων εἰς μεγάλην ἡλικίαν, διὰ τοῦτο ἐκαλοῦντο ὑπὸ τῶν ὁπαδῶν των *βαπτισταί*, ὑπὸ δὲ τῶν ἐχθρῶν των *ἀναβαπτισταί*. Βραδύτερον οἱ βαπτισταὶ κατεδιώχθησαν διὰ θανάτου εἰς τὴν Ἑλβετίαν καὶ διετηρήθησαν τοιοῦτοι μόνον εἰς τὴν Ὀλλανδίαν.

Εἰς τὴν Γαλλίαν τὴν μεταρρύθμισιν ἐδίδασκεν ὁ Ἰωάννης Καλβῖνος. Οἱ ὁπαδοὶ του εἰς τὴν Γαλλίαν ὠνομάσθησαν *Οὐγενότοι*. Ὁ Καλβῖνος ἐδίδασκε μαζί μετὸν αὐστηρὸν βίον καὶ τὴν αἵρεσιν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος πρὶν γεννηθῆ εἶναι προωρισμένος ἀπὸ τὸν Θεὸν νὰ σωθῇ ἢ νὰ καταδικασθῇ. Διὰ τοῦτο μόνον διὰ τῆς θείας χάριτος δύναται νὰ σωθῇ καὶ ὅχι δι' ἔργων.

Εἰς τὴν Σκωτίαν καὶ τὴν Ἀγγλίαν ἐφηρμόσθη ἡ μεταρρύθμισις τοῦ Καλβίνου, μετὴν διαφορὰν, ὅτι ἐκεῖ διετηρήθη τὸ Ἐπισκοπικὸν ἀξίωμα καὶ εἰς τοὺς ναοὺς τὸ ὄργανον, ὁ σταυρός, ἡ στολὴ τῶν ἱερέων κλπ. Ἡ Ἀγγλικὴ Ἐκκλησία ὠνομάσθη καὶ *Ἐπισκοπικὴ*, διότι διετήρησε τοὺς Ἐπισκόπους. Εἰς τὴν Ἀγγλίαν ὑπάρχουν καὶ ὀλίγοι ποὺ ἀνήκουν εἰς τὸ δόγμα τῶν *Πρεσβυτεριανῶν*. Πρεσβυτεριανοὶ δὲ λέγονται οἱ Καλβινισταί, τῶν ὁποίων τὴν Ἐκκλησίαν διοικοῦν οἱ πρεσβύτεροι (γέροντες). Πρεσβυτεριανοὶ εἶναι δύο εἶδη οἱ *Πουριτανοὶ* καὶ οἱ *Ἀνεξάρητοι*. Πολλοὶ Πρεσβυτεριανοὶ εἶναι σήμερον εἰς τὴν Ἀμερικὴν.

Μετὰ τὰς αἰρέσεις τῆς ἡ Δυτικῆς Ἐκκλησίας ἐτεμαχίσθη καὶ διηρέθη, ἐξ αἰτίας τῶν Παπῶν, εἰς ἄπειρα δόγματα, ἄνω τῶν 50, ἐνῶ ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία ἔμεινε προσηλωμένη καὶ ἡνωμένη μέχρι σήμερον εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'

ΤΕΤΑΡΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ (1453—σήμερον) ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑ

1. Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης καὶ ἡ Διοίκησις τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ Τουρκοκρατίας

Τὰ τέσσαρα Πατριαρχεῖα τῆς Ἀνατολῆς ἔμειναν πιστὰ εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν. Τὸ Πατριαρχεῖον τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἔλαβεν μὲ τὸν καιρὸν μεγάλον κύρος καὶ ὠνομάσθη Οἰκουμενικόν, δηλαδὴ ἔγινε τὸ κέντρον ὄλων τῶν Ὀρθοδόξων Χριστιανῶν.

Μετὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων τὸ 1453 τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον εὗρέθη ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν ἀλλοπίστων Μωαμεθανῶν.

Ὁ Σουλτάνος ὅμως διὰ νὰ ἐξυπηρετήσῃ καλύτερον τὰ συμφέροντά του δὲν ἠθέλησε νὰ τὸ καταργήσῃ καὶ νὰ καταδιώξῃ τὴν Χριστιανικὴν Θρησκείαν. Ἀντιθέτως ἀνεγνώρισεν εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην διάφορα δικαιώματα, τὰ ὁποῖα ὠνομάσθησαν *Προνόμια*.

Ἀμέσως μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὁ Μωάμεθ ὁ Β' ἐπέτρεψεν εἰς τοὺς Ἑλληνας νὰ ἐκλέξουν Πατριάρχην. Οἱ Ἕλληνες ἐξέλεξαν τὸν Γεώργιον Σχολάριον, ὁ ὅποιος ὅταν ἐχειροτονήθῃ ὠνομάσθη Γεννάδιος. Εἰς τὸν Γεννάδιον ὁ Μωάμεθ ἀπένεμε τὰς ἰδίας τιμὰς, τὰς ὁποίας ἀπένειμον ἄλλοτε εἰς τὸν Πατριάρχην οἱ Βυζαντινοὶ Αὐτοκράτορες. Τὸν ἐδέχθη εἰς τὰ ἀνάκτορα μὲ στρατιωτικὰς τιμὰς, τοῦ παρέδωκεν ὁ ἴδιος τὴν ποιμαντορικὴν ράβδον καὶ ὅταν ἔφυγε τὸν συνώδευσε ὁ ἴδιος μέχρι τῆς Πύλης καὶ μέχρι τῶν Πατριαρχείων τιμητικὴ φρουρά. Ἐπειτα ὑπέγραψεν ἓνα διάταγμα, μὲ τὸ ὁποῖον ὠρίζεν ὅτι:

1. Ἀνώτατος ἀρχηγὸς τῶν ὑποδοῦλων Ἑλλήνων καὶ ἀντιπρόσωπός των εἶναι ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

2. Ἀνώτατος ἀρχηγὸς τοῦ κλήρου, τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τῶν Μοναστηρίων εἶναι ὁ Πατριάρχης.

3. Ἀνώτατος δικαστὴς τῶν μεταξὺ τῶν Χριστιανῶν διαφορῶν εἶναι ὁ Πατριάρχης.

4. Οὐδεὶς Χριστιανὸς θὰ ἀναγκάζεται νὰ γίνῃ Μωαμεθανός.

5. Ὅσοι ναοὶ καὶ ὅσα κτήματα τῶν ναῶν δὲν ἀφηρέθησαν μέχρι τώρα ἀπὸ τοὺς Χριστιανοὺς θὰ παραμείνουν εἰς αὐτοὺς καὶ θὰ εἶναι ἀφορολόγητα.

6. Ὁ Πατριάρχης ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ εἰσπράττῃ φόρον ἀπὸ τοὺς Χριστιανοὺς διὰ τὴν συντήρησιν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν σχολείων.

Τὰ δικαιώματα αὐτὰ τῆς Ἐκκλησίας, τὰ ὁποῖα παρεχωρήθησαν εἰς τοὺς Χριστιανοὺς καὶ ὠνομάσθησαν προνόμια, μὲ τὸν καιρὸν κατεπατήθησαν ἀπὸ ἄλλους Σουλτάνους μὲ διαφόρους δικαιολογίας. Τοιοῦτοτρόπως καὶ τὰ σχολεῖα ἐκλείσθησαν καὶ ναοὶ ἐκλείσθησαν καὶ μοναστήρια κατεπατήθησαν καὶ τὸ χειρότερον, Χριστιανοὶ ἠναγκάσθησαν παρὰ τὴν θέλησίν των νὰ γίνουν Μωαμεθανοί, ὅπως οἱ Γενίτσαροι, οἱ ὁποῖοι ἦσαν παιδιὰ Ἑλλήνων Χριστιανῶν, τὰ ὁποῖα μὲ τὸ παιδομάζωμα ἤρπαζον οἱ Τοῦρκοι ἀπὸ μικρὰ καὶ τὰ ἔκαμναν Μωαμεθανούς, φοβεροὺς διώκτας τῶν Χριστιανῶν. Καὶ μὲ ὅλας ὁμως τὰς παραβάσεις αὐτὰς καὶ τὰς διώξεις τῶν Τούρκων τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἔζησε μέσα εἰς τοὺς σκοτεινοὺς διὰ τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος χρόνους, συνεκέντρωσεν ὑπὸ τὴν σκέπην του τοὺς διωκομένους, διεφύλαξεν ἀμετάβλητον τὴν πίστιν τῶν ὑποδοῦλων Ὁρθοδόξων, παρηγόρησε τὸ χειμαζόμενον Ἔθνος καὶ ἀπέβη πολύτιμον Ἑλληνοχριστιανικὸν κέντρον.

Σήμερον ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ἐξακολουθεῖ νὰ διαμένῃ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ διοικεῖ τὴν Ἐκκλησίαν περιστοιχιζόμενος ἀπὸ μίαν Σύνοδον, τὴν ὁποῖαν ἀποτελοῦν 12 ἐπίσκοποι.

2. Τὰ μοναστήρια ἐπὶ Τουρκοκρατίας

Ὅταν οἱ Τοῦρκοι ὑπεδούλωσαν τὸν Ἑλληνισμόν ἐπέτρεψαν μὲν εἰς τοὺς ὑποδοῦλους Ἑλλήνας νὰ ἔχουν τὴν θρησκείαν των, ἀλλὰ ἐφρόντισαν νὰ καταδιώξουν τὴν ἐκπαίδευσιν διὰ νὰ μὴ μανθάνουν οἱ Ἕλληνες γράμματα. Τὰ Ἑλληνικὰ σχολεῖα κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας τῆς Δουλείας ἐκλείσθησαν καὶ οἱ Ἕλληνες ἐβυθίσθησαν εἰς βαθὺ σκότος ἀμαθείας.

Τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα θὰ ἐλησμονοῦντο καὶ θὰ ἐχάνουν-
το ἐὰν δὲν ὑπῆρχον τὰ μοναστήρια. Εἰς τὰ μοναστήρια ἀπε-
σύρθησαν πολλοὶ ἐκ τῶν Ἑλλήνων καὶ ἐκεῖ μετέφεραν καὶ ἀπέ-
κρυψαν τὰ χειρόγραφα βιβλία, τὰ ὁποῖα περιεῖχον τὴν ἀρχαίαν

Τὸ κρυφὸ Σχολεῖο

Ἑλληνικὴν σοφίαν, τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους καὶ τοὺς θησαυροὺς τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας.

Μέσα δὲ εἰς τὰ μοναστήρια κατέφυγε τὸ ἔθνος διὰ νὰ θερμάνῃ τὴν πίστιν του, νὰ παρηγορήσῃ τὸ πνεῦμα του ἀνα-
γιγνώσκον καὶ μανθάνον, καὶ νὰ θρέψῃ εἰς τὴν καρδίαν του τὴν
ἐλπίδα τῆς Ἑθνικῆς παλιγγενεσίας. Ἐκεῖ φωτισμένοι καὶ πιστοὶ
μοναχοὶ ἐμελέτουν καὶ ἐδίδασκον εἰς τὸν κατατρεγμένον σκλάβο
ποιὸς εἶναι, ἀπὸ ποῦ ἔρχεται καὶ ποῦ πρέπει νὰ ὑπάγῃ. Τοιοῦτοτρόπως καὶ κατὰ τοὺς σκοτεινοὺς τῆς Δουλείας χρό-
νους τὸ ἔθνος εἶχε τὰ σχολεῖα του καὶ τὰς βιβλιοθήκας του.

Τὰ Ἑλληνόπουλα μετέβαινον κρυφίως εἰς τὰ μοναστήρια καὶ ἐκεῖ ἐμάνθανον ἀπὸ τὸν πτωχὸν καλόγηρον τὴν γλῶσσαν τῶν καὶ τὴν ἱστορίαν τῆς Πατρίδος τῶν. Τὰ μοναστήρια ἐχρησίμευσαν κατὰ τοὺς χρόνους τῆς σκοτεινῆς περιόδου τῆς δουλείας ὄχι μόνον ὥς καταφύγια τῶν ἀπηλπισμένων καὶ κατατρεγμένων, ἀλλὰ καὶ ὥς φύλακες τῆς Πατρίδος καὶ τῆς Θρησκείας, οἱ ὅποιοι διέσωσαν τὴν Θρησκείαν τῶν πατέρων μας, τὴν γλῶσσαν τοῦ Ἔθνους μας καὶ τὴν ἱστορίαν τῆς Πατρίδος μας.

Τὰ σημαντικώτερα μοναστήρια ἐν Ἑλλάδι, τὰ ὅποια διεσώθησαν μέχρι τῶν ἡμερῶν μας καὶ τῶν ὁποίων ὁ βίος εἶναι στενῶς συνδεδεμένος μετὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἔθνους μας εἶναι τὰ μοναστήρια τοῦ Ἀγίου Ὁρους, ἡ Ἀγία Λαύρα, τὸ Μέγα Σπήλαιον, ἡ μονὴ τῆς Μεγαλόχαρης ἐν Τήνῳ, τὰ Μετέωρα, ἡ Παντάνασσα, ἡ μονὴ τῆς Πεντέλης. Ἀθάνατα δὲ θὰ μείνουν εἰς τὴν ἱστορίαν τὰ ὀνόματα τῶν μονῶν Σέκου, Κούγκι, Ἀρκάδι.

3. Χρόνοι τῆς Δουλείας

Μαζὶ μετὰ τὴν ἐξάπλωσιν τῶν Τούρκων ἐπὶ τῶν χωρῶν, τὰς ὁποίας ἐξουσίαζεν ὁ Ἑλληνισμὸς καὶ ἓνα βαρὺ πνευματικὸν σκότος ἐκάλυψε τὸν τόπον, ὅπου ἄλλοτε ἤκμαζον τὰ Γράμματα, αἱ Τέχναι καὶ ἡ Παιδεία.

Οἱ Τοῦρκοι, λαὸς πολεμικὸς, ἀγράμματος καὶ ἀπολίτιστος, μόνον διὰ τὸν πόλεμον καὶ τὰς διασκεδάσεις ἐνδιεφέροντο. Διὰ τοῦτο ἔκλεισαν τὰ σχολεῖα καὶ ἐνέκρωσαν κάθε πνευματικὴν κίνησιν. Οἱ ἐξέχοντες Ἕλληνες ἔφυγαν εἰς τὴν Εὐρώπην, ὅπου ἐπροκάλεσαν τὴν Ἀναγέννησιν τῶν γραμμάτων.

Εἰς τὴν σκοτεινὴν αὐτὴν ἐποχὴν μόνον ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἐστάθη εἰς τὸ πλευρὸν τοῦ Ἔθνους καὶ ἐταύτισε τὴν τύχην τῆς μετὰ τὴν τύχην τοῦ λαοῦ τῆς. Ἕλληνες κληρικοὶ περιδεύοντες τὴν Ἑλλάδα ἐκράτησαν ἄσβεστον τὸ ἐθνικὸν αἶσθημα τῶν σκλαβωμένων Ἑλλήνων καὶ δὲν ἐδίστασαν καὶ νὰ θυσιάσθωσιν ὑπὲρ αὐτῶν. Αὐτοὶ ἐστάθησαν προστάται τοῦ Ἔθνους διὰ νὰ ἀντισταθῇ εἰς τὰ φοβερὰ μέτρα τῆς καταστροφῆς. Ὁ διὰ τῆς βίας ἐξισλαμισμὸς, τὸ παιδομάζωμα καὶ ἡ πειρατεία τῶν Σαρακηνῶν, ἦσαν φοβεραὶ πληγαὶ ἐπάνω εἰς τὸ Ἑλληνοχριστιανικὸν σῶμα, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἔρρεε τὸ πολῦτιμον αἷμα του.

Πολλοί εἶναι οἱ κληρικοί, οἱ ὁποῖοι ἐθυσιάσθησαν ὑπὲρ τοῦ Ἑθνους καὶ τῆς Ὁρθοδοξίας κατὰ τὴν περίοδον τῆς Τουρκοκρατίας. Αὐτοὶ εἶναι οἱ *νεομάρτυρες*. Ὁ Ἅγιος Ἀναστάσιος εἰς τὸ Ναύπλιον, ὁ Ἅγιος Θεόδωρος εἰς τὰ Δαρδανέλλια, ὁ Ἅγιος Πολύδωρος εἰς τὴν Ν. Ἐφεσον, ὁ Ἅγιος Ἰάκωβος εἰς τὴν Καστοριάν, ὁ Ἅγιος Γεώργιος (ἐκ Τσουρχιλίου Κοζάνης) εἰς τὰ Ἰωάννινα, ἡ Ἁγία Φιλοθέη εἰς τὰς Ἀθήνας, ὁ Ἅγιος Κοσμάς ὁ Αἰτωλὸς καὶ ἄλλοι. Καὶ ὅταν ἦλθεν ἡ ἡμέρα τῆς Ἐθνικῆς ἐξεγέρσεως τοῦ 1821 νέον πλῆθος κληρικῶν μαζί με τοὺς ἄλλους ἥρωας τοῦ Ἑθνους ἔχυσε τὸ τίμιον αἷμα του.

Τότε ἐμαρτύρησεν ὁ Πατριάρχης Γρηγόριος ὁ Ε΄, τὸν ὁποῖον ἐκρέμασαν εἰς τὴν Πύλην τοῦ Πατριαρχείου, ὁ Ἐπίσκοπος Σαλῶνων, ὁ Ἀθανάσιος Διάκος, τὸν ὁποῖον ἐσοῦβλισαν ζωντανὸν ἐπειδὴ δὲν ἠθέλησε νὰ ἀλλαξοπιστήσῃ.

Καὶ βραδύτερον κατὰ τοὺς ἀπελευθερωτικοὺς ἀγῶνας, τοὺς ὁποίους τὸ ἔθνος διεξήγαγε χάριν τῶν ἀλυτρώτων ἀδελφῶν, πάλιν ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία εἶχε τοὺς μάρτυράς της. Τὸν Ἐπίσκοπον Αἰμιλιανὸν τῶν Γρεβενῶν, τὸν μητροπολίτην τῆς Σμύρνης Χρυσόστομον.

Καὶ τώρα πού ἐσταμάτησεν ἡ μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας ἔχθρα, ἡ Ἐκκλησία μας ἐξακολουθεῖ νὰ πολεμᾶται ἀπὸ ἄλλους φοβεροὺς ἐχθρούς, περὶ τῶν ὁποίων θὰ εἴπωμεν ὀλίγα κατωτέρω.

4. Οἱ διδάσκαλοι τοῦ γένους κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Δουλείας

Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας ἡ ἐκπαίδευσις εἰς τὴν Ἀνατολὴν ἦτο περιωρισμένη.

Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς λογίους Ἕλληνας ἠναγκάσθησαν νὰ φύγουν εἰς τὴν Εὐρώπην διὰ νὰ ἀπαλλαγοῦν ἀπὸ τὸν τουρκικὸν ζυγόν.

Τοιοιτοτρόπως εἰς τὴν Εὐρώπην ἐγίνε μεγάλη πρόοδος εἰς τὰς τέχνας καὶ ἐπιστήμας, ἐνῶ ἡ Ἀνατολὴ ἔπλεεν εἰς τὸ πνευματικὸν σκότος. Ἡ ἐποχὴ αὕτῃ καλεῖται *Ἀναγέννησις*.

Ἀπὸ τὸν 18ον ὁμῶς αἰῶνα ἰδρύθησαν διάφορα σχολεῖα εἰς Κωνσταντινούπολιν, Ἰωάννινα, Ἄρταν, Σμύρνην, Κυδωνίες, Βουκουρέστιον, Ἰάσιον κ. ἄ.

Εἰς τὰ σχολεῖα αὐτὰ ἐδίδασκον σοφοὶ καὶ μορφωμένοι

Ἕλληνες διδάσκαλοι, οἱ ὅποιοι ὠνομάσθησαν *Διδάσκαλοι τοῦ Γένους*, ὅπως ὁ Βάμβας, ὁ Δούκας, ὁ Ἡλίας Μηνιάτης ἀπὸ τὴν Κεφαλληνίαν, ὁ Εὐγένιος Βούλγαρης, ὁ Κωνσταντῖνος Οἰκονόμος κ. ἄ.

Οἱ περισσότεροι τῶν διδασκάλων τοῦ Γένους εἶχον σπουδάσει εἰς Πανεπιστήμια τῆς Δύσεως, ὅπου αἱ ἐπιστήμαι εἶχον ἀλματικήν ἀνάπτυξιν καὶ πρόοδον.

Τὰ φῶτα λοιπὸν αὐτὰ μετέφερον οἱ σοφοὶ αὐτοὶ ἄνδρες, διδάσκαλοι τοῦ Γένους, εἰς τὰς διψώσας ψυχὰς τῶν Ἑλληνοπαίδων. Μαζὶ δὲ μὲ τὴν ἀκλόνητον πίστιν εἰς τὸν Χριστὸν καὶ τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν Μητέρα τῶν Φώτων (*Ἑλλάδα*) ἠτοίμασαν τοὺς Ἕλληνας διὰ τὴν μεγάλην ἐπανάστασιν τοῦ 1821.

5. Ἐχθροὶ τῆς Ἐκκλησίας — Νεώτεροι αἵρέσεις καὶ σχίσματα

Εἴπομεν προηγουμένως, ὅτι ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἀντιμετωπίζει καὶ σήμερον διαφόρους ἐπιβουλὰς. Αἱ κυριώτεραι τούτων εἶναι αἱ ἑξῆς :

α) Τὸ **σχίσμα τῶν Οὐνιτῶν**. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν σταυροφοριῶν ἐνεφάνησαν οἱ Οὐνῖται. Ἦσαν ὀρθόδοξοι οἱ ὅποιοι ὑπὸ τὴν ἀπειλὴν τῶν Φράγκων ἐδέχθησαν τὰ πρωτεῖα τοῦ Πάπα καὶ τὴν αἵρεσιν τῆς Παπικῆς Ἐκκλησίας περὶ τοῦ : «Καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ».

Ἡ Παπικὴ Ἐκκλησία ἀπεφάσισε νὰ διαλύσῃ τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν διὰ τοῦ προσηλυτισμοῦ. Ἀπέστειλεν εἰς τὴν Ἀνατολὴν μοναχοὺς, οἱ ὅποιοι ἵδρυσαν μοναστήρια, μὲ τὰ ὁποῖα συντηροῦν διαφόρους σχολὰς καὶ ἐνεργοῦν προσηλυτισμὸν εἰς τὸν Οὐνισμὸν. Ἐχουν Πατριάρχην εἰς τὴν Δαμασκὸν καὶ Ἐπίσκοπον εἰς τὰς Ἀθήνας.

Οἱ Οὐνῖται ἔχουν τόπους λατρείας, καθ' ὅλα ὁμοίους πρὸς τὴν Ὁρθοδοξίαν, μόνον ποὺ παραδέχονται τὸ πρωτεῖον τοῦ Πάπα καὶ ὅπως εἴπωμεν καὶ τὴν αἵρεσιν : «Καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ».

β) Τὸ **σχίσμα τῶν παλαιοημερολογιτῶν**. Ὅπως γνωρίζωμεν εἰς τὴν Ἑλλάδα μέχρι τοῦ 1922 εἴχομεν τὸ παλαιὸν ἡμερολόγιον τὸ Ἰουλιανόν. Ἀπὸ τοῦ 1922 ὅμως ἡ Ἑλλὰς ἥλλαξε τὸ ἡμερολόγιον καὶ ἀντὶ τοῦ Ἰουλιανοῦ καθιέρωσε τὸ Γρηγοριανόν, τὸ ὁποῖον εἶχον ὅλα τὰ ἄλλα Κράτη τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς.

Ἡ Ἐκκλησία μας κατ' ἀρχάς δὲν ἥλλαξε τὸ ἐορτολόγιον, ἀλλ' ἀντελήφθη ὅτι ἔπρεπε νὰ ἐπιφέρει καὶ αὐτὴν τὴν μεταβολήν, διότι δὲν ἦτο δυνατόν ἡ Πολιτεία νὰ ἔχῃ νέον ἔτος καὶ ἡ Ἐκκλησία νὰ ἔχῃ 13 ἡμέρας ὀπίσω, δηλαδὴ νὰ μὴν ἔχῃ ἐορτάσει ἀκόμη τὰ Χριστούγεννα.

Διὰ νὰ λείψῃ αὐτὴ ἡ ἀνωμαλία ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἐζήτησε τὴν ἄδειαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ μετέβαλε τὸ ἐορτολόγιον σύμφωνα πρὸς τὸ νέον ἡμερολόγιον, πλὴν τοῦ Πάσχα.

Τὴν μεταβολὴν ταύτην δὲν τὴν παρεδέχθησαν μερικοὶ Χριστιανοὶ καὶ τὴν κατηγόρησαν ὡς ἀντικανονικὴν. Οἱ Χριστιανοὶ αὗτοὶ ὠνομάζοντο *παλαιοημερολογῖται* καὶ δὲν παραδέχονται τὴν διοίκησιν τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ ἔχουν συμπτύξει ὁμάδας αἱ ὁποῖαι μὲ ἰδικούς των ἱερεῖς ἀκολουθοῦν τὸ παλαιὸν ἐορτολόγιον. Ἀπὸ τὴν κακὴν ὁμῶς διοίκησιν τῆς Ἐκκλησίας των φαίνεται ὅτι τὸ σχίσμα των εἶναι ἀδικαιολόγητον.

γ) Ὁ Χιλιασμός. Κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους ἀνεπτύχθη εἰς τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς καὶ ἀπὸ ἐκεῖ εἰς ὅλον τὸν κόσμον ἡ αἵρεσις τῶν Χιλιαστῶν ἢ τῶν Σπουδαστῶν τῆς Γραφῆς ἢ τῶν Μαρτύρων τοῦ Ἰεχωβᾶ. Ἀρχηγὸς τῆς αἱρέσεως αὐτῆς ἦτο ὁ βαθύπλουτος Ἑβραῖος Κάρολος Ρώσελ καὶ μετ' αὐτὸν ὁ Ἑβραῖος δικαστὴς ἐν Ἀμερικῇ Ἰωσήφ Ρόδερφορντ.

Αὗτοὶ κηρύττουν, ὅτι ὁ Χριστὸς θὰ βασιλεύσῃ μετὰ τῶν δικαίων ἐπὶ τῆς γῆς 1000 ἔτη καὶ κατόπιν θὰ γίνῃ τελικὴ κρίσις. Δὲν παραδέχονται οὔτε ἱερεῖς, οὔτε Ἐπισκόπους, οὔτε μυστήρια καὶ ἱερὰς ἀκολουθίας. Ἔχουν τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα τῆς Ἰουδαϊκῆς Θρησκείας, τὴν ἀργίαν τοῦ Σαββάτου κλπ.

Ὁ Χιλιασμός μάχεται τὴν ἱερὰν παράδοσιν τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας. Οἱ ἰσχυρισμοὶ τῶν Χιλιαστῶν εἶναι ἐσφαλμένοι. Ὁ Χριστὸς δὲν εἶναι ὕλη, ἀλλὰ πνεῦμα. Δὲν θὰ βασιλεύσῃ 1000 ἔτη, ἀλλὰ εἰς ἅπαντα τὸν χρόνον.

δ) Ὁ Κομμουνισμός. Εἰς τὸν αἰῶνα μας καὶ νέος ἐχθρὸς τῆς Ἐκκλησίας ἐνεφανίσθη. Ὁ Κομμουνισμός.

Ὁ θεωρητικὸς κομμουνισμὸς διδάσκει τὸν ὕλισμὸν καὶ δὲν παραδέχεται ψυχὴν, ζωὴν μετὰ θάνατον, θρησκείαν, Θεόν. Ὁ κομμουνισμὸς ἐπεκράτησε δι' ἐπαναστάσεως εἰς τὴν Ρωσίαν ἀπὸ τοῦ 1918 καὶ κατεδίωξεν ὅχι μόνον τὴν Ἐκκλησίαν, ἀλλὰ

καὶ τὴν Θρησκείαν. Ἐπίσκοποι καὶ ἱερεῖς ἐφονεύθησαν καὶ ναοὶ καὶ μοναστήρια ἐκλείσθησαν κατὰ χιλιάδας καὶ ἀπηγορεύθη εἰς τὸν λαὸν νὰ θρησκεύεται.

Ἀπὸ τὴν Ρωσίαν ὁ Κομμουνισμὸς ἐνεργεῖ προσηλυτισμὸν εἰς τὰς ἰδέας τοῦ εἰς ὅλας τὰς χώρας τοῦ κόσμου καὶ εἰς ὅλον τὸν κόσμον ὑπάρχουν Κομμουνισταὶ ἄθρησκοι καὶ ἄθεοι.

Κατὰ τὴν διάρκειαν ὅμως τοῦ δευτέρου Παγκοσμίου πολέμου διὰ λόγους πολιτικοῦς ἐπετράπη εἰς τὴν Ρωσίαν τὸ ἄνοιγμα μερικῶν ναῶν καὶ ὁ διορισμὸς Πατριάρχου, Ἐπισκόπων καὶ ἱερέων. Μ' ὅλον τοῦτο ὅμως, ὁ Κομμουνισμὸς ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ἐχθρὸς τῆς Θρησκείας, διότι ἀντιτίθεται βασικῶς πρὸς τὸν Χριστιανισμὸν.

6. Ἡ Διοίκησις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ἑνὸς μικροῦ τμήματος τῆς Ἑλλάδος συνήλθον τὸ ἔτος 1833 εἰς τὸ Ναύπλιον, ποῦ ἦτο ἡ πρωτεύουσα τῆς τότε ἐλευθέρας Ἑλλάδος, οἱ Ἐπίσκοποι τῶν ἀπελευθερωθεῖσων περιοχῶν καὶ συνεκρότησαν Σύνοδον. Ἡ Σύνοδος αὕτη ἀνεκήρυξεν Αὐτοκέφαλον τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀνέθεσε τὴν Διοίκησιν αὐτῆς εἰς μίαν μικροτέραν Σύνοδον ἀποτελουμένην ἀπὸ τέσσαρας Μητροπολίτας καὶ ἓνα λαϊκόν, τὸν ὁποῖον διώρισεν ἡ Κυβέρνησις καὶ ὠνομάζετο βασιλικὸς ἐπίτροπος. Τῆς Ἱερᾶς αὐτῆς Συνόδου, πρόεδρος ὠρίσθη ὁ Μητροπολίτης τῆς πρωτεύουσας. Ἡ Αὐτοκέφαλος Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος δὲν ἐχωρίσθη ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως, ἀλλὰ διετήρησεν ἀμετάβλητα τὰ ὀρθόδοξα δόγματα καὶ ἀνεγνωρίσθη ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖον τὸ ἔτος 1852.

Σήμερον ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος διοικεῖται ἀπὸ τὴν Ἱερὰν Σύνοδον, ἡ ὁποία προεδρεύεται ἀπὸ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν, ἐδρεύει εἰς Ἀθήνας καὶ ἀπαρτίζεται ἀπὸ τὸν Πρόεδρόν της καὶ 12 ἄλλους Μητροπολίτας, οἱ ὁποῖοι ἐκλέγονται κατὰ σειρὰν χειροτονίας. Εἰς τὰς συνεδριάσεις τῆς Ἱερᾶς Συνόδου λαμβάνει μέρος καὶ ὁ βασιλικὸς ἐπίτροπος διὰ νὰ ἐπιβλέπῃ ἂν αἱ ἀποφάσεις τῆς Ἱερᾶς Συνόδου εἶναι σύμφωνα με τοὺς Νόμους τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους.

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἐκλέγει τοὺς ἐπισκόπους, ἐπιβλέπει τὸν

κληρον και τα μοναστήρια και καθοδηγεῖ εἰς τὴν τήρησιν τῆς Ὁρθοδόξου Πίστεως.

Ἀνωτάτη ἀρχὴ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος εἶναι ἡ *Ἱεραρχία*, ἡ ὁποία ἀποτελεῖται ἀπὸ ὄλους τοὺς ἐπισκόπους τῆς Ἑλλάδος και συνέρχεται κάθε τρία ἔτη εἰς Ἀθήνας.

Ἡ Αὐτοκέφαλος Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος διὰ νὰ δείξῃ τὸν σεβασμὸν τῆς πρὸς τὸ Πατριαρχεῖον λαμβάνει ἀπὸ αὐτὸ τὸ Ἅγιον Μύρον.

7. Τὰ τέσσαρα ἀρχαῖα Πατριαρχεῖα

α) Τὸ Πατριαρχεῖον Ἀντιοχείας. Εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ τέσσαρα Ὁρθόδοξα Πατριαρχεῖα τῆς Ἀνατολῆς. Εἰς τὴν παλαιὰν ἐποχὴν εἶχεν ἑκατὸν Ἐπισκοπὰς και Μητροπόλεις, ἀλλ' ὑπέστη πολλὰς ἐπιθέσεις και διώξεις και ἀπὸ τοὺς Μωαμεθανοὺς και ἀπὸ τοὺς Καθολικοὺς και Διαμαρτυρομένους. Σήμερον ἔχει εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ 300.000 Χριστιανοὺς κατανεμημένους εἰς 6 Μητροπόλεις και 16 Ἐπισκοπὰς.

Ἡ ἔδρα τοῦ Πατριαρχείου εἶναι σήμερον εἰς τὴν Δαμασκόν, οἱ περισσότεροι δὲ ἀπὸ τοὺς Χριστιανοὺς ποὺ ἀνήκουν εἰς αὐτὸ εἶναι Ἀραβόφωνοι. Ἀπὸ τοῦ 1890 ἔχει περιέλθει εἰς χεῖρας τῶν Ἀράβων Χριστιανῶν τῆς Συρίας. Ἡ δικαιοδοσία του ἐπεκτείνεται ἐπὶ μέρους τῆς Τουρκίας, ἐπὶ τῆς Συρίας, τοῦ Λιβάνου και τῆς Μεσοποταμίας.

Ὁ Πατριάρχης φέρει τὸν τίτλον : «Μακαριώτατος Πατριάρχης τῆς μεγάλης Θεουπόλεως Ἀντιοχείας και πάσης Ἀνατολῆς».

β) Τὸ Πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας. Καὶ τὸ Πατριαρχεῖον τῆς Ἀλεξανδρείας ὑπέστη πολλὰς καταδρομὰς ἀπὸ Μωαμεθανοὺς και ἄλλους ἐχθροὺς, ἔχασε πολλοὺς ἀπὸ τοὺς πιστοὺς του, κατῶρθωσεν ὅμως νὰ ἐπιζήσῃ μέχρι σήμερον. Ἐχει τὴν ἔδραν του εἰς τὴν Ἀλεξανδρείαν και εἰς τὴν περιοχὴν του ἔχει 140.000 Χριστιανοὺς.

Ὁ Πατριάρχης ἔχει τὸν τίτλον : «Μακαριώτατος Πάπας και Πατριάρχης τῆς μεγάλης πόλεως Ἀλεξανδρείας, Πενταπόλεως, Αἰθιοπίας και πάσης γῆς Αἰγύπτου».

Τὸ Πατριαρχεῖον τοῦτο περιλαμβάνει τὰς ἐξῆς Μητροπόλεις :

1. Τριπόλεως.
2. Λεοντοπόλεως (Ζαγαζίκ).
3. Πηλουσίου (Πόρτ - Σάϊδ).
4. Ἑρμουπόλεως (Τάντα).
5. Ἀξώμης (Ἀδὶς - Ἀμπέμπα).
6. Ἰωαννουπόλεως.
7. Νουβίς (Χαρτούμ).
8. Κερθαγένης (Τύνιδος).
9. Πτολεμαῖδος.

γ) Τὸ Πατριαρχεῖον Ἱεροσολύμων. Ἐλέγετο μήτηρ τῶν Ἐκκλησιῶν διότι ἐδρεύει εἰς τὴν Ἀγίαν πόλιν ὅπου ἔζησεν, ἐδίδαξε καὶ ἐσταυρώθη ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ ὅπου ἰδρύθη ἡ πρώτη Χριστιανικὴ Ἐκκλησία. Καὶ τὸ Πατριαρχεῖον τοῦτο ὑπέστη διώξεις ἀπὸ τοὺς Μουσουλμάνους, Ἑβραίους καὶ Ἀραβας. Ἀλλὰ εἰς τὴν ἐξασθένησίν του πολὺ συνετέλεσαν καὶ οἱ Σταυροφόροι, οἱ ὅποιοι κατέλαβαν τοὺς Ἀγίους Τόπους.

Τὸ Πατριαρχεῖον Ἱεροσολύμων ἔχει σήμερον εἰς τὴν πόλιν τῆς Ἱερουσαλὴμ πολὺ ὀλίγους Ὀρθοδόξους. Μ' ὅλον τοῦτο ἀγωνίζεται διὰ νὰ διατηρήσῃ καὶ νὰ περιφρουρήσῃ τὴν Ὀρθοδοξίαν εἰς τὸν τόπον, ὅπου εὐρίσκεται ὁ Πανάγιος Τάφος καὶ ὁ ναὸς τῆς Ἀναστάσεως.

Ὁ Πατριάρχης φέρει τὸν τίτλον: «Μακαριώτατος Πατριάρχης τῆς Ἀγίας πόλεως Ἱερουσαλὴμ καὶ πάσης Παλαιστίνης». ἔχει δύο Μητροπόλεις, διατηρεῖ δὲ καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἑξαρχον τοῦ Παναγίου Τάφου. Εἰς τὸ Πατριαρχεῖον τοῦτο ὑπάγεται καὶ ἡ Αὐτόνομος Ἀρχιεπισκοπὴ τοῦ ὅρους Σινᾶ.

δ) Τὸ Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως. Τὸ Πατριαρχεῖον τοῦτο μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν ἄλλων Κρατῶν τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου, ἔχασε τὴν παλαιάν του ἀκμὴν καὶ δόξαν, μετὰ δὲ τὴν Μικρασιατικὴν καταστροφὴν περιωρίσθη εἰς τὰ ἐκκλησιαστικά του καθήκοντα.

Ὁ Πατριάρχης φέρει τὸν τίτλον: «Παναγιώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης».

Σήμερον διατηρεῖ πέντε Μητροπόλεις εἰς τὴν Τουρκίαν. Εἰς αὐτὸ ὑπάγονται καὶ αἱ Μητροπόλεις τῆς Δωδεκανήσου καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ (Ἀμερικῆς, Εὐρώπης, Αὐστραλίας, Ρίγας καὶ τῶν Ὀρθοδόξων Ρώσων προσφύγων) Εἰς αὐτὸ ὑπάγονται τιμητικῶς

αί Μητροπόλεις τῶν νέων Χωρῶν τῆς Ἑλλάδος, τῆς Κρήτης καὶ αἱ μοναὶ τοῦ Ἁγίου Ὁρους. Ὁ Πατριάρχης περίστοιχίζεται ἀπὸ δωδεκαμελῆ Σύνοδον Ἐπισκόπων.

8 Ἄλλα Ὁρδόδοξα Πατριαρχεῖα

1ον) Τὸ Πατριαρχεῖον τῆς Ρωσίας. Ἡ Ρωσικὴ Ἐκκλησία ἕως τὸν 16ον αἰῶνα ὑπῆγετο εἰς τὸ Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως. Εἶχε δύο Μητροπόλεις τῆς Μόσχας καὶ τοῦ Κιέβου. Το ἔτος ὁμῶς 1588 μὲ τὴν ἄδειον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ὁ Μητροπολίτης Μόσχας ὠνομάσθη Πατριάρχης. Τὸ ἔτος 1687 καὶ ὁ Μητροπολίτης Κιέβου ἀνεγνώρισε τὸν Πατριάρχην Μόσχας καὶ τοιουτοτρόπως ἐσχηματίσθη τὸ ἀνεξάρτητον Πατριαρχεῖον τῆς Ρωσίας, τοῦ ὁποῦ ὁ Πατριάρχης φέρει τὸν τίτλον: «Πατριάρχης πασῶν τῶν Ρωσιῶν»

Τὸ 1917 ἐκυριάρχησαν εἰς τὴν Ρωσίαν οἱ Κομμουνισταί, οἱ ὅποιοι κατεδίωξαν τὴν Ἐκκλησίαν, ἐφόνευσαν πολλὰς χιλιάδας κληρικῶν καὶ ἐκλείσαν τοὺς ναοὺς. Ἀπὸ τοῦ τελευταίου ὁμῶς παγκοσμίου πολέμου περιωρίσθη ὁ διωγμὸς καὶ διωρίσθη νέος Πατριάρχης.

2ον) Τὸ Πατριαρχεῖον τῆς Σερβίας. Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1840 ποὺ ἡ Σερβία ἀπέκτησε τὴν ἀνεξαρτησίαν της, ἀπέκτησε καὶ Ἐκκλησίαν Αὐτοκέφαλον. Μετὰ τὸ τέλος τοῦ πρώτου Παγκοσμίου πολέμου ὁ Ἀρχηγὸς τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας ὠνομάσθη: «Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἰπεκίου, Μητροπολίτης Βελιγραδίου καὶ Καρλοβικίου καὶ Πατριάρχης τῶν Σέρβων». Τοῦτο ἔγινε τὸ 1922.

3ον) Τὸ Πατριαρχεῖον Ρουμανίας. Καὶ ἡ Ρουμανία μόλις ἀνέκτησε τὴν ἀνεξαρτησίαν της ἀπέκτησε καὶ ἀνεξάρτητον Ἐκκλησίαν. Ὁ Ἀρχηγὸς τῆς Ρουμανικῆς Ἐκκλησίας λέγεται: «Μακαριώτατος Μητροπολίτης Βουκουρεστίου, Ἀρχιεπίσκοπος Οὐγγροβλαχίας καὶ Πατριάρχης Ρουμανίας».

9. Ἄλλαι Αὐτοκέφαλοι Ἐκκλησίαι

1ον) Ἡ Βουλγαρικὴ Ἐξαρχία. Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1860 ποὺ ἡ Βουλγαρία ἐγίνε Κράτος ἀνεξάρτητον ἠθέλησε νὰ ἰδρύσῃ ἀνεξάρτητον Πατριαρχεῖον, τὸ ὁποῖον νὰ διοικῇ τὴν Ἐκκλησίαν

τοῦ Βουλγαρικοῦ Κράτους καὶ τὰς Ἐκκλησίας τῶν ὑποδοῦλων εἰς τοὺς Τούρκους Βουλγάρων. Ἀλλὰ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον δὲν ἔδωκε ἄδειαν νὰ ἰδρυθῇ Πατριαρχεῖον, ἐπέστρεψεν ὅμως νὰ ἰδρυθῇ Βουλγαρικὴ Ἐξαρχία, ποὺ νὰ διοικῇ μόνον τὰς Ἐκκλησίας τοῦ ἐλευθέρου Βουλγαρικοῦ Κράτους καὶ νὰ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως.

Οἱ Βούλγαροι μὲ τὴν ἄδειαν τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως ἵδρυσαν Βουλγαρικὴν Ἐξαρχίαν, ἀπέστειλαν δὲ ἑξαρχον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ εἰς ἄλλας Μακεδονικὰς πόλεις.

Τότε τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον συνεκάλεσε Σύνοδον, ἣ ὅποια ἐκήρυξε τὴν Βουλγαρικὴν Ἐκκλησίαν *σχισματικὴν*, διότι δὲν ἐτήρησε τὸν κανόνα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ποὺ ἀπαγορεύει νὰ ὑπάρχουν δύο Ἐπίσκοποι εἰς τὴν αὐτὴν πόλιν.

Τὸ 1945 τὸ Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως κατόπιν παρακλήσεως τῆς Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας, κατήγγησε τὸ σχίσμα, καὶ ἡ Βουλγαρικὴ Ἐκκλησία ἐγίνε καὶ πάλι ὀρθόδοξος αὐτοκέφαλος ἑξαρχία.

2ον. Ἡ Αὐτοκέφαλος Ἐκκλησία τῆς Κύπρου. Ἀπὸ παλαιότητας ἐποχῆς ἡ ἐκκλησία τῆς Κύπρου ἦτο Αὐτοκέφαλος. Εἶχε ἄλλοτε 32 ἐπίσκοπας. Σήμερον ἔχει τέσσαρας. Οἱ Ἐπίσκοποι αὐτοὶ ἀποτελοῦν τὴν Ἱερὰν Σύνοδον τῆς Κύπρου. Αἱ ἐπισκοπαὶ τῆς Κύπρου εἶναι :

1) Λευκωσίας, 2) Πάφου, 3) Κιτίου, καὶ 4) Κυρηνείας.

3ον. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Κρήτης. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Κρήτης ἐξακολουθεῖ νὰ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως. Διοικεῖται ὅμως μόνῃ της.

4ον. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀλβανίας. Ὅταν ἡ Ἀλβανία ἐγίνεν ἀνεξάρτητον Βασίλειον οἱ ὀρθόδοξοι Χριστιανοὶ τῆς Ἀλβανίας ἐζήτησαν καὶ ἀπέκτησαν μὲ τὴν ἄδειαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Αὐτοκέφαλον Ἐκκλησίαν. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀλβανίας ἔχει σήμερον τέσσαρας ἐπισκοπὰς.

5ον. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Πολωνίας. Καὶ εἰς τὴν Πολωνίαν ὑπάρχουν ὀρθόδοξοι Χριστιανοί. Παλαιότερον εἶχον αὐτοκέφαλον Ἐκκλησίαν μὲ τέσσαρας ἐπισκοπὰς. Σήμερον διοικεῖται ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖον τῆς Ρωσίας.

Γ. ΚΑΦΕΝΤΖΗ, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία

9. Ἡ ζωὴ καὶ ἡ δρᾶσις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Σήμερον ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος προσπαθεῖ νὰ ἐπιτύχη:
1ον. Ὅπως ὅλοι οἱ κάτοικοι τῆς χώρας ἀποκτήσουν βαθύ
θρησκευτικὸν αἶσθημα, καὶ

2ον. Ὅπως ὅλα τὰ μέλη τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίας τοῦ
Χριστοῦ ἀκολουθοῦν τὸν ὀρθόδοξον τρόπον λατρείας.

Πρὸς τοῦτο μεταχειρίζεται πολλὰ καὶ διάφορα μέσα. Ἐπι-
σημότερα τούτων εἶναι :

1. Τὸ κήρυγμα, τὸ ὁποῖον γίνεται εἰς ὅλους τοὺς ναοὺς.

2. Ἡ ὠργανωμένη Φιλανθρωπία. Ἡ ἴδρυσις δηλαδὴ δια-
φόρων συλλόγων ἢ σωματείων, ὅπως εἶναι αἱ φιλόπτωχοι ἀδελ-
φότητες καὶ ἄλλα, τὰ ὁποῖα διὰ φιλανθρωπικῶν ἰδρυμάτων,
νοσοκομείων, λατρείων, ἀσύλων κλπ. καταπολεμοῦν τὴν δυστυ-
χίαν καὶ καλλιεργοῦν τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἀλληλοβοήθειαν.

3. Ἡ ἀνάπτυξις καὶ διάδοσις τῆς Χριστιανικῆς ἰδέας,
τὴν ὁποίαν ἔχει ὡς ἔργον τῆς ἡ Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς
Ἑλλάδος διὰ τῆς ἰδρύσεως σχολῶν ἱεροκηρύκων, κατηχητῶν
καὶ ἐξομολόγων.

4. Ἡ ἔκδοσις διαφόρων θρησκευτικῶν περιοδικῶν, καὶ

5. Ἡ ἴδρυσις καὶ λειτουργία τῶν Κατηχητικῶν σχολείων,
ὕπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τῶν εἰς τὴν χώραν ἱερῶν Μητροπόλεων, διὰ
τὴν Χριστιανικὴν διαπαιδαγώγησιν τῆς Ἑλληνικῆς νεολαίας.

ΣΗΜΑΝΤΙΚΑΙ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑΙ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Ἡ γέννησις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ	750 ἢ 1
Ἡ ἱδρυσις τῆς πρώτης Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας	33
Διωγμοὶ κατὰ τῶν Χριστιανῶν	64—305
Θάνατος Πέτρου καὶ Παύλου	64
Ἐκδόσις τοῦ διατάγματος τοῦ Μεδιολάνου (κατά- παυσις διωγμῶν)	313
Ἀναγνώρισις τοῦ Χριστιανισμοῦ	323
Κτίσις Κωνσταντινουπόλεως	325
Θάνατος τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου	337
Πρώτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἐν Νικαίᾳ	325
Δευτέρα Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἐν Κωνσταντινουπόλει	381
Ὁ Μέγας Ἀθανάσιος	297—373
Θεοδόσιος ὁ Α΄	379
Ἰουστινιανὸς	527
Ἡράκλειος	610
Εἰκονομαχικαὶ ἔριδες	717—842
Ὁ Πατριάρχης Φώτιος	857
Ἐκχριστιανισμὸς τῶν Ρώσων	955
Ἀλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Φράγκων	1204
Ἀλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων	1453
Θρησκευτικὴ μεταρρύθμισις εἰς τὴν Δύσιν. Δούθηρος	1520
Ἰδρυσις τοῦ Πατριαρχείου τῶν Ρώσων	1588
Ἰδρυσις τῆς Αὐτοκεφάλου Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας	1852
Ἰδρυσις τοῦ Πατριαρχείου τῆς Σερβίας	1922

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

— Τί εἶναι Ἑκκλησιαστική Ἱστορία	Σελ. 3—6
— Τί διδάσκει ἡ Ἑκκλησιαστική Ἱστορία	
— Τί εἶναι Ἑκκλησία	
— Πηγαί τῆς Ἑκκλησιαστικῆς Ἱστορίας	
— Διαίρεσις τῆς Ἑκκλησιαστικῆς Ἱστορίας	
— Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός	

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'

ΠΡΩΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ (33 μ.Χ. - 325 μ.Χ.)

1. Ἡ ἑορτὴ τῆς Πεντηκοστῆς καὶ ἡ ἐπιφοίτησις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος	Σελ. 6—8
2. Ἐνίσχυσις τῆς Πρώτης Χριστιανικῆς Ἑκκλησίας διὰ θαυμάτων τῶν Ἀποστόλων	» 8—11
α) Θεραπεία τοῦ χωλοῦ.	
β) Οἱ Ἀπόστολοι ἐλευθερώνονται ἀπὸ τὴν φυλακὴν.	
3. Ἡ ὀργάνωσις τῆς Πρώτης Χριστιανικῆς Ἑκκλησίας	» 11
4. Ὁ Πρωτομάρτυς Στέφανος	» 12
5. Ὁ Φίλιππος	» 14
6. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος	» 16
7. Πρώτη ὁδοιπορία τοῦ Ἀποστόλου Παύλου (Συρία, Κύπρος, Μικρὰ Ἀσία)	» 18
8. Δευτέρα ὁδοιπορία τοῦ Ἀποστόλου Παύλου εἰς τὴν Ἑλλάδα	» 19—23
α) Ὁ Παῦλος εἰς τοὺς Φιλίππους	
β) Ὁ Παῦλος εἰς ἄλλας πόλεις τῆς Μακεδονίας	
γ) Ὁ Παῦλος εἰς τὰς Ἀθήνας	
δ) Ὁ Παῦλος εἰς τὴν Κόρινθον	
9. Τρίτη ὁδοιπορία τοῦ Ἀποστόλου Παύλου	» 23 - 25
10. Τετάρτη ὁδοιπορία τοῦ Ἀποστόλου Παύλου καὶ ὁ θάνατος αὐτοῦ	» 25—27

11. Ὁ Ἀπόστολος Πέτρος	Σελ.	27
12. Ὁ Ἀπόστολος Ἀνδρέας	»	28
13. Ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς	»	30
14. Οἱ ἄλλοι Ἀπόστολοι	»	30
15. Πῶς διεδόθη ὁ Χριστιανισμὸς	»	32
16. Ἡ διοίκ. τῶν πρώτων Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν	»	34
17. Αἱ Ἀποστολικά, Ἐκκλησι. καὶ αἱ σχέσεις αὐτῶν	»	36
18. Ἐχθροὶ τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας. Αἷτια τῶν διωγμῶν	»	36
19. Διωγμοὶ κατὰ τῶν Χριστιανῶν	»	38—42
20. Οἱ μάρτυρες τῆς νέας Θρησκείας	»	42
21. Ὁ Ἅγιος Δημήτριος	»	43
22. Ὁ Ἅγιος Γεώργιος	»	45

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'

ΔΕΥΤΕΡΑ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ (325—1054 μ.Χ.)

1. Ὁ Κωνσταντῖνος προστάτης τοῦ Χριστιανισμοῦ	Σελ.	47—51
2. Ἡ πρώτη καὶ δευτέρα Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι καὶ τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως	»	51—53
3. Ὁ Μέγας Ἀθανάσιος	»	53
4. Ὁ Ἰουλιανὸς ὁ Παραβάτης	»	54
5. Οἱ τρεῖς Ἱεράρχαι	»	55—62
α) Ὁ Μέγας Βασίλειος		
β) Ὁ Γρηγόριος ὁ Νανζιανζηνὸς		
γ) Ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος		
6. Οἱ διωγμοὶ κατὰ τῶν Ἑθνικῶν ἐπὶ Αὐτοκράτορος Θεοδοσίου τοῦ Α'	»	62
7. Ὁ Αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς καὶ ἡ κτίσις τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀγίας Σοφίας	»	63—66
8. Ὁ Αὐτοκράτωρ Ἡράκλειος. Ὁ ἀκάθιστος ὕμνος καὶ ὕψωσις τοῦ Τιμίου Σταυροῦ	»	66—69
9. Ὁ μοναχικὸς βίος. Οἱ ἀσκηταί. Ὁ Ἅγ. Ἀντώνιος	»	69—72
10. Εἰκονομαχικαὶ ἐριδες. Ἡ 7η Οἰκουμενικὴ Σύνοδος	»	72—74

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'

ΤΡΙΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

1. Τὸ σχίσμα τῶν Ἐκκλησιῶν. Οἱ Πάπαι καὶ ὁ Πατριάρχης Φώτιος	Σελ. 75—78
2. Ὁ Ἐκχριστιανισμὸς τῶν Ρώσων	» 78
3. Αἱ σταυροφορίαι	» 79
4. Ὁρθησκευτικὴ μεταρρύθμισις εἰς τὴν Δύσιν	» 88—85
α) Ἡ κατάστασις τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὸν Μεσαίωνα	
β) Ἡ ἀνάγκη τῆς Ὁρθησκευτικῆς μεταρρυθμίσεως	
γ) Ὁρθησκευτικὴ μεταρρύθμισις εἰς Γερμανίαν — Μαρτῖνος Λούθηρος	
δ) Ἡ μεταρρύθμισις εἰς τὰς ἄλλας χώρας	

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'

ΤΕΤΑΡΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

1. Τουρκοκρατία. Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης καὶ ἡ διοίκησις τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ Τουρκοκρατίας	Σελ. 86
2. Τὰ Μοναστήρια ἐπὶ Τουρκοκρατίας	» 87—89
3. Οἱ χρόνοι τῆς Δουλείας	» 89
4. Οἱ διδάσκαλοι τοῦ Γένους κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Δουλείας	» 89—90
5. Ἐχθροὶ τῆς Ἐκκλησίας. Νεώτεραι αἱρέσεις καὶ σχίσματα	» 91—93
α) Τὸ σχίσμα τῶν Οὐνιτῶν	
β) Τὸ σχίσμα τῶν Παλαιοημερολογιτῶν	
γ) Ὁ Χιλιασμὸς	
δ) Ὁ Κομμουνισμὸς	
6. Ἡ διοίκησις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος	» 93
7. Τὰ τέσσαρα ἀρχαῖα Πατριαρχεῖα	» 94
α) Τὸ Πατριαρχεῖον Ἀντιοχείας	
β) Τὸ Πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας	
γ) Τὸ Πατριαρχεῖον Ἱεροσολύμων	
δ) Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως	

8. Ἡ Ὀρθόδοξα Πατριαρχεῖα	Σελ.	96
α) Τὸ Πατριαρχεῖον τῆς Ρωσίας		
β) Τὸ Πατριαρχεῖον τῆς Σερβίας		
γ) Τὸ Πατριαρχεῖον τῆς Ρουμανίας		
9. Ἡ αὐτοκέφαλοι Ἐκκλησίαι	»	96
α) Ἡ Βουλγαρική Ἐξαρχία		
β) Ἡ Αὐτοκέφαλος Ἐκκλησία τῆς Κύπρου		
γ) Ἡ Ἐκκλησία τῆς Κρήτης		
δ) Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀλβανίας		
ε) Ἡ Ἐκκλησία τῆς Πολωνίας		
10. Ἡ ζωὴ καὶ ἡ δράσις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος	»	98
ΣΗΜΑΝΤΙΚΑΙ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑΙ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗ- ΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ	»	99
ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ	»	100—103

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
Δ/ΝΣΙΣ Διδ. βιβλίων

Αριθ. Πρωτ. 85435

Εν Ἀθήναις τῇ 29-8 1952

Π Ρ Ο Σ

Τὸν κ. Γ. ΚΑΦΕΝΤΖΗΝ

ΕΝΤΑΥΘΑ

Ἀνακοινοῦμεν ὑμῖν ὅτι διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 85434)29-8-52 ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργείου μετὰ συμφώνον γνωμοδότησιν τοῦ Κεντρικοῦ Γνωμοδοτικοῦ καὶ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἑκπαιδεύσεως, ἐνεκρίθη τό ὑπὸ τὸν τίτλον «ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ» βιβλίον σας ὡς βοηθητικὸν τοῦ μαθήματος τῶν Ἐρησκειτικῶν διὰ τοὺς μαθητὰς τῆς Ε' Τάξεως τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου ἐπὶ μίαν τριετίαν ἀρχομένη ἀπὸ 1-9-52.

Παρακαλοῦμεν ὅθεν, ὅπως μεριμνήσητε διὰ τὴν ἔγκαιρον ἐκτύπωσιν τοῦ βιβλίου τούτου συμμορφούμενος πρὸς τὰς ὑποδείξεις τοῦ Ἑκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου καὶ τὸν κανονισμόν ἐκδόσεως βοηθητικῶν βιβλίων τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου.

Ἐ. Ὑ.

Ὁ Διευθυντὴς
Χ. ΜΟΥΣΤΡΗΣ

Κοινοποιήσας
Κ.Γ.Δ.Σ.Ε.